

Andrzej Leśniewski

Złota Księga Pamięci Gminy Trzemeszno

Wojna polsko-bolszewicka 1919-1921

Andrzej Leśniewski

**Złota Księga Pamięci
Gminy Trzemeszno**

Wojna polsko-bolszewicka

1919-1921

Trzemeszno, 15 sierpnia 2022 r.

Redakcja: przewodniczący dr Andrzej Leśniewski,
Członkowie: Marcei Konieczny, Edyta Kubiak, Dariusz Leśniewski
Projekt okładki: Andrzej Leśniewski, Marcei Konieczny
Szata graficzna całości: Marcei Konieczny

ISBN 978-83-911444-7-3

Wydawca: Urząd Miejski Trzemeszna

Rozpowszechnianie: Dział Promocji Urzędu Miejskiego w Trzemesznie;
Dom Kultury w Trzemesznie; Fundacja „Kierunek Kultura” z siedzibą w Trzemesznie

Wszelkie prawa dozwolone. Uprasza się o rzetelne podanie źródeł

Okładka: WSTĄP DO WOJSKA BRONŃ OJCZYZNY, gen. Józef Haller, plakat, Polona;
Bazylika pw. WNMP w Trzemesznie, MRT

Projekt stanowi autorską inicjatywę oddolną organizacji i instytucji: Gminy Trzemeszno,
Domu Kultury w Trzemesznie, Fundacji „Kierunek Kultura” w Trzemesznie
oraz Stowarzyszenia Miłośników Zabytków Historycznych w Trzemesznie

Spis treści

Wstęp	6	Józef Jakubiak	73
Biogramy	8	Stanisław Janik	75
Marcin Stanisław Adamski	9	Antoni Jankowski	77
Kazimierz Andersohn	11	Wawrzyniec Kaczmarek	79
Stanisław Baranowski	12	Henryk Kajetaniak	81
Wojciech Bartz	14	Szczepan Kanczelewski	85
Władysław Basiński	16	August Kaźmierski	87
Leon Bednarek	18	Edmund Marian Kaźmierski	88
Franciszek Biedermann	20	Maksymilian Klemczak	90
Władysław Błaszak	23	Kazimierz Koczorowski, major	94
Antoni Borkowski	25	Kazimierz Koczorowski, szeregowy	98
Stefan Borkowski	26	Bronisław Konieczka	100
Mieczysław Stanisław Borowski	29	Michał Kozłowski	103
Wawrzyniec Bultrowicz	32	Franciszek Krajewski	105
Kazimierz Chmielewski	34	Ignacy Krawczyński	107
Stanisław Cieślicki	38	Bolesław Krygier	109
Ludwik Czarnkowski	40	Czesław Krygier	111
Franciszek Ksawery Czulkowski	41	Leon Kubski	112
Florentyn Dabiński	43	Bernard Kukliński	116
Franciszek Danek	45	Bronisław Kwiatkowski	117
Stanisław Dobek	51	Antoni Lechowski	119
Wacław Dobrocki	53	Maksymilian Adam Libner	123
Ignacy Falerowski	54	Teofil Stanisław Luboński	125
Władysław Fornowski	56	Józef Marchlewicz	129
Jan Góralczyk	58	Antoni Marciniak	131
Franciszek Granecki	62	Stanisław Marysiak	133
Kazimierz Granecki	63	Ignacy Mikulski	137
Witold Gronkowski	64	Sylwester Mikulski	140
Franciszek Grześkowiak	66	Władysław Mikulski	143
Roman Gust	67	Alfons Milisiewicz	145
Józef Guziołek	69	Jan Jerzy Milisiewicz	146
Dominik Halicki	71	Izydor Józef Nowacki	150

Tadeusz Nowacki	152	Stefan Toboła	185
Kazimierz Nowak	153	Józef Wegner	189
Stanisław Nowak	155	Jan Franciszek Weiss	191
Aleksy Orchowski	157	Władysław Wichłacz	196
Marian Orlikowski	159	Stefan Wilkosz	198
Antoni Priebe	161	Ludwik Wiśniewski	200
Franciszek Ksawery Rogowski	163	Szczepan Wiśniewski	202
Franciszek Saj	167	Franciszek Wlekliński	204
Roman Skornia	170	Władysław Wlekliński	206
Ludwik Sochowicz	171	Stanisław Woźniak	212
Andrzej Sternalski	174	Bolesław W. J. Zawalicz-Mowiński	215
Andrzej Szalek	176	Mieczysław Zdrojewski	218
Jakub Szygenda	178	Feliks Zieliński	220
Józef Szykowny	180	Post scriptum wydawcy	225
Czesław Śrama	182	Źródła	226
Adam Tarnowski	184		

Wstęp

Złota Księga Pamięci uczestników wojny polsko-bolszewickiej stanowi spis nazwisk mieszkańców Gminy Trzemeszno, terenu jednej gminy, zasłużonych w walce o niepodległość Polski. Osób z obszaru, gdzie nie przetoczyła się nawałnica bolszewicka zatrzymana 15 sierpnia 1920 roku na linii Wisły. Oś wydarzeń lat 1919-1921 ilustruje ukazanie dziewięćdziesięciu uczestników zasłużonych w dziele obrony Ojczyzny.

Złota Księga Pamięci mieszkańców Gminy Trzemeszno poświęcona została upamiętnieniu bohaterów wojny polsko-bolszewickiej, osób walczących na kresach wschodnich w latach 1919-1921, wszystkich czynnie biorących udział w działaniach frontowych, broniących w owym czasie naszych granic zachodnich i wspierających walczących na zapleczu teatru wojny. Uczestników rozumianych osobami tu urodzonymi bądź zamieszkałymi na tym terenie. Jako przedsięwzięcie dotychczas nie podejmowane, stąd w podejściu poznawania lokalnych dziejów pionierskie, nie pretenduje do całościowego. Chociaż dołożono staranności by zbiór uczynić reprezentatywnym zestawieniem imion i nazwisk wypełnionych biogramami.

Zestawienia dokonano na podstawie ksiąg metrykalnych USC Trzemeszno, zasobów Muzeum Regionalnego w Trzemesznie – placówki społecznej w fazie powstawania, kwerend prowadzonych w zbiorach archiwalnych, rozproszonych źródłowych materiałów dokumentacyjnych, wspomnień i pamiątek rodzinnych stanowiących relikwie dla potomnych. Biografie prezentowano uprzednio na stronie Trzemeszno.pl, cyklicznie w odstępie tygodniowym. Pozwoliły stworzyć lokalny zasób wiedzy. Wnieść wkład w obchody setnej rocznicy Bitwy na przedpolach Warszawy. Inicjatywę realizowano dwa lata. Posty szerszemu gronu odbiorców dały potencjalność weryfikacji opisów przed oddaniem Państwu aktualnej wersji publikacji.

Nieoceniony materiał fotograficzny tworzy galeria podobizn opisywanych tu uczestników, chociaż zdjęć do których zdołano dotrzeć chciałoby się pokazać więcej. Galerię wspomagają obrazy dokumentujące wojenne dokonania bohaterów i ilustrujące środowisko ówczesnie powszechnie znane. Upływ wieku powoduje, że nam współczesnym niekoniecznie oczywiste.

Trwanie pamięci pokoleniowej, szczególnie Bitwy na przedpolach Warszawy jako wydarzenia określanego mianem Cudu nad Wisłą było w okresie międzywojnia celebrowane. Po II wojnie światowej narzucone Polsce rządy sowieckie spowodowały w peerelowskiej doktrynie zakłamywania świadomości zadomowienie się niepamięci. Latami polityki państwowe Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej narzucanymi siłą narracjami ujmowania znaczeń tłumili kulturę wdzięczności. PRL tworzyła historyczne białe plamy.

Pomimo niesprzyjających okoliczności ustrój miniony nie zatarł pamięci pokoleniowego trwania przekazu o chlubnym zwycięstwie nad sowiekami. Stan rzeczy diametralnie odmieniła wolność słowa w III RP. Jednakże powszechne oddanie sprawie zwycięskiego pokonania bolszewików poprzez walkę marginalizuje znaczenie środowisk zamieszkałych na terenach nieobjętych bezpośrednio działaniami wojennymi. Ofiara żołnierzy poświęcających się na terenach poza frontem pozostaje niezauważana. Sprowadzana najwyżej do wskazania miejsca urodzenia bohatera akurat przedstawianego. Tymczasem walka na tyłach przybierała formy działania organicznikowskiego, u podstaw. Zaopatrzenia frontu i pilnowania granic za cenę zdrowia i życia, oddawanego po cichu, z wyczerpania organizmu. Służyli z oddaniem, 19. żołnierzy w 67 pp, 11. w 59 pp, po 5. w 58 pp i 17 pułku ułanów wielkopolskich.

Książka powstała przy współdziałaniu środowisk lokalnych stanowiących wzorzec najlepiej postrzeganej samorządności. Organizacje pozarządowe reprezentuje Stowarzyszenie Miłośników Zabytków Historycznych i Fundacja „Kierunek Kultura”, instytucję Dom Kultury w Trzemesznie, natomiast zespala samorząd Gminy Trzemeszno.

Biogramy
uczestników wojny
polsko-bolszewickiej

Marcin Stanisław Adamski, podporucznik rezerwy

Urodzony 10 listopada 1895 roku w Niegolewie powiat Opalenica, syn Władysława i Wiktorii z domu Sznajder. W roku 1908 wstąpił do Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. W latach 1911-1925 mieszkał w Trzemesznie. Ojciec kupił gospodarstwo ogrodnicze, a Marcina w 1914 roku wysłano na praktyki do Berlina. Podczas I wojny światowej walczył na froncie wschodnim w 344 pułku piechoty niemieckiej. Ranny, przebywał w szpitalu. Powrócił do Trzemeszna w listopadzie 1918 roku. Członek RRŻ w Trzemesznie. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej, pod komendą Władysława Wleklińskiego 28 grudnia opanowywał dworzec kolejowy w Trzemesznie, wyswabdział Mogilno. Walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania o Brzozę, Szubin, Rynarzewo i Paterek. Następnie żołnierz Wojsk Wielkopolskich. Od sierpnia do października 1920 roku uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, żołnierz 7 kompanii telegraficzno-budowlanej 3 batalionu 57 pułku piechoty, zdemobilizowany w 1921 roku. Przeniesiony do rezerwy w 1923 roku. Aktywny społecznie weteran, członek Towarzystwa Powstańców i Wojsaków Koło w Trzemesznie. Mianowany na stopień oficera w 1972 roku. Zmarł 17 września 1975 roku, pochowany na cmentarzu parafialnym w Kcyni.

Źródło: Maciej Adamski, Powstaniec Wielkopolski – Marcin Stanisław Adamski [w:] TMI, Nr 5 (176), maj 2008, s. 20; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 26, 139, 143; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 183-184. Fot. MRT.

Kazimierz Andersohn, kapral

Urodzony 6 grudnia 1900 roku w Trzemesznie, syn Edwarda i Franciszki z domu Plewińskiej. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej. Po ukończeniu szkoły ludowej w Trzemesznie terminował jako piekarz. Członek Stowarzyszenia Młodzieży Katolickiej i Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Współzałożyciel powstałej w 1916 roku drużyny „Skauta” w Trzemesznie. Powołany do armii niemieckiej 5 czerwca 1918 roku, zdezerterował i ukrywał się w Berlinie pod pseudonimem Kazimierz Turski. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej pod komendą Władysława Wleklińskiego. Do powstania przystąpił w mundurze skauta. Po wyzwoleniu Mogilna patrolował szosę na odcinku Mogilno-Strzelno. Wzięty do niemieckiej niewoli, wyzwolony został po zajęciu Strzelna przez powstańców. Walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Podczas formowania Wojsk Wielkopolskich żołnierz, według Jana Tomaszewskiego 2 kompanii, w późniejszych annałach 6 kompanii II batalionu 9 pułku strzelców wielkopolskich, późniejszego 67 pułku piechoty wielkopolskiej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Brak szczegółów o szlaku bojowym bohatera zastąpić należy założeniem, że walczył jako podkomendny Władysława Wleklińskiego. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Kazimierz Andersohn skierowany 20 lutego 1920 roku na kresy walczył na froncie litewsko-białoruskim, tam został ranny. Odznaczony Medalem Niepodległości w 1938 roku. Czytamy w Zarządzeniu o nadaniu Krzyża Niepodległości z Mieczami, Krzyża Niepodległości i Medalu Niepodległości, iż na podstawie art. 1 z dnia 10 marca 1937 roku Prezydent II RP nadaje medal niżej wymienionym osobom za pracę w dziele odzyskania niepodległości – a mianowicie: Andersohn Kazimierz.

Źródło: M.P. 1938 nr 177 poz. 323; Dz. U. R. P. 1930 Nr 75, poz. 591; Dz. U. R. P. 1937 Nr 18, poz. 117; Konieczny, Zarys historii wojennej 67 pp, s. 4, 11-21; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 137, 143; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 184-185; Tomaszewski, Walki o Noteć..., s. 39, 105-107; Wlekliński, Wspomnienia dowódcy kompanii trzemeszeńskiej, k. 23-35.

Stanisław Baranowski, kapral

Urodzony około 1892 roku w Wymysłowie Dolnym gmina Trzemeszno, syn Wawrzyńca i Katarzyny z domu Nowak. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej pod komendą Władysława Wleklińskiego. Wyswabadzał Mogilno. Walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Podczas formowania Wojsk Wielkopolskich żołnierz 2 kompanii II batalionu 9 pułku strzelców wielkopolskich. Po reorganizacji żołnierz 6 kompanii 67 pułku piechoty wielkopolskiej. (Wymieniony przez dowódcę kompanii trzemeszeńskiej Władysława Wleklińskiego w ankiecie osobowej spisanej 17 maja 1927 roku). Walczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Podczas odwrotu stanowił straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty. Stanisław Baranowski poległ 24 lipca 1920 roku w bitwie pod Wołpą. To miasteczko na Białorusi, w obwodzie grodzieńskim, w rejonie wołkowyskim z kościołem rzymskokatolickim i drewnianą synagogą. Na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku. Na cmentarzu wojskowym w Warszawie na Powązkach, Kwatery żołnierzy wojny polsko-bolszewickiej 1919-1920 odnajdujemy nazwisko Stanisław Baranowski i daty, urodzenia 01.01.1901, zgonu 26.07.1920, kwatera B11, rząd 2, miejsce 20.

Źródło: RŚ USC T m, Rok 1923, Nr 18; Ls. 1934, poz. 1146, s. 26; Cmentarz Wojskowy Powązki; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 44, 136-137, 143; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 186; Fot. USC Trzemeszno.

C.

Nr. 11.

Tramwaj, dnia 8 marca 1923r.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego
stawił się dzisiaj eo do osobistości znan

legitymując się

Wojtkowski Inąd Powiatu Sileski 64 P.S. 120
Puchoty (J. Sąd K. Henslowi Willigolskiego)
zamieszkał w Kamiechwał
i zeznał, że Kujal s. b. Korynjanca 64 powiat
Puchoty, m. h. h. Stanisław Baranowski

w wieku 28 lat _____ katolickiego
wyznania zamieszkał w Wągrowie dołnym
powiat obornicki
urodzony w Wągrowie dołnym w dniu 21
m. h. h. 1895 r. w rodzinie _____
_____ w Wągrowie dołnym i _____
_____ w _____

umarł w Wągrowie dołnym (Puchoty) po legi-
dnia _____
roku tysiąc dziewięćset _____
połudn. o godzinie _____

Odczytano, przyjęto i _____

Urzędnik stanu cywilnego

Zgodność z księgą główną poświadczam

Tramwaj, dnia 8-go marca 1923r.

Urzędnik stanu cywilnego

Wojciech Bartz

Urodzony 14 listopada 1900 roku w Kruchowie gmina Trzemeszno, syn Wojciecha i Stanisławy z domu Ciesielskiej. Żołnierz 6 pułku strzelców wielkopolskich w składzie 2 Dywizji Strzelców Wielkopolskich, rozkazem Naczelnego Dowódcy Wojsk Powstańczych gen. Dobwor-Muśnickiego przemianowany z „Grupy Leszno”. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Za wojnę odznaczony Krzyżem Walecznych, odznaczeniem ustanowionym w celu honorowania czynów męstwa i odwagi wykazanych w boju. W wojnie obronnej 1939 zmobilizowany do służby pomocniczej Policji Państwowej. Ochraniał most w Inowrocławiu, uczestniczył w walkach nad Bzurą oraz obronie Warszawy, gdzie został ranny odłamkiem bomby lotniczej. Po zakończeniu wojny powrócił w rodzinne strony, gdzie został sołtysem.

Źródło: Dz. U. R. P. Nr 87, poz. 572; ZKRPiBWP Trzemeszno, Arkusz uzupełniający dokumentu nr 946, Trzemeszno 16 maja 1975, maszynopis, b.p.; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 87; Fot. zbiory rodzinne udostępnił Henryk Bartz.

Władysław Basiński, kapral

Urodzony w 1886 roku w Miatach gmina Trzemeszno, kawaler. Matka Julianna z domu Heliasz mieszkała w Niewolnie. Imienia ojca w akcie zgonu nie podano. Był rolnikiem. Zmarł podczas pobytu w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Władysław Basiński był żołnierzem walczącym podczas wojny polsko-bolszewickiej. Po jej zakończeniu służył w 1 dywizjonie żandarmerii Wojska Polskiego. Oddział żandarmerii WP sformowano w 1921 roku. Dywizjon stacjonował na terenie DOK Nr 1 z siedzibą dowództwa w Warszawie. Zapisano w akcie, że Władysław Basiński zmarł w szpitalu okręgowym nr 1 w Warszawie 6 maja 1924 roku. Informacje o zgonie do magistratu Trzemeszna przekazał Wojskowy Urząd Duszpasterski w Warszawie.

Źródło: RŚ USC T m, 1924, Nr 32; Fot. USC Trzemeszno.

C.

Nr. 12

Treniszw, dnia 14 lipca 1924.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego sta-
wił się dziś co do osobistości znan
legitymując się,
Wojciech Karol Turpas, tenki w Porsawie
zamieszkał w
i zeznał, że Kapral Władysław Basiński
z. 1. Tytuł Standardowy
w wieku 38 lat - katolickiego wyznania,
zamieszkał w Mielnie, powiat Olecki
urodzony w Jeżewie, powiat Olecki, tenki
w tymże powiecie, szu w Porsawie, tenki
w tenże powiat, tenki, tenki, tenki
jego, tenki, tenki, tenki, tenki
w Mielnie

umarł w Porsawie w wyniku choroby w 1.
dnia 10. tego miesiąca
roku tysiąc dziewięćset dwudziestego czwartego
południ o godzinie
Godzinę śmierci nie podano

Odczytano, przyjęto i
brat

Urzędnik stanu cywilnego
Engler

Zgodność z księgą główną poświadczam
Treniszw, dnia 14-go lipca 1924.

Urzędnik stanu cywilnego
Jencel

Leon Bednarek, szeregowy

Urodzony 26 maja 1896 roku w Zieleniu gmina Trzemeszno. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej od stycznia 1919 roku. Pod rozkazami Władysława Wleklińskiego walczył o Łabiszyn, Rynarzewo i na linii obrony Noteci, na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Podczas formowania Wojsk Wielkopolskich w Wągrowcu w 9 pułku strzelców wielkopolskich. Żołnierz Wojsk Wielkopolskich przydzielony 10 maja 1919 roku do 6 batalionu „wojsk kolei” w Poznaniu-Wildzie. Jako maszynista podczas wojny polsko-bolszewickiej przemianowanego 1 lutego 1920 roku na Batalion Zapasowy 3 pułku wojsk kolejowych. W sierpniu dokonano podziału na specjalizacji, i tak utworzono 1 kompanię sztabową z działem administracyjno-gospodarczym, 2. ruchowo-telegraficzną, 3. drogowo-mostową, 4. ślusarsko-maszynową, 5. pociągów pancernych. Batalion szkolił także rekruta, uczył analfabetów, posiadał szkołę podoficerską, prowadził kursy oficerskie. Działał przy batalionie sąd pułkowy, kasyno i świetlica z biblioteką. Bednarek wypełniał zadania bojowe na froncie wschodnim do 21 czerwca 1921 roku. Przeżył wojnę. Zarządzeniem Prezydenta RP Ignacego Mościckiego z dnia 9 listopada 1932 r., opublikowanym w Monitorze Polskim, za powstanie wielkopolskie przyznano mu Medal Niepodległości. W uzasadnieniu napisano: „W walkach tych odznaczał się zawsze bitnością i walecznością”. Wśród wyróżnień nadanych bohaterowi wspomnieć należy odznakę „Polska swemu obrońcy”.

Źródło: M.P. 1932 Nr 259, poz. 296, s. 4; Leon Bednarek, Biuro Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości Kwestionariusz dla otrzymania legitymacji Nr 86-24/1371, Gniezno 29 sierpnia 1934 r., maszynopis fotokopia, s. 1; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 137; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 188, 196; Fot. pow. WBH CAW w Warszawie, sygn. MN 09_11_1932, teka 95 a, bez paginacji.

Franciszek Biedermann, kapral

Urodzony 5 stycznia 1895 roku w Gnieźnie województwo wielkopolskie, syn robotnika rolnego Ignacego i Agnieszki z domu Lewandowskiej. Żona Katarzyna. W 1915 roku wcielony do armii pruskiej walczył w I wojnie światowej. Po wojnie osiadł w Ostrowitem gmina Trzemeszno, gdzie mieszkali rodzice. W połowie stycznia 1919 roku ochotniczo wstąpił do tworzonego w Gnieźnie 3 pułku ułanów wielkopolskich. Otrzymał przydział do 2 szwadronu, w którym walczył w powstaniu wielkopolskim na Froncie Północnym powstania w rejonie Kcyni, Szubina i Chodzieży. Po reorganizacji Wojsk Wielkopolskich pułk przemianowany na 17 pułk ułanów wielkopolskich wkroczył 20 stycznia 1920 roku do Bydgoszczy. Biedermann podaje w życiorysie skierowanie na odcinek frontu pod Leszmem. Był uczestnikiem wojny polsko-bolszewickiej. Gdy główne siły pułku wyruszyły przez Wilno do Sarn i uczestniczyły w wyprawie kijowskiej, zajmując Kijów 7 maja 1920 roku, i gdy zacięte walki toczono o miejscowości Starosielce, Rudnia-Kowanka i Radziwiłłów, na miejscu pozostał szwadron zapasowy dowodzony przez majora Tadeusza Obrębowicza. Nazwisko tego dowódcy wymienia Biedermann jako bezpośredniego przełożonego. Natomiast główne siły pułku 19 sierpnia 1920 roku gromiąc niedobitki sowieckie podążały tropem żołdatów przekraczających granicę niemiecką. Skutecznie usuwał Sowietów z Pomorza. Z frontu do Gniezna pułk powrócił z dużymi stratami własnymi. Franciszek Biedermann otrzymał awans na stopień kaprala. Po demobilizacji w marcu 1921 roku miał się różnych zajęć. Pracował jako robotnik rolny, w kopalni i na kolei. W 1936 roku był członkiem Związku Weteranów Powstań Narodowych R.P. 1914-1919 Koło w Trzemesznie. Przed wybuchem wojny osiadł w Trzemesznie. Podczas okupacji pracował na kolei na odcinku w Trzemesznie i Mogilnie. Po zakończeniu wojny, w lutym 1945 roku, otrzymał posadę konwojenta GSSCh w Trzemesznie. Od 1956 roku pracował w Spółdzielni Mienia w Mogilnie. Na podstawie zaświadczenia CAW w Warszawie potwierdzającego w 1960 roku dokonanie weryfikacji przed 1939 rokiem i ujęcie na ewidencji Biura Historycznego DOK-VII w Poznaniu pod nr 13581, został 28 sierpnia 1969 roku przyjęty do ZBoWiD-u. Zmarł niedługo później, 27 grudnia 1969 roku. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor A, rząd 12, numer grobu 12. Nazwisko bohatera widnieje na tablicy inskrypcyjnej na Zbiorowej Mogile Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 w Trzemesznie.

Źródło: MRT, Zaświadczenie Nr 1771, Warszawa, 1 kwietnia 1960 roku, bez paginacji; tamże, Odpis skrócony aktu zgonu Nr 170/1969 z 21 marca 1970 r., bez paginacji; tamże, Życiorys, maszynopis; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 142, 151; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 316; Wasiułyński, Zarys historii wojennej 17-go pułku ułanów gnieźnieńskich..., s. 3-6; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. MRT Zaświadczenie Nr 1771, Odpis skrócony aktu zgonu.

CENTRALNE ARCHIWUM
WOJSKOWE

Nr wch. 1692

Nr 1771
dnia 27 KW 1960 195 r.
w Warszawie

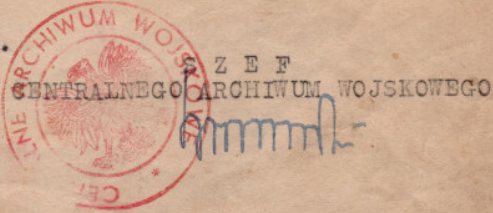
Obywatel Biedermann Franciszek
Trzemeszno
ul. [redacted]
pow. Mogilno woj. Bydgoszcz

dotyczy:

Z A S W I A D C Z E N I E

Na podstawie akt znajdujących się w Centralnym Archiwum Wojskowym zaświadczam, że Obywatel BIEDERMANN Franciszek ur. 3.01.1895r s. Ignacego był zweryfikowany przed 1939 rokiem i jako taki ujęty na ewidencji Biura Historycznego DOK-VII w Poznaniu pod nr.13581.

PODSTAWA: kartoteka BH DOK-VII.

Druk. Szt. Gen. - CW-20512- Zam. 138/j z dnia 9. III. 1955 16. III. 1955

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA

Województwo bydgoskie Powiat Mogilno

URZĄD STANU CYWILNEGO w Mogilnie

Odpis skrócony aktu zgonu

I. DANE DOTYCZĄCE OSOBY ZMARŁEJ:

1. Nazwisko B i e d e r m a n n

2. Imię (imiona) Franciszek

3. Stan cywilny żonaty

4. Data urodzenia 5. stycznia 1895

5. Miejsce urodzenia Gniezno

6. Miejsce zamieszkania Trzemeszno

II. DANE DOTYCZĄCE DATY I MIEJSCA ZGONU:

1. Data 27. grudnia tysiąc dziewięćset sześćdziesiątego dziewiątego 1969

2. Miejsce Mogilno

III. DANE DOTYCZĄCE MAŁŻONKA OSOBY ZMARŁEJ:

1. Nazwisko ~~B~~ Biedermann

2. Imię Katarzyna

IV. DANE DOTYCZĄCE RODZICÓW OSOBY ZMARŁEJ:

	Ojciec	Matka
1. Nazwisko	<u>Biedermann</u>	<u>Biedermann</u>
2. Imię (imiona)	<u>Ignacy</u>	<u>Agnieszka</u>

Poświadczam się zgodność powyższego odpisu z treścią aktu zgonu Nr 170 / 1969

Mogilno, dnia 21. marca 1970 r.

KIEROWNIK
Urzędu Stanu Cywilnego
(Główny Urząd)

Miejsce na opłatę skarbową

m p

MSW-M-15 — Zam. Nr 1372/PWH/ŁŻ/CWD
918—TDA—17.4.67—600.000—piśm. 3 kl. A1/80

Władysław Błaszak

Urodzony 1 września 1887 (nie 1877; nie 1886) roku w Popielewie gmina Trzemeszno. Syn Stanisława i Magdaleny z domu Szczepańskiej. Stanisławę Wełniak z Trzemeszna poślubił 27 czerwca 1911 roku. Zmobilizowany podczas I wojny światowej, walczył we Francji na froncie zachodnim i wschodnim. Był kilkakrotnie ranny. Zacytujmy zapis z notatki Romana Błaszaka, który napisał o ojcu: „Żołnierz I wojny światowej na froncie wschodnim, w okopach w czasie artyleryjskiego ostrzału przez przeciwnika modlił się odmawiając różaniec natchniony sięgnął po słuchawkę telefoniczną, przyłożył do ucha i wtem w pobliżu rozerwał się pocisk, a odłamek trafił w słuchawkę rozbijając ją i raniąc tylko dłoń i lekko skroń, cudem uniknął śmierci”. Leczony w Królewcu, na wojnie stracił trzy palce, w tym kciuk lewej ręki. Po powrocie do Trzemeszna powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej walczył pod komendą Władysława Wlekińskiego. Wyzwalał miasto opanowując rejon dworca kolejowego. Przeszedł szlak powstańczy walcząc na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. W Wojsku Wielkopolskim żołnierz 2 kompanii 9 pułku strzelców wielkopolskich, późniejszego 67 pułku piechoty wielkopolskiej. Walczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Szlak bojowy żołnierza wojska polskiego od 1920 roku nadal wymaga opracowania. Odszukania Kartoteki Biura Historycznego DOK VII w Poznaniu, gdzie figuruje pod nr ewidencji 13777. Wiemy, że 67 pp wyruszył na wojnę polsko-bolszewicką. Szlak bojowy bohatera zastąpić należy założeniem, że walczył jako podkomendny Władysława Wlekińskiego. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Podczas odwrotu stanowił straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty, a po 15 sierpnia 1920 roku ruszył do ofensywy dokonując odbicia miejscowości Nasielsk i Pułtusk. Podczas II wojny światowej wywieziony z Trzemeszna, przetrzymywany z rodziną w obozie przejściowym w Szczeglinie i przesiedlony do GG do Sobolewa. Członek AK. Znając język niemiecki pracował na poczcie, gdzie przechwytywał korespondencję wroga i wysyłał paczki do obozów jenieckich. Aresztowany dwa lata spędził w więzieniu. Przeżył wojnę i powrócił do Trzemeszna. Wstąpił do ZBoWiD Koło w Trzemesznie w 1958 roku. Władysław Błaszak zmarł 29 grudnia 1962 roku w Gnieźnie. Pochowany został na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie. Po latach decyzją rodziny przeniesiony na cmentarz Św. Krzyża w Gnieźnie.

Źródło: Błaszak, Rocznica śmierci..., s. 1; MRT, Władysław Błaszak, notatka odręczna Maria Wojciechowska; Konieczny, Zarys historii wojennej 67 pp, s. 4, 11-21; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 189-190; Nyka, Dzieje Władysława Błaszaka..., s. 4; Krzysztof Rolek, Zaświadczenie CAW w Warszawie, nr 2514 z 3 maja 1960 r., zbiory rodzinne; Fot. MRT udostępniła Katarzyna Nyka.

Antoni Borkowski

Urodzony 18 maja 1901 roku w Anopolu, powiat Środa. Syn Stanisława i Marianny z domu Bartkowiak. Po ukończeniu szkoły powszechnej pracował w rodzinnym gospodarstwie rolnym. Jak po latach napisał: „Po ukończeniu Szkoły pracowałem na roli u wuja w Anopolu przez kilka lat, następnie służyłem w wojsku. Po ukończeniu wojskowej służby wyuczyłem się zawodu pantoflarskiego i prowadziłem warsztat u mistrza [Stanisława – przyp. A.L.] Gryśka w Trzemesznie”. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Szczegółowy przebieg służby wojskowej wymaga dalszych badań. Po zakończeniu jesienią 1921 roku wojny polsko-bolszewickiej osiadł w Trzemesznie. Zmobilizowany w sierpniu 1939 roku otrzymał przydział do żandarmerii 59 pułku piechoty w Inowrocławiu. Skąd skierowany do Trzemeszna z zadaniem wzmocnienia policji państwowej i internowania niemieckich kolonistów. W wojnie obronnej 1939 walczył pod Kutnem i w obronie Warszawy. Po kapitulacji stolicy trafił do obozu w Pruszkowie. Zwolniony z niemieckiej niewoli w październiku 1939 roku powrócił do Trzemeszna. Tu pracując w warsztacie pantoflarskim przetrwał wojnę. Następnie, do emerytury, był młynarzem w Przedsiębiorstwie Przemysłu Ziemniaczanego. Społecznie zaangażowany członek ZBoWiD Koło w Trzemesznie. Zmarł 21 stycznia 1987 roku. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor A1, rząd 9, numer grobu 8.

Źródło: ZKRPiBWP Trzemeszno [w:] Teka Zmarli 1987-1988-1989, Życiorys, rękopis, b.d., bez paginacji, s. 1-2; tamże, Borkowski Antoni, rękopis, b.d., bez paginacji, s. 1; Łuczak, Dzieje Trzemeszna, s. 304, 335; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. tablica nagrobna.

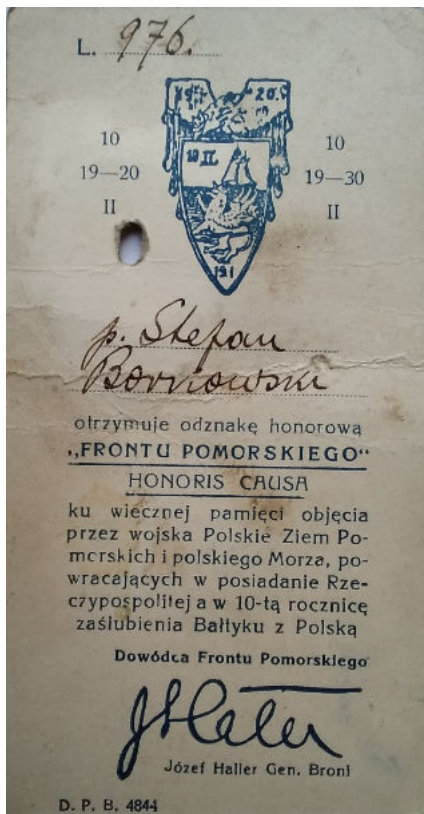

Stefan Borkowski

Urodzony 11 grudnia 1890 roku. Walczył podczas wojny polsko-bolszewickiej na froncie pomorskim, w związku operacyjnym Wojska Polskiego utworzonym 19 października 1919 roku celem odzyskania Pomorza. Prace na rzecz przejmowania dzielnic do macierzy w wyniku Traktatu Wersalskiego prowadziły komisje odbiorcze pod rozkazami dowódcy frontu gen. broni Józefa Hallera. Byłą granicę niemiecką wojsko przekroczyło 17 stycznia 1920 roku przejmując Toruń, Bydgoszcz, Grudziądz. Na niektórych obszarach doszło do zbrojnych starć. Dowódca frontu pomorskiego gen. Haller przyznając odznaki „Frontu Pomorskiego Honoris Causa ku wiecznej pamięci objęcia przez wojska Polskie Ziem Pomorskich i polskiego Morza” honorował polskich patriotów. Prawo jej noszenia przysługiwało osobom biorącym czynny udział w objęciu Pomorza do 25 marca 1920 roku. Stefan Borkowski po powrocie z wojny został w 1921 roku kierownikiem miejskiej elektrowni i wodociągów w Trzemesznie. Sprawował obowiązki komendanta straży pożarnej w Trzemesznie. Był skarbnikiem, następnie prezesem utworzonego w 1921 roku Towarzystwa Powstańców i Wojaków Koło w Trzemesznie. Od 1933 roku należał do Koła Przyjaciół Harcerzy, gdzie także pełnił funkcję skarbnika. Jako instruktor PCK w latach 1938-1939 prowadził kursy ratownictwa ogólnego dla przyszłych pielęgniarek. We wrześniu 1939 roku był członkiem Obrony Narodowej Trzemeszna. Wyznaczał posterunki chroniące obiekty strategiczne. Biorąc na siebie odpowiedzialność wyznaczenia Czesława Nowaka na posterunek ochrony wieży ciśnień świadczył o jego niewinności przed wojskowym niemieckim sądem doraźnym. Przeżył II wojnę światową. Do emerytury w 1958 roku pełnił funkcję kierownika miejskiej elektrowni, a do śmierci 30 stycznia 1959 roku naczelnika OSP Trzemeszno. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor E, rząd 7, numer grobu 17.

Źródło: MRT, Stefan Borkowski, Legitymacja L. 976 z Odznaką honorową „Frontu Pomorskiego”, 10 lutego 1930 r., bez paginacji; Dz. Rozk. MSW 1928, Nr 39/25, poz. 382; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 18, 45, 112, 116, 134, 142, 151, 191, 285; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 17; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 305, 308, 310, 312; Łuczak, Dzieje Trzemeszna, s. 205, 222, 315, 329; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. MRT ofiarowała córka Maria Hartwich, Stefan Borkowski w 1918 roku; legitymacja; fot. w okresie międzywojennym; fot. w strażackim mundurze (odznaka).

Mieczysław Stanisław Borowski, podporucznik rezerwy

Urodzony 9 listopada 1887 roku w Trzemesznie, syn szewca Antoniego. Ożeniony z Franciszką z domu Janowiecką, mieszkał przy placu Marszałka Piłsudskiego w Trzemesznie. Podczas I wojny światowej walczył na froncie zachodnim i wschodnim. Był żołnierzem II Brygady Legionów Polskich tzw. Karpackiej. Otrzymał awans na oficera. Jego przełożonym był komendant brygady pułkownik Józef Haller von Hallenburg. W 1918 roku Legiony stoczyły walki z wojskami niemieckimi. Hallerowi powierzono dowództwo nad formującym się Wojskiem Polskim we Francji. Po powrocie do Polski Błękitną Armię w 1919 roku włączono w struktury Wojska Polskiego. Generała Józefa Hallera wyznaczono dowódcą Frontu Pomorskiego. Mieczysław S. Borowski walczył pod jego rozkazami. Nie znamy szczegółów uczestnictwa w wojnie polsko-bolszewickiej. Po demobilizacji powrócił w rodzinne strony i pełnił funkcje kierownicze w Banku Ludowym w Trzemesznie. Pisywał też do TMI „Kosynier”. Latem 1939 roku pozostał w mieście. Powody regionalista Antoni Kierczyński wiąże z pogarszającym się stanem zdrowia. Zmarł następnego dnia po wkroczeniu Niemców, tj. w poniedziałek 11 września 1939 roku. Zgon nastąpił z przyczyn naturalnych czy może bankowiec został zastrzelony. Wiadomo, że spoczywa na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor D, rząd 3, numer grobu 36.

Źródło: RŚ USC T m, 1939, Nr 65; WBH CAW w Warszawie, sygn. Akt I.481.B.1196; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 18, 43 i 208; Leśniewski, Bankowość spółdzielcza..., s. 113; Woźny, Historia w kamieniu..., s. 45; Antoni Kierczyński, Z kart historii. Cech szewski w Trzemesznie. Część VI, TMI, Nr 2/97, s. 7; tegoż: Z kart historii. Cech szewski w Trzemesznie. Część VII, TMI, Nr 3/97, s. 15; Fot. MRT; USC Trzemeszno.

61

C.

Nr. 65

~~Tremszów~~ dnia 12. września 1939

Przedemną urzędnikiem stanu cywilnego w ~~Tremszowie~~

stawił się dziś osobiście mi — znany
~~Antoni Borowski~~ ~~Borowski~~
które tożsamość
stwierdziłem na podstawie okazan mi

zamieszkały w ~~Tremszowie~~ plac ~~karpacki~~ ~~Piłsudskiego~~ nr. 11
i zeznał że ~~Mieczysław Borowski~~
~~Nierawski~~ ~~Bandu~~ ~~Sobowego~~

w wieku lat 51

zamieszkały w ~~Tremszowie~~ pl. ~~karpacki~~ ~~Piłsudskiego~~ nr. 11
urodzony w ~~Tremszowie~~ 9. listopada
1887. r.

wyznania ~~rymsko-katolickiego~~
~~walnego~~ ~~stanu~~ ~~rym~~ ~~stawiającego~~
i który jego ~~Franciszek~~ ~~adwokat~~ ~~Yanow-~~
~~wiejskiej~~ ~~awokaty~~ w ~~Tremszowie~~

zmarł w ~~Tremszowie~~ w ~~ulicy~~ ~~plac~~ ~~stawiającego~~
dnia ~~zobacz~~ ~~tego~~ ~~wzrostu~~
roku ~~tysiąc~~ ~~dziewięćset~~ ~~trzy~~ ~~dziesiątego~~ ~~dziesiątego~~
o godzinie ~~dwunastej~~

~~minut~~ 45

~~Powinno być jedno słowo pisane oraz~~
~~słowo~~ ~~Bandu~~ ~~stawiającego~~

Odczytano, przyjęto i podpisano

~~Antoni Borowski~~

Urzędnik stanu cywilnego

~~Seel~~

Zgodność z księgą główną poświadczam

~~Tremszów~~, dnia 12-go ~~wzrostu~~ 1939

Urzędnik stanu cywilnego

~~Seel~~

Wawrzyniec Bultrowicz, starszy szeregowy

Urodzony 19 lipca 1896 roku w Lubiniu gmina Trzemeszno. Syn Walentego i Tekli z domu Kwaśniewskiej. Podczas I wojny światowej 8 listopada 1915 roku wcielony do 49 pułku niemieckiej piechoty. Walczył na froncie zachodnim we Francji, gdzie otrzymał postrzał karabinowy prawego przedramienia. Zdemobilizowany w październiku 1917 roku powrócił do Trzemeszna. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania pod rozkazami Władysława Wlekińskiego. Rana spowodowała ograniczenie sprawności nadgarstka i zginania palców. Zdemobilizowany 6 kwietnia 1919 roku, ponownie zmobilizowany 14 maja 1920 roku w Gnieźnie, gdzie został przeszkolony na sanitariusza. Następnie skierowany do VI batalionu sanitarnego 55 pułku piechoty. Po zakończeniu najcięższych walk starszy sanitariusz Bultrowicz 20 grudnia 1920 roku decyzją komisji lekarskiej DOK VIII w Toruniu uznany został inwalidą wojennym z armii zaborczej, co 20 grudnia 1922 roku skutkowało przeniesieniem do rezerwy. Osiadł w Pruszkowie koło Warszawy, gdzie podjął pracę pielęgniarza. Dnia 14 listopada 1923 r. poślubił Martę Cieśla. W kwietniu 1924 roku małżonkowie osiedli w Trzemesznie. Zarząd Koła Związku Weteranów Powstań Narodowych R.P. 1914-1919 wystąpił w 1936 roku o nadanie bohaterowi Krzyża Niepodległości. Wieloletni pracownik Urzędu Poczтового zmarł 9 stycznia 1951 roku. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd 13, numer grobu 11.

Źródło: AP w Poznaniu, Okólnik Głównego Zarządu Związku Weteranów Powstań Narodowych R.P. 1914-1919, Nr 11/36 z dnia 17 lutego 1936 r., Nr zespołu 884, sygn. 342; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 142-143, 146; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 191-192; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. MRT udostępniłi Krystyna i Bernard Gościńiakowie; nagrobek fot. Andrzej Leśniewski.

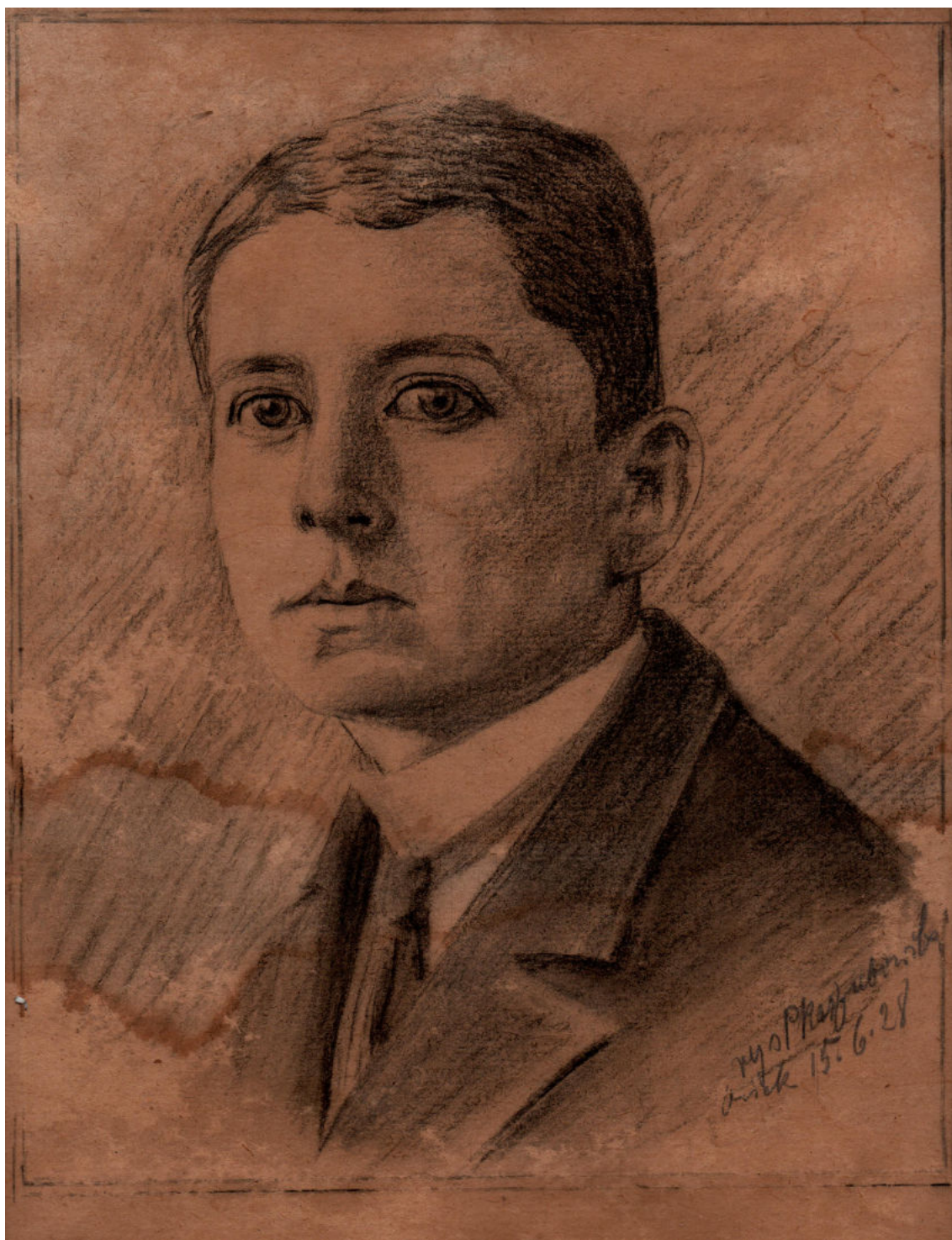
Kazimierz Chmielewski, szeregowy

Urodzony 11 lutego 1903 roku w Niewolnie gmina Trzemeszno. Syn przodownika torowego Józefa i Rozalii z domu Nowickiej. Matka wcześniej zmarła. Podczas wojny polsko-bolszewickiej nastolatek latem 1920 roku ochotniczo wstąpił do Wojska Polskiego. Uczestnika wojny polsko-bolszewickiej wcielono w szeregi 3 kompanii I batalionu 362 pułku piechoty armii ochotniczej dowodzonej przez generała Józefa Hallera. Szkolenie podstawowe odbył w pułku w Bydgoszczy. Walczył w obronie Ojczyzny pod Brodnicą. Poległ podczas toczonych zaciętych walkach w niedzielę 15 (nie 18) sierpnia 1920 roku. Zapisano w akcie zgonu: „zmarł w bitwie pod Brodnicą dnia piętnastego sierpnia tysiąc dziewięćset dwudziestego. Godzina śmierci nieznana”. Pokoleniowy przekaz rodzinny wskazuje godzinę osiemnastą. Przekraczające Wisłę oddziały sowieckie nie zostały na czas wycofane. Niedzielnym popołudniem podeszły pod miasto, które zajęły po zaciętych walkach około godziny dziewiętnastej. Nawałnica bolszewicka obejmowała toczone w tym rejonie kilkudniowe działania wojenne i trzydniowe okupowanie miasta. Po latach datę oswobodzenia Brodnicy 18. sierpnia wyryto na tablicy inskrypcyjnej w kaplicy-pomniku upamiętniającym wszystkich obrońców poległych w tych tragicznych dniach 1920 roku. Zlokalizowaną na brodnickim cmentarzu wojskowym kaplicę otoczono pamięcią mieszkańców. Niestety miejsce upamiętnienia niszczyli i hitlerowcy, i sowieci. Po latach społeczność Trzemeszna przyznała bohaterowi pośmiertnie Medal Honorowy Gminy Trzemeszno. W sierpniu 2021 roku medal odebrała rodzina poległego na wojnie siedemnastolatka.

Źródło: RŚ USC Tw, 1920, Nr 83; Ls. 1934 r., poz. 4415, s. 97; Krajewski, Ziemia Dobrzyńska w cieniu gwiazdy..., s. 126; Leśniewski, Medal Honorowy...; Niektóre źródła podają jakoby był ochotnikiem 262 p.p. Dla porządku dodać należy, wpis na Ls.: „Kazimierz Chmielewski, st. szer. 7 p.p. leg. zmarł od ran 22.06.1920 Lwów” dotyczy innej osoby; Fot. MRT, przekazał Jerzy Chmielewski; USC Trzemeszno.

85

C.

Nr. 83

Premeser dnia 29 września 1921.
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute
dzis co do osobistości znan
der Persönlichkeit nach

legitymując się
faunt,
Pecia Kompranja piewnego domu
3629 pułku piluboty Armii schotnickiej dowodzi.

zamieszkał tu
wohnhaft in
ze *Wierogowice Kosimiers*
und zeigt an, daß
Chmielewski

w wieku 17 1/2 lat, *katolickiego* wyznania,
all, Religion,

zamieszkał w Niewolnie
wohnhaft in

urodzon w Niewolnie, wolnego stanu,
gebore zu
syn 10 Niewolnie zamieszkałego
prodownika torowego Józefa
Chmielewskiego i jego w Niewolnie
zmarłej żony Rozalii z domu
Nowickiej

umarł w Witwie pod Brodnicą
zu

dnia piętnastego sierpnia
am

roku tysiąc dziewięćset dwudziestego
des Jahres tausend neunhundert

połud. o godzinie dwudziestej
mittags um Uhr

verstorben ist. Godzina śmierci nie-
znana.

Odautano, przyjęto i
Vorgelesen, genehmigt und
skreilont. Powyszej 25 stowa

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte

Nowakowski

Zgodność z księgą główną poświadczam
Die Abereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Premeser dnia 29 września 1921.
den go ten

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte

Nowakowski

71-21.

Stanisław Cieślicki, szeregowy

Urodzony około 1900 roku w Trzemesznie, syn rolnika Marcina i Stanisławy z domu Szcześniak. Kawaler. Żołnierz 6 kompanii 60 pułku piechoty wielkopolskiej. Walczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Poległ w bitwie pod Kijowem na Ukrainie 9 maja 1920 roku, o czym oficjalnie magistrat trzemeszeński powiadomił Wojskowy Urząd Duszpasterski Wojska Polskiego. Na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 nie ujęty.

Źródło: RŚ USC T m 1922, Nr 91; Konieczka-Śliwińska, Mogilno w powstaniu..., s. 202. Inne osoby o takim imieniu i nazwisko to: - urodzony w 1893 w Lubiniu gmina Trzemeszno, syn Józefa i Katarzyny, powstaniec wielkopolski, przeżył wojnę; - urodzony w 1866, zmarły w Trzemesznie w 1958 roku; Fot. USC Trzemeszno.

C.

Nr. 4.

Franciszko, dnia 16 listopada 1922.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się dzień co do osobistości _____ znan _____

legitymując się _____

Wojakowy Urząd Duszpasterski 60. parafii
parochyji Wielkopolskiej, diecezji _____

zamieszkał w _____

zaznał, że _____
_____ Stanisław Cieślcki z
Korczyni 60. parafii parochyji Wielkopolskiej

w wieku 20 lat _____

Katołickiego wyznania

zamieszkał w _____ powiat elbląski
urodzony w _____ w powiecie _____
_____ Marcina Cieślckiego z domu _____
_____ z domu _____ z wyjątkiem _____
_____ w _____ (wzrost _____)

umarł w _____ pod _____ (Ukraina) poległ
dnia _____ maja _____
roku tysiąc dziewięćset _____
_____ połudn. o godzinie _____

Odczytano, przyjęto + _____

Urządnik stanu cywilnego
_____ w zastępstwie _____

Zgodność z księgą główną poświadczam
Franciszko, dnia 16-go listopada 1922.

Urządnik stanu cywilnego
w zastępstwie _____

Ludwik Czarnkowski, plutonowy

Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej z przydziałem podoficera mundurowego. Pod komendą Władysława Wleklińskiego wyruszył 1 stycznia 1919 roku oswobodzić Mogilno. Walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Żołnierz 2 kompanii 9 pułku strzelców wielkopolskich później 67 pułku piechoty wielkopolskiej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Brak wiedzy o szlaku bojowym bohatera zastąpić należy założeniem, że walczył jako podkomendny Władysława Wleklińskiego. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Podczas odwrotu stanowił straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty, a po 15 sierpnia 1920 roku ruszył do ofensywy dokonując odbicia miejscowości Nasielsk i Pułtusk. Wycieńczony trudami wojaczki Ludwik Czarnkowski zmarł w wyniku przebytej choroby 12 września 1920 roku w Rawiczu. Nie figuruje na listach strat powstania wielkopolskiego. U Jana Tomaszewskiego i na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku figuruje Ludwik Czarkowski.

Źródło: Ls. 1934, pozycja 5510, s. 120; Wlekliński, Wspomnienia dowódcy kompanii trzemeszeńskiej...; Konieczny, Zarys historii wojennej 67 pp, s. 4, 11-21; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 193; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 44, 136; Tomaszewski, Walki o Noteć..., s. 105.

Franciszek Ksawery Czulkowski, porucznik rezerwy, pośmiertnie kapitan

Urodzony 29 listopada 1892 roku w Nakle nad Notecią. Syn Franciszka i Anastazji z domu Stejka. Absolwent gimnazjum w Nakle i szkoły gorzelnictwa w Barcinie. Walczył w I wojnie światowej na froncie zachodnim we Francji. Ochotniczo w powstaniu wielkopolskim 1918-1919 i wojnie polsko-bolszewickiej z przydziałem do 1 i 17 pułku artylerii ciężkiej. Nie znamy szczegółów służby. Wiadomo, że po demobilizacji w okresie międzywojennym zamieszkał w Trzemesznie. Był żonaty z Ireną Kuleszą. Zmobilizowany, uczestniczył w wojnie obronnej 1939 z przydziałem do Składnicy Materiału Intendenckiego Nr 7. Aresztowany po 17 września 1939 roku, został zamordowany w kwietniu 1940 roku. Jako miejsce straceń wskazano Las Katyński. Nazwisko widnieje na liście Wojskowego Biura Historycznego. Awansowany pośmiertnie do stopnia kapitana. W rodzinnym Nakle uczczono pamięć bohatera posadzeniem „Dębu katyńskiego”.

Źródło: przeglądarka timenote.nekropole.pl; Lista katyńska; Kiński, Malanowska, Olech, Katyń. Księga..., s. 96; WBH CAW wyszukiwarka zasobu, sygn. I.481.C.7660; Księgi cmentarne Muzeum Katyńskie; Ogrody wspomnień; Fot. Katyń. Księga cmentarna, s. 96.

Florentyn Dabiński, porucznik

Urodzony 17 października 1897 roku w Trzemesznie, syn Leona Wojciecha i Marii z domu Burian. Żonaty, troje dzieci. Służył w Wojsku Polskim od 1919 roku. Podczas wojny polsko-bolszewickiej dowodził plutonem ułanów. Po jej zakończeniu pozostał w służbie czynnej. Skierowany w 1921 roku na szkolenie wojskowe do Centrum Wyszkożenia Kawalerii, a po jego ukończeniu przeniesiony do 18 pułku ułanów w Grudziądzu. Wtedy otrzymał awans do stopnia porucznika. Służbę czynną w wojsku pełnił do 1937 roku. Przy przeniesieniu w stan spoczynku otrzymał przydział mobilizacyjny do DOK VIII w Toruniu, gdzie zamieszkał. Odznaczony Krzyżem Walecznych. Przeniesiony do rezerwy wypełniał obowiązki inspektora hodowli Pomorskiej Izby Rolniczej. W czasie wolnym oddawał się pasji hodowli drobnego inwentarza. Okazy hodowlane prezentował na wystawach, a doceniany za uzyskiwane wyniki, otrzymywał medale. Porucznika rezerwy ponownie zmobilizowano w sierpniu 1939 roku. Był uczestnikiem wojny obronnej 1939. Wzięty do sowieckiej niewoli po 17 września, zginął zastrzelony strzałem w tył głowy w Katyniu w 1940 roku.

Źródło: Laskowski, Relacja z pojmania...; Lista katyńska; Kiński, Malanowska, Olech, Katyń. Księga..., s. 98; KPBC, Medal srebrny przyznany W.P. Dabińskiemu Florentynowi za Laugshany i Plymonth Rocky na wystawie Wejherowo, 21-23 I 1928 r. Komitet Wystawy Towarzystwa Hodowców Drobnego Inwentarza oraz Dabiński Florentyn Medal Srebrny za Lugshany i Plymonth Rocky; Ogrody wspomnień; Fot. Katyń. Księga cmentarna, s. 98.

Franciszek Danek, starszy ogniomistrz / podporucznik rezerwy

Urodzony 20 listopada 1890 roku we wsi Siemowo powiat gostyński. Syn rolnika Mikołaja i Marii (nie Marianny) z domu Kubiak. Po ukończeniu szkoły elementarnej pracował w gospodarstwie ojca. Powołany do służby w wojsku niemieckim od 12 października 1911 roku do 14 września 1913 roku. Artylerzysta bombardier już 2 sierpnia 1914 roku zmobilizowany na front I wojny światowej. Służył w 50 pułku piechoty pruskiej stacjonującym w Rawiczu. Stąd wyruszył na front zachodni we Francji. Podczas walk 22 sierpnia 1914 roku został ciężko ranny w obie nogi. Po wyjściu ze szpitala 27 maja 1917 roku skierowany na front południowy na Bałkany. Walczył w 220 korpusie w Serbii i Macedonii. Odznaczony Krzyżem Żelaznym II Klasy. Wyruszywszy 27 listopada w drogę powrotną, do domu dotarł 10 grudnia 1918 roku. Jeszcze przed wybuchem powstania przystąpił do organizowania Straży Ludowej w miejscowościach Siemowo i Kosowo. Był podkomendnym Edwarda Potworowskiego, wojskowego komisarza powstańczego na powiat gostyński. Gdy wybuchło powstanie zorganizował pododdział i od 7 stycznia 1919 roku brał udział z bronią w rękę w Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919. Walczył w ochotniczej kompanii gostyńskiej pod dowództwem Ignacego Talarczyka (niektóre źródła podają por. Śliwińskiego) na odcinku leszczyńskim pod Kąkolewem, od 10 stycznia 1919 roku pod Osieczną, następnie Nową Wsią. Uczestniczył w starciach z nacierającym na powstańców niemieckim pociągiem pancernym. Od 14 lutego odkomenderowany do tworzonej w Poznaniu na Sołaczku I baterii 1 pułku artylerii ciężkiej. Bateria skierowana została do walk z grenzschutzem na odcinku powstańczego frontu w rejonie Leszna, miejscowości Robczysk, Drobnin, Pawłowice, Osieczna. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. We wrześniu 1919 roku pułk skierowano do walk o Połock na froncie litewsko-białoruskim. Danek przeszedł z pułkiem artylerii szlak bojowy wspierając piechotę walczącą w obronie Berezyny i na przedmieściach Bobrujska. 16 sierpnia artyleria wspierała natarcie 14 dywizji piechoty w ramach bitwy warszawskiej. W pościgu za sowietami wspierano piechotę do Ostrowi Mazowieckiej. Danek wymienia, że walczył pod Lwowem, Bobrujskiem i o Warszawę. Po zakończeniu wojny pozostał w wojsku. Służył od 1 sierpnia 1921 roku do 13 lutego 1926 roku. Odznaczony Krzyżem Zasługi i Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym. Zofię Leokadię Kaptur z Trzemeszna poślubił

29 lipca 1922 roku. Miesiąc później, 3 marca 1926 roku zameldował się na stały pobyt w Trzemesznie. Poszukując zatrudnienia podjął pracę nadgajowego w Białowieży, gdzie pracował od 1 lutego 1928 roku do 31 kwietnia 1932 roku. Choroba żony, malaria, zmusiła Franciszka Danka do zamieszkania w mieście. Zmienił pracę i osiadł w Kielcach. Podczas II wojny światowej pracował w gospodarstwie rybacko-leśnym w Kozienicach, powiat Radom. Także wtedy walczył z okupantem. Wykorzystując położenie dostarczał partyzantom żywność, zbierał informacje o sile posterunków niemieckiej żandarmerii w Kozienicach, o ruchach gestapo i Wehrmachtu. Po wojnie osiadł ponownie w Trzemesznie. Pracował w Cukrowni Janikowo, następnie jako leśniczy wyjechał do Trzebiatowa. Żołnierza AK więziono od 12 sierpnia 1946 roku do 12 lutego 1948 roku. Powrócił do Trzemeszna i chociaż nie otrzymał stałego zajęcia, tu pozostał. Z powodu odniesionych ran i pogarszającego się stanu zdrowia 1 lutego 1953 roku przyznano mu rentę inwalidzką. W czerwcu 1958 roku został członkiem ZBoWiD-u Koło w Trzemesznie, następnie wybrany do zarządu. Zaangażował się w prace Miejskiego Komitetu FJN. Za udział w powstaniu awansowany 26 kwietnia 1972 roku na stopień podporucznika rezerwy. Zmarł 23 lutego 1979 roku. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor C, rząd 52, numer grobu 21. Nazwisko widnieje także na zbiorowej mogile powstańców wielkopolskich 1918-1919.

Źródło: Życiorys, rękopis, [Trzemeszno] 11 maja 1975, s. 1-3; Odpis zaświadczenia przebiegu służby, Warszawa, 2.06.1958 r.; Zaręczenie w miejsce przyrzeczenia sądowego, maszynopis, Gostyń, dnia 30.3.1958 r.; Franciszek Danek, 116 Książeczka wojskowa, s. 1-17, źródła udostępniła Alina Dobersztyn z Mogilna; Danek, Franciszek, Lista Odznaczonych Wlkp. Krzyżem Powstańczym; Kiciński, Zarys historii wojennej 7 pac, s. 3-9; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 323; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 142, 151; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. zbiory rodzinne od Alina Dobersztyn; MRT Karta ewidencyjna.

Dowództwo
pułk artylerji ciężkiej
dz. 2087

P O S W I A D C Z E N I E
w o j s k o w e j s ł u ż b y z a w o d o w e j .

Stopień wojskowy i kategoria... Starszy Podporucznik

Formacja macierzysta... f. pułk artylerji ciężkiej

Nazwisko i imię... Danek Franciszek

Urodzony dnia... 20 listopada roku 1890 w Siemawie

powiat... Gostyń województwo... poznańskie

religji... rzym. kat. narodowości... polskiej

Mianowany podoficerem zawodowym dnia... 1 sierpnia 1911 r.

uzyskał z godnie z artykułem 99 ustawy o podstawowych obowiązkach i
prawach szeregowych z dniem... 13 lutego 1918 r. prawo pierwszeń-
stwa w otrzymaniu odpowiadającego jego kwalifikacjom jednego ze
stanowisk, ustalonych rozporządzeniem Rady Ministrów do artykułu 99
ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych. -

Poznań-Solacz, dnia... 24 maja 1918 r.

Dowódca 7. P. A. C.
Biedański
(Podpis Franciszka Danek)

(własnoręczny podpis otrzymującego
poświadczenie)

Danek Franciszek

Dowódca 7. P. A. C.
Biedański
(Podpis Franciszka Danek)

- 6 - *Danek*

V.) Służba w armiach obcych:
(od—do, rodz. sł. wojsk. specj. wyszk. osiągn. stop. wojsk.):
14. X. 11—14. X. 13; 1. XII. 14—23. X. 18
art. broni.

VI.) Rysopis:
Włosy: blond
Oczy: nieb.
Brwi: blond
Nos: norw.
Usta: 4
Broda: 4
Twarz: okrągła
Szczególne znaki:

VII.) *Danek Franciszek*
103/108
Objętość piersi: 103/108 Wzrost: cm.
Bystrość oczu: 57/57 Ciężar ciała: 80 kg.
słuch:
Ogólny stan zdrowia: 4/5 23.
Decyzje:
Komisji pob. (wzgl. Komis. Rozpoznawczej): 5. II. 11. Poznań Miarki 28. 8. 14 r.
San. 5. 10. 14. Poz. 141. 25. 8. 14 r.
Rea. 04. 11.

- 7 - *Danek*

VIII.) Wyszkolenie wojskowe:
Przysposobienie wojskowe:
Wojskowe szkoły i kursy:
(od—do, jakie?):
Specjalne wyszkolenie wojsk. (przystatność w razie mobil.):
gale. z odem. funkc. kawy.

IX.) 1. Udział w wojnach:

Przebieg	od	do
Prusy	21. 8. 1914	21. 12. 1914
Włocławek	27. 1. 1917	27. 1. 1918
	19	19
	19	19

2. Pobyt na froncie:

Formacja (pułk lub kompania)	od	do
50 p.	21. 8. 1914	21. 8. 1914
220 k. m.	27. 1. 1917	27. 1. 1918
	19	19
	19	19

Konstancja 1918-19

15.

Karta ewidencyjna członka zwyczajnego *) ZBoWiD

*) nadzwyczajnego

Nazwisko i imię <u>Danek Franciszek</u>		Pseudonim	Okręg <u>Bydgoszcz</u>
Imiona rodziców <u>Mikołaj Maria</u>		Data i miejsce urodzenia <u>20.11.1890</u>	Oddział <u>Bojów</u>
<u>Siemowit</u> <u>Gostyn</u>		Stan cywilny <u>żonaty</u>	Koło <u>Trzemeszno</u>
Wyszkolenie <u>Praca podstawa</u>		Adres <u>Trzemeszno</u>	Nr akt <u>1804</u>
<u>ul. Mickiewicza-23</u>		Zawód <u>podchorążym zawodowy</u>	Nr leg. <u>1132/134</u>
<u>obecni rezerwiści</u>		Przynależność partyjna <u>bez</u>	
Tytuł przynależności do ZBoWiD (średowisko)		<u>Przełazowiec rezerwy</u>	
Funkcja we władzach ZBoWiD			
Stopień wojskowy (nadany przez MON) <u>3. sz. rezerwisty</u>		<u>ppor</u>	
Posiadane odznaczenia <u>Łódź. Krzyż Konstancji</u>		<u>i krzyż Krzyż Zasługi Krzyż Kawaleri Ord. Odrodzenia</u>	
Data wstąpienia do ZBoWiD <u>27.06.1958</u>		Data i przyczyna wystąpienia ze ZBoWiD	
		<u>4.12.1961.</u>	

*) Niepotrzebne skreślić

Data wypełnienia karty

Podpis wypełniającego kartę

LEGITYMACJA

Nr 1132/134
członka Związku Bojowników
o Wolność i Demokrację

podpis właściciela legitymacji

Wydana dn. 1958

Do ważności legitymacji konieczne jest opłacenie składki członkowskiej za dany miesiąc.

Nr ewid.

Nazwisko Danek

Imię Franciszek

Imię ojca Mikołaj

Data i miejsce ur. 20.11.1890

Adres Trzemeszno
ul. Mickiewicza 23

Data wstąpienia do Związku 27.06.1958

pieczęć

Sekretarz Okręgu [Signature] Prezes Okręgu [Signature]

Stanisław Dobek, szeregowy / podporucznik rezerwy

Urodzony 2 października 1898 roku w Ostrowitem Trzemeszeńskim gmina Trzemeszno. Syn Michała i Apolonii z domu Kaźmierczak. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej pod rozkazami Władysława Wleklińskiego, od 12 stycznia 1919 roku walczył na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Żołnierz 2 kompanii 9 pułku strzelców wielkopolskich, później w szeregach 67 pułku piechoty wielkopolskiej. Nieprzerwanie służył w Wojsku Polskim do 1921 roku. Brak wiedzy źródłowej o szlaku bojowym w wojnie polsko-bolszewickiej zastąpić należy założeniem, że jako podkomendny podporucznika Władysława Wleklińskiego walczył z pododdziałem m.in. pod Litowcami, Czerkasami i Dziadkami. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Podczas odwrotu stanowiąc straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty, a po 15 sierpnia 1920 roku ruszył do ofensywy dokonując odbicia miejscowości Nasielsk i Pułtusk. Stanisław Dobek po zwolnieniu z wojska w 1921 roku osiadł w rodzinnej miejscowości. Podczas okupacji został wywieziony z Ostrowitego Trzemeszeńskiego na roboty do Niemiec. Przeżył II wojnę światową. Pierwsze lata po wojnie do 1950 roku prowadził własny sklep. Potem pracował w zakładach w Bydgoszczy. W 1964 roku przeszedł na emeryturę. Uchwałą Rady Państwa w 1968 roku odznaczono go Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym, a w 1972 roku mianowano podporucznikiem rezerwy.

Źródło: MRT, Zaświadczenie dotyczące Stanisława DOBEK, CAW nr 2690 z 17 marca 1967 roku; Uchwała Rady Państwa nr 08.29-0.353 z dnia 29 sierpnia 1968 r.; Nominacja na stopień oficerski Uchwałą W 38/72; [natomiast Zarządzenie, M.P. 1938, nr 140, poz. 245 dotyczy innej osoby o identycznym imieniu i nazwisku]; Konieczny, Zarys historii wojennej 67 pp, s. 4, 11-21; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 135, 137; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 194-195; Fot. MRT.

Nr. uch. 1825.

CENTRALNE ARCHIWUM WOJSKOWE

ZWIĄZEK BOJOWNIKÓW O WOLNOŚĆ
I DEMOKRACJĘ
Koło Trzemeszno

Nr. 2690 Ch.I.

Dnia 17. MAR. 1967 196..... r.

ZARZĄD KOŁA

W związku z pismem Nr..... z dnia „14.” 02. 19 67. r.
w załączeniu przesyłam zaświadczenie dotyczące Stanisława DOBEK.

Załączników 1 na 1 ark.

S Z E F
CENTRALNEGO ARCHIWUM WOJSKOWEGO
hmmml

Dział XXIX, zał. 5.
Wojsk. Druk. Gd. Nr 1365. 64. CW-57637.

Wacław Dobrocki, szeregowy

Urodzony 11 (lub 9?) września 1900 roku w miejscowości Brankow (Bronhow) w Niemczech, syn Wojciecha i Ludwiki. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej pod rozkazami Władysława Wleklińskiego walczył na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania w rejonie Antoniewo-Paterek. Żołnierz 2 kompanii 9 pułku strzelców wielkopolskich, późniejszego 67 pułku piechoty wielkopolskiej. Pod tą numeracją pułk wyruszył na wojnę polsko-bolszewicką. Brak wiedzy o szlaku bojowym bohatera zastąpić należy założeniem, że walczył jako podkomendny Władysława Wleklińskiego. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Podczas odwrotu stanowił straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty, a po 15 sierpnia 1920 roku ruszył do ofensywy dokonując odbicia miejscowości Nasielsk i Pułtusk. Wacław Dobrocki służył w Wojsku Polskim nieprzerwanie do 1921 roku. Po demobilizacji zamieszkał w Trzemesznie, przy pl. Kościelnym 20. Żołnierz wojny obronnej 1939. Odznaczony w 1958 roku Wielkopolskim Krzyżem Powstańcym. Wiadomo także, że Zarząd Koła Związku Weteranów Powstań Narodowych R.P. 1914/19 w Trzemesznie złożył w 1936 roku wniosek o odznaczenie bohatera Krzyżem Niepodległości.

Źródło: APP wyszukiwarka zasobu, Spis zweryfikowanych powstańców, Dobrocki, l.p. 135, poz. 7768, s. 5-6; Konieczny, Zarys historii wojennej 67 pp, s. 4, 11-21; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 195; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 91-92.

Ignacy Falerowski

Urodzony 29 stycznia 1900 roku w Trzemesznie, syn Michała i Franciszki z domu Malinowskiej. Jako powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej brał udział w rozbrajaniu transportów kolejowych w mieście. Pod rozkazami Antoniego Tułodzieckiego 5 stycznia 1919 roku wyruszył z Trzemeszna pociągiem wesprzeć walczących o Inowrocław. Tam 6 stycznia z pododdziałem zabezpieczał dworzec kolejowy. Pozostał pod rozkazami Pawła Cymśa walcząc na Froncie Północnym powstania. Żołnierz 5 pułku strzelców wielkopolskich w Inowrocławiu, przemianowanego 17 stycznia 1920 roku na 59 pułk piechoty wielkopolskiej. Stacjonujący w Inowrocławiu pułk przewieziono do Żnina, skąd wymaszerował za ustępującymi wojskami niemieckimi. Broniąc granic przejmował tereny przyznane Polsce traktatem wersalskim. Na Pomorzu siłami pułku obsadzono granicę w rejonie Chojnic. Tu czekał do zluzowania. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Miesiąc później pułk przerzucony został przez Bydgoszcz, Kutno, Przemysł, Lwów na front wschodni wołyńsko-ukraiński. W składzie 15 Dywizji Piechoty na froncie ukraińskim w kwietniu 1920 roku pułk walczył pod Machnówką i Koziatynem, a 8 maja wkroczył do Kijowa. Zluzowany, jeszcze w maju powrócił na front północno-wschodni. Pułk przetransportowano do Mińska na Białorusi. Stąd forsownym marszem wyruszył do dalszych działań. Zaciętą bitwę z bolszewikami stoczył w czerwcu 1920 pod Domżerycami. Podczas walk 1 sierpnia pułk obsadził pozycje za rzeką Bug pod Drohiczyńnem opóźniając tym natarcie sowietów. Walcząc na przedpolach Warszawy toczył boje na linii miejscowości Michałówka-Wiązowna-Emów. Przy przełamywaniu frontu pułk okrył się sławą w bitwie o Łomżę stoczoną 22 sierpnia. Wzięto do niewoli ponad 2000 sowietów, zdobyto 9 armat, 22 karabiny maszynowe i 12 kuchni polowych. Waleczni żołnierze przyczynili się do rozbicia 3 armii sowieckiej. Po podpisaniu rozejmu, około 4-5 grudnia 1920 roku pułk przez Warszawę, Toruń wycofano do Inowrocławia z przydziałem do struktur 15 Dywizji Piechoty. Falerowskiego zdemobilizowano 17 marca 1922 roku. Zmobilizowany ponownie w sierpniu 1939 roku walczył w wojnie obronnej 1939. Przebywał w Kutnie. Przedostał się do Warszawy, gdzie został aresztowany. Więzień obozów koncentracyjnych KL Majdanek i KL Buchenwald. Przeżył II wojnę światową.

Nazwisko Ignacy Falerowski widnieje wśród odznaczonych Srebrnym Krzyżem Zasługi za zasługi położone w dziele odbudowy i uruchomienia komunikacji i transportu kolejowego na terenie kraju. Uchwałą Rady Państwa odznaczony w 1973 roku Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym.

Źródło: M.P. 1947 Nr 25, poz. 118; MRT, Zaświadczenie, CAW nr 13878/BD z 9 października 1968 roku; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 92-93; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 199, Nowicki, Zarys historii wojennej 59 pp, s. 23-44, 48.

Władysław Fornowski, sierżant sztabowy

Urodzony 11 czerwca 1893 roku w Trzemesznie, syn Jana i Stanisławy z domu Kabacińskiej, kawaler. Rodzice zmarli w Trzemesznie przed 1920 rokiem. Walczył podczas I wojny światowej. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej, w której powierzono mu obowiązki szefa kompanii. Konspirował przed wybuchem powstania, wyzwalał Trzemeszno i Mogilno, walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Podczas tworzenia Wojsk Wielkopolskich szef 6 kompanii zwanej trzemeszeńską, II batalionu, 9 pułku strzelców wielkopolskich, od lutego 1920 roku przemianowanego na 67 pułk piechoty wielkopolskiej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Pułk toczył boje na froncie litewsko-białoruskim. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Podczas odwrotu stanowił straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty, a po 15 sierpnia 1920 roku ruszył do ofensywy dokonując odbicia miejscowości Nasielsk i Pułtusk. Władysław Fornowski podczas zaciętych walk na przedpolach Warszawy został ciężko raniony. Ów moment w historii wojennej pułku Stefan Konieczny tak opisał: „Starszy sierżant Fornowski, wysuwając się przed 6-ą kompanię, porywa ją do ataku i zajmuje wioskę Studziankę. Podczas szturmego poległ ugodzony kulą nieprzyjacielską”. Trafił do szpitala, gdzie wkrótce zmarł. Wojskowy Urząd Duszpasterski 67 p.p. doniósł trzemeszeńskiemu magistratowi, że zmarł od ran w szpitalu Wojsk Polskich w Warszawie na Mokotowie 19 sierpnia 1920 roku. Ujęty na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari nadanym żołnierzowi za śmiały czyn bojowy lub osobiste męstwo. Spoczywa na cmentarzu wojskowym w Warszawie na Powązkach, kwatera A 11, rząd 9, miejsce numer 29.

Źródło: RŚ USC T m, 1920, Nr 143; WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Kolekcja akt Personalnych i Odznaczeniowych, sygn. I.482.15-921, VM; Ls. 1934 poz. 8550, s. 189; Konieczny, Zarys historii wojennej 67 pp, s. 17-19, 23, 26; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 37, 39, 43-44, 136; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 199-200; Cmentarz Wojskowy Powązki; Fot. USC Trzemeszno.

Nr. 143.

C. 143

Głomiesko dnia 18^{go} grudnia 1920.
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute

działający do osobistości
der Persönlichkeit nach

legitymując się,
taufend,

Wojtkowski Władysław kawalerki i 9 Pułku Piechoty
(9 Pułku Strzelców Wielkopolskich) dowódca,

zamieszkał w

wohnhaft in

zeznał, że

und zeigte an, daß

sierżant sztabu i. kompanii Władysław
Fornowski, wolnego stanu,

w wieku

27 lat,

alt,

katolickiego

wyznania,

Religion,

zamieszkał w

wohnhaft in

urodzony w

geboren am

w

Głomiesko, powiecie Nowoleśkim
Głomiesko, parafii św. Anny
parafii Fornowskiej i jego żony Jadwy
Fornowskiej z Babacich, którzy
oboje w Głomiesku zmarli.

umarli w

am

dnia

des Jahres

tausend neunhundert

verstorben, sei.

Warczewie, parafii św. Mikołaja
dzień wigilijny świąt
roku tysiąc dziewięćset
połud. o godzinie
mittags um

Uhr

verstorben, sei.

zgodnie z niemi nie podano.

Odczytano, przyjęto i

vorgelesen, genehmigt und

zawzięty 25 słowo skreślono.

Urządnik stanu cywilnego

Der Standesbeamte

Nowakowski

Zgodność z księgą główną poświadczam
Die Übereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Głomiesko dnia 18^{go} grudnia 1920.
den ten

Urządnik stanu cywilnego

Der Standesbeamte

Władysław

Jan Góralczyk, chorąży

Urodzony 26 grudnia 1892 roku w Modliszewie powiat Gniezno. Syn Wojciecha i Marianny z domu Gmaszek (Gmaszak?). Ożeniony z Władysławą. Walczył na froncie I wojny światowej. Po powrocie z wojny ochotniczo wstąpił do kompanii wrzesińskiej. Powstaniec wielkopolski brał udział w rozbrajaniu niemieckich garnizonów we Wrześni i Gnieźnie, wyzwalaniu Strzelna i walkach o Inowrocław. Przy zdobywaniu gmachu poczty został raniony odłamkami granatu. Wcielony do 3 kompanii 17 pułku ułanów w Gnieźnie. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Z pułkiem walczył na froncie wschodnim powstania w rejonie miejscowości Chodzież, Oborniki, Czarnków. W stopniu podoficera Wojska Polskiego dowodził drużyną. Pozostał w służbie czynnej. Przeniesiony jako uzupełnienie stano osobowego do obrony granic zachodnich walczył na Pomorzu w składzie osobowym 26 pułku ułanów. Pułk 19 sierpnia 1920 roku gromiąc niedobitki sowieckie podążał tropem żołdatów przekraczających granicę niemiecką. Skutecznie usuwał sowietów z Pomorza. Jan Góralczyk pozostał w służbie czynnej jako instruktor jazdy konnej Komendy Rejonowej P. W. Konnego. W 1924 roku służył w Baranowiczach. Awansowany do stopnia chorążego walczył w wojnie obronnej 1939. Wtedy został wzięty do niemieckiej niewoli i rok spędził w obozie jenieckim. Po zwolnieniu ze względu na stan zdrowia osiadł w Trzemesznie. Podjął pracę halmistrza w miejskiej rzeźni. Jak w życiorysie napisał: „Dnia 27.12.1918 wstąpiłem do Wojska Polskiego i służyłem do dnia 7.10.1939 jako podoficer zawodowy. Dnia 7.10.39 zostałem zabrany do niewoli niemieckiej i przebywałem w obozie jeńców polskich do dnia 14.10.1940. Dnia 14.10.1940 zostałem zwolniony z obozu jako chory i powróciłem do rodziny w miejscowości Trzemeszno i tu otrzymałem pracę”. Po wojnie organizował w Trzemesznie Milicję Obywatelską, był jej komendantem, następnie burmistrzem miasta, oraz przewodniczącym Miejskiej Rady Narodowej. Zmarł 16 października 1962 roku. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor C, rząd 39, numer grobu 21. Jego nazwisko widnieje na zbiorowej mogile powstańców wielkopolskich na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie. Bohatera odznaczono Krzyżem Walecznych nr 13525, brązowym Krzyżem Zasługi, Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym, Medalami Pamiątkowym za wojnę 1918-1921, Medalem Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości i za długoletnią służbę.

Źródło: Życiorys, Teczka 4/21 archiwum UMG Trzemeszno, 25 maja 1945 r., maszynopis, bez paginacji; Kronika ZBoWiD 1969-1976; Kierczyński, Część VIII, s. 8-9; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 20; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 73, 142; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 322; Łuczak, Dzieje Trzemeszna, s. 287, 290-92, 305; Łuczak, Szulc, Studia z dziejów Ziemi Mogileńskiej..., s. 328; Woźny, Historia w kamieniu..., s. 46; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. Jan Góralczyk w mundurze 1928 rok, za Kierczyński, Część VIII, s. 9; Fot. pow. w mundurze na koniu, zbiory rodzinne Piotr Góralczyk.

Franciszek Granecki

Urodzony 20 grudnia 1886 roku w Trzemesznie, syn Wawrzyńca i Anny z domu Tyszak, brat Kazimierza. Uczestnik powstania wielkopolskiego 1918-1919 w Gnieźnie. Po przyjeździe tam emisariusza Piotra Walczaka z Poznania był wśród zajmujących 28 grudnia 1918 roku koszary niemieckiego pułku piechoty. Walczył pod Zdziechową pod rozkazami ppor. Zygmunta Kittla, gdzie przejawiał szczególną aktywność. Na terenie Gniezna organizował administrację garnizonu polskiej piechoty w koszarach przy ulicy Chrobrego. Funkcję pełnił do grudnia 1919 roku. Niewątpliwie uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, chociaż na front wschodni nie został wysłany. Rozkazem Departamentu I Ministerstwa Spraw Wojskowych z początkiem 1920 roku powierzono mu zadanie prowadzenia Administracji Garnizonu w Rawiczu. Służbę na zapleczu działań wojennych pełnił do 1 października 1920 roku. W tym czasie 69 pułku piechoty będącego w składzie 17 Dywizji Piechoty działał na froncie wschodnim. W listopadzie 1920 roku powrócił z wojny przez Białystok i Warszawę do macierzystego garnizonu w Bydgoszczy. Stąd relokowany do Gniezna, koszary przy zbiegu ulic Bolesława Chrobrego i Jana III Sobieskiego. Po zakończeniu wojny Graneckiego ponownie przeniesiono do Gniezna, gdzie powierzono mu obowiązki oficera administracyjnego 69 pp. Pozostał w służbie czynnej do 12 lutego 1923 roku. Z okazji 10. rocznicy uformowania pułku ustanowiono odznakę pamiątkową. Uonorowano nią żołnierzy i osoby cywilne szczególnie zasłużone dla pułku. W okresie międzywojennym Granecki należał do Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Gnieźnie (w owym czasie trzemesznianin Kazimierz Granecki był komendantem Bractwa). Franciszek Granecki przeżył II wojnę światową. Odznaczony w 1957 roku Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym.

Źródło: WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Granecki Franciszek, s. 7, k. 99/100; Filary, Zarys historii 69 pp, s. 5-6, 8; Gniezno, Dziennik Bydgoski z dnia 3 maja 1929 r., Nr 103, s. 6; Karwat, Ziemia Gnieźnieńska..., s. 68, 153; Franciszek Granecki, Lista odznaczonych Wlkp. Krzyżem Powstańczym.

Kazimierz Granecki, chorąży

Urodzony 26 lutego 1885 roku w Trzemesznie, syn Wawrzyńca i Anny z domu Tyszak (nie Stefana i Marii), brat Franciszka. Jako ochotnik powstania wielkopolskiego 28 grudnia 1918 roku wyzwabił Gniezno. Walczył pod Zdziechową. Był dowódcą drużyny w pododdziale działającym pod rozkazami aspiranta oficera Kazimierza Kapelli. Do 20 lutego 1919 roku walczył na Froncie Północnym powstania w V Kompanii Gnieźnieńskiej. Potem był zarządcą komór pułkowych. W Wojsku Polskim służył do 27 marca 1919 roku. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Nie walczył bezpośrednio na froncie. Pozostał, gdyż jego zdolności organizacyjne wykorzystano na cele militarne. Dnia 15 marca 1937 r. odrzucono wniosek o przyznanie mu odznaczenia niepodległościowego. Mistrz pozłotniczy. Mieszkał w okresie międzywojennym w Gnieźnie przy ul. Warszawskiej. Należał do Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Gnieźnie i był komendantem tegoż. W 1939 roku powołany na przewodniczącego Rady Nadzorczej Spółdzielni Zaopatrzenia i Zbytu Rzemiosł Budowlanych w Gnieźnie. Podczas II wojny światowej wysiedlony 27 października 1939 roku do GG. Przeżył wojnę i powrócił do pełnienia obowiązków przewodniczącego. W 1958 roku odznaczony Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym.

Źródła: WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Granecki Kazimierz, s. 7, k. 100/100; tamże Kolekcja akt Powstańców Wielkopolskich 1918–1919, sygnatura I.487.13382; Lista odznaczonych Wlkp. Krzyżem Powstańczym.

Witold Gronkowski

Ksiądz profesor Gronkowski (nie Grankowski) urodzony 20 sierpnia 1900 roku w Trzemesznie, syn Augustyna i Jadwigi z domu Górskiej. Po ukończeniu szkoły ludowej uczęszczał do trzemeszeńskiego progimnazjum. Naukę od wiosny 1918 roku kontynuował w gimnazjum w Gnieźnie. Edukację osiemnastolatkowi przerwano 21 czerwca 1918 roku. Powołany do pruskiego wojska otrzymał przydział do stacjonującego w Pile 149 pułku piechoty niemieckiej. W grudniu 1918 roku powrócił do Trzemeszna. Gdy wybuchło powstanie wielkopolskie wstąpił w szeregi ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej pod komendę Władysława Wlekińskiego. Pełnił funkcję podoficera ewidencyjnego będąc na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Podczas tworzenia Wojsk Wielkopolskich podoficer ewidencyjny 6 kompanii zwanej trzemeszeńską, II batalionu, 9 pułku strzelców wielkopolskich, od lutego 1920 roku przemianowanego na 67 pułk piechoty wielkopolskiej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. W 1919 roku skierowany z oddziałem na front litewsko-białoruski. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Podczas odwrotu stanowił straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty, a po 15 sierpnia 1920 roku ruszył do ofensywy dokonując odbicia miejscowości Nasielsk i Pułtusk. Gronkowskiego 5 lipca 1920 roku wzięto do bolszewickiej niewoli. Do kraju powrócił w roku 1921. Ponownie podjął naukę i wiosną 1922 roku zdał maturę. Studia o kierunku filozoficzno-teologicznym odbył w Seminarium Duchownym w Poznaniu. Studiował od maja 1922 do października 1924 roku. W Strassburgu dysertacją o mesjanizmie Ezechiela w 1930 roku obronił doktorat. Od czerwca 1933 do lipca 1934 roku studiował w jerozolimskiej Szkole Biblijnej. Święcenia kapłańskie diakonatu 9 października 1926 roku przyjął z rąk biskupa Antoniego Laubitza, a 16 października na kapłana wyświęcił go ksiądz kardynał August Hlond. Jesienią 1934 roku księdza Gronkowskiego mianowano profesorem nadzwyczajnym Seminarium Duchownego w Poznaniu, a w 1936 profesorem zwyczajnym. Podczas II wojny światowej 11 grudnia 1939 roku wysiedlony z Poznania, gdzie przebywał, do GG do Sokołowa Podlaskiego. Tam w diecezji podlaskiej był wikariuszem w Sokołowie, Niecieczy i ponownie Sokołowie. Ze względów zdrowotnych w roku 1943 odmówił opuszczenia diecezji podlaskiej i przeniesienia do Siedlec. Rok 1944 spędził w Warszawie. Po wyzwoleniu powrócił do Wielkopolski. Z rąk Prymasa Polski księdza kardynała Augusta Hlonda

w 1947 roku mianowany został kustoszem Prześwietnej Kapituły Metropolitalnej w Gnieźnie. Jak napisał ks. Marian Wolniewicz „Lekarze stwierdzają poważną chorobę serca i zalecają dłuższy wypoczynek fizyczny i psychiczny”. Ks. Gronkowski był autorem książek, artykułów i recenzji w pismach teologicznych, naukowych i popularnych. Zmarł 5 marca 1964 roku w Gnieźnie. Spoczywa na cmentarzu św. Piotra i Pawła, kwatery 1, rząd 3, miejsce numer 9.

Źródło: Encyklopedia Gniezna, s. 217; Śmigiel, Ks. Witold Gronkowski..., s. 285–289; Wolniewicz, Ks. prof. Gronkowski, s. 318–323; Występski, Przewodnik po cmentarzach gnieźnieńskich, s. 20; Tomaszewski, Walki o Noteć..., s. 105; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 136; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 118, 274; Fot. pow. za: Biogramy.pl Polski portal biograficzny, <https://www.biogramy.pl/a/foto/polska-pielgrzymka-do-jerozolimy-w-latach-1931-1936> (dostęp 4 września 2020 r.).

Franciszek Grześkowiak

Urodzony 21 listopada 1895 roku w Trzemesznie, syn Wojciecha i Katarzyny. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej walczącej pod rozkazami Władysława Wlekińskiego. Oswabiał Mogilno, walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania do 16 stycznia 1919 roku. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Brak jednak szczegółowej informacji o przebytych szlakach bojowych. Nazwisko powstańca widnieje w kartotece osobowej WBH CAW. W międzywojniu powrócił do Trzemeszna. Latem 1939 roku zmobilizowany do wojska. Uczestnik wojny obronnej 1939. Podczas walk toczonych pod Iłowem 18 września 1939 roku wzięty do niemieckiej niewoli. Zwolniony, powrócił do Trzemeszna. Przeżył II wojnę światową. Odznaczony w 1974 roku Wielkopolskim Krzyżem Powstańcym. Grobowce rodzin Grześkowiak odnajdziemy na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektory C i D.

Źródło: WBH CAW wyszukiwarka zasobu, sygnatura I.487.13673, Leśniewski, II wojna światowa..., s. 93; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 205-206.

Roman Gust, starszy szeregowy

Urodzony 18 listopada 1884 roku w miejscowości Kamionka, albo jak niektóre źródła podają 18 lutego 1882 roku w miejscowości Kamieniec gmina Trzemeszno. Obie miejscowości położone są nad tym samym Jeziorem Kamienieckim. Syn Konstantego i Anny, młodszy brat Stanisława (powstańca wielkopolskiego rocznik 1881). Rodzina w XIX wieku gospodarzyła w Kamionku. Roman Gust w 1902 roku odbył służbę w wojsku pruskim we Frankfurcie nad Odrą, gdzie przeszkolony został jako specjalista od telefonu i telegrafu. Powróciwszy ranny z frontu I wojny światowej pozostał w Trzemesznie. Przy wsparciu Tajnego Komitetu Narodowego nie powrócił do wojska niemieckiego. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej pod komendą Władysława Wleklińskiego specjalność telefonisty wykorzystał do opanowania poczty, obsługi centrali i kontroli pracy Niemców. Pomagał także uruchomić centralę telefoniczną uszkodzoną przy zajmowaniu poczty w Inowrocławiu. Zdemobilizowany w 1919 roku. Ponownie zaciągnął się do wojska po mszy niedzielnej 1 sierpnia 1920 roku. Ochotnik wojny polsko-bolszewickiej. Jak wspomina, po wyjściu z kościoła zgłosił się do punktu werbunkowego utworzonego na placu Kosmowskiego. Dnia, 2 sierpnia, z grupą trzemeszeńskich ochotników odjechał pociągiem do punktu zbornego w Inowrocławiu. Telefonistę w decydującym momencie wojny z bolszewikami przydzielono do obsługi wojskowej centrali w Poznaniu. Jego zadaniem była obsługa 20 telefonów, co ówczesnie wymagało od żołnierza pewnych umiejętności. Po zdemobilizowaniu pod koniec listopada 1920 roku powrócił do Trzemeszna.

Źródło: APP wyszukiwarka zasobu, teka Polskie Partie Polityczne, Organizacje, Stowarzyszenia i Związki z lat 1841-1952, sygn. 295, mikrofilm nr 066468, k. 112-115; MRT, Protokolarz Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Trzemesznie za lata 1902-1922, s. 243-244; WBH CAW wyszukiwarka dokumentów, sygnatura I.487.13760; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 123; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 207; Łuczak, Dzieje Trzemeszna, s. 170, 173; Fot. APP, fragm. k. 115.

oddawali do skarbni państwa. I dzisiaj kiedy Polska już blisko
50 lat egzystuje, to za te usługi, jakie za rok 1918 we obywatelstwo
i za rok 1920 wam poradzi jako ochotnika do powstania nie otrzymacie
nie tylko nagrody, ale nawet papierów zwolnienia.

Roman Gust

Roman Gust

Ochotnik powstania wlkp. 1918-1919

Ochotnik wojny polsko-bolszewickiej 1920

Przełęcz, 15 sierpnia 1937 rok.

Józef Guziołek, szeregowy

Urodzony 23 stycznia 1901 (nie 1902) roku w Wymysłowie Dolnym gmina Trzemeszno. Syn gospodarza Piotra i Marii z domu Łykowskiej. Stąd 28 grudnia 1918 roku wyruszył przystąpić do ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej pod rozkazy Władysława Wlkeklińskiego. Powstanie wielkopolskie wyswabdział Mogilno, walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Po sformowaniu w Wągrowcu Wojsk Wielkopolskich ujęty w wykazie 2 kompanii 9 pułku strzelców wielkopolskich w Wągrowcu, przemianowanego podczas trwania wojny polsko-bolszewickiej na 67 pułk piechoty. Przeniesiony do rezerwy. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Nie wyruszył na front wschodni, gdyż zgłoszwszy się otrzymał wojskowy przydział do 12 kompanii III batalionu zapasowego 59 pułku piechoty w Inowrocławiu. Dowódcą był pułkownik piechoty Wojska Polskiego Stanisław Mikołaj Wrzaliński, późniejszy prezydent Gniezna. Pułk obsadził linię graniczną Opoki-Wielowieś-Płonkowo-Broniewo-Pszczółczyn na odcinku pod Łabiszynom i trwaniem na straży granic zachodnich wspierał działania wojny polsko-bolszewickiej. Nim pułk skierowano do walki z bolszewikami Józef Guziołek wyczerpany trudami służby frontowej zmarł na dur plamisty w szpitalu wojskowym w Gnieźnie 9 lutego 1920 roku. Podano godzinę zgonu 8.30 rano. O śmierci magistrat Trzemeszna powiadomiło Dowództwo Batalionu Zapasowego 59 pułku piechoty w Inowrocławiu. Widnieje na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku i wykazie poległych za Polskę z 2020 roku. Bohatera pochowano w zbiorowej mogile powstańców wielkopolskich 1918-1919 na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd P, numer grobu 1.

Źródło: RŚ USC T m 1921, Nr 58; Ls. 1934, poz. 11626, s. 256 (zapisano bez imienia jako żołnierza 5 pułku strzelców wlkp.); Jankowski, Miejsca Pamięci Narodowej..., s. 10; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 64, 137; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 207-208; Tomaszewski, Walki o Noteć..., s. 105-107; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 493, s. 55; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. USC Trzemeszno.

Dominik Halicki, plutonowy

Urodzony 16 stycznia 1900 roku w miejscowości Jakszyce powiat Nieśwież, województwo nowogródzkie. Syn Wincentego i Heleny z domu Plucińskiej. Ukończył szkołę elementarną i dwuletnią szkołę rolniczą. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Nie posiadamy jednoznacznego potwierdzenia, bowiem peerelowskie biogramy Halickiego pomijają okres początku lat dwudziestych. Wiemy, że w 1924 roku otrzymał awans na stopień kaprała, po czym zwolniono go do rezerwy. W latach 1926-1928 był sekretarzem koła Związku Młodzieży „Wieś” w Jakszycach, w latach 1928-1931 sekretarzem Kółka Rolniczego, a od 1931 do 1935 roku pracował tamże w Mleczarni Okręgowej. Następnie był księgowym Spółdzielni Spożywców „Społem”. Rezerwista powołany w marcu 1939 roku na ćwiczenia do 78 pułku piechoty stacjonującego w miejscowości Baranowicze. Dowodził obsadą polowej centrali telefonicznej. Pułk odbywał manewry na odcinku Ciechanów-Płońsk-Mława-Działdowo. Przed wybuchem II wojny światowej został zmobilizowany. Uczestnik wojny obronnej 1939. Walczył w okolicach Mławy, pod Warszawą i Mińskiem Mazowieckim. Tam 28 września 1939 roku wzięty do niemieckiej niewoli i jako mieszkaniec terenów wschodnich przekazany sowietom. Zwolniony powrócił w rodzinne strony. Jak wspomina, podjął walkę partyzancką: „Po najeździe wojsk hitlerowskich na Zw. Radziecki dużo wojsk, które nie zdążyły się wycofać z oddziałami swych wojsk, poszła do niewoli, lecz część liczna pozostała i ukryła się po wsiach i lasach tworząc oddziały partyzanckie przy współudziale zaufanych mieszkańców; do partyzantki liniow[ej] nie należałem, lecz byłem czynnym łącznikiem, informatorem, przyjmowałem i przekazywałem wiadomości”. Był w grupie tysiąca partyzantów mających 18 lipca 1944 roku połączyć się ze zgrupowaniem Wilno. Przez sowietów wcielony do Iwanowskiej obłasti do 136 pułku pancernego. Stąd Halickiego przewieziono do Białegostoku, gdzie wcielono do utworzonej II Armii Wojska Polskiego. Służył w 5 zapasowym pułku piechoty, następnie 4 samodzielny batalionie łączności. Pełnił obowiązki szefa dywizyjnej centrali telefonicznej i awansował do stopnia plutonowego. Po wojnie przesiedlony, osiadł w Trzemesznie. Zamieszkał przy ulicy św. Jana. Żona Aleksandra (1913-2000). Po przejściu na emeryturę, 29 sierpnia 1968 roku wstąpił do ZBoWiD-u, gdzie przewodniczył Komisji Rewizyjnej. Zmarł 3 lutego 1986 roku. Pochowany został na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd 15, nr grobu 23.

Źródło: ZKRPiBWP Trzemeszno [w:] Teka Zmarli 1989-1990, Arkusz uzupełniający dokumenty członka zwyczajnego ZBoWiD, druk, 15 czerwca 1975 r., Nr 23/75, bez paginacji, s. 1-4; tamże, Karta Ewidencyjna Członka ZBoWiD Dominik Halicki, druk, 10 listopada 1968 r., bez paginacji, s. 1-2; tamże, Karta Ewidencyjna Członka ZBoWiD Dominik Halicki, druk, 28 sierpnia 1975 r., bez paginacji, s. 1-2; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. portret nagrobny w porcelanie.

Józef Jakubiak, porucznik rezerwy

Urodzony 12 lipca 1895 roku w Milejowie powiat piotrkowski, syn Franciszka i Józefy z Suwartów. Członek POW w powstaniu wielkopolskim, w 1919 roku przydzielony do służby w 26 pułku piechoty. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Służył jako pielęgniarz w szpitalach wojskowych w Piotrkowie Trybunalskim, Kielcach i 301 szpitalu polowym. Pełnił także obowiązki lekarza Grupy Artyleryjskiej przyczółka mostowego Borysów. Doktorem wszech nauk lekarskich został w 1925 roku ukończywszy medycynę na wydziale lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego (nie jak niekiedy podawany Uniwersytet Jagielloński). Po przeniesieniu do rezerwy ćwiczenia wojskowe odbywał w latach 1931 i 1935. Awansowany na stopień porucznika rezerwy ze starszeństwem od 2 stycznia 1932 roku otrzymał przydział mobilizacyjny do 8 Szpitala Okręgowego. Pracował w Ubezpieczalni Społecznej w Łodzi. Choć nie wszystkie biogramy epizod trzemeszeński odnotowują, wiadomo, że przed wojną przeprowadził się do Trzemeszna. Nie wiadomo jakiego charakteru podjął praktykę lekarską. Pracował w miejscowej przychodni czy prowadził praktykę domową. Żołnierz wojny obronnej 1939. Porucznika rezerwy służby zdrowia po mobilizacji skierowano do 11 szpitala ewakuacyjnego. Po wkroczeniu Sowietów w nasze granice został po 17 września aresztowany, uwięziony razem z innymi oficerami i zamordowany w 1940 roku w Charkowie.

Źródło: Lista katyńska; Nowe nazwiska na liście ofiar zbrodni katyńskiej; Ogrody wspomnień; Charków. Księga cmentarna..., s. 178; Fot. tamże.

Stanisław Janik, szeregowy

Urodzony około 1900 roku w Dusznie gmina Trzemeszno, syn Maksymiliana i Józefy z domu Chodzinskiej. Żołnierz 4 kompanii reflektorów, saper II batalionu saperów wielkopolskich. Batalion istniał od kwietnia do grudnia 1919 roku, po czym przemianowany na XIV batalion saperów Wojska Polskiego. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Zginął 5 października 1919 roku po godzinie 15. w miejscowości Radoszkowce pod Mińskiem na Białorusi w katastrofie kolejowej. Radoszkowce w latach 1921-1939 były siedzibą gminy polskiego województwa nowogródzkiego. Nieopodal przebiegała granica polsko-socka. Przy nazwisku Stanisława Janika na Liście strat Wojska Polskiego zapisano „saper 14 baonu saperów”.

Źródło: RŚ USC m, 1920, Nr 41; Ls. 1934, pozycja 13100, s. 291; Fot. USC Trzemeszno.

43 C. Nr. 41.

Treemesno dnia 6-go kwietnia 1920.
am

Przed mnie podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute

deis eo de osobitoset ~~anon~~ ^{legitymujac sie,}
der Veränlichkeit nach ^(am)

Czwarta kompania reflektorów II.
Baonu Superior Wielkopolskich domni

zamieszkal w Dusznice
wohhaft in Dusznice
i oznaj. ze starego wiek Stanisław
und zeigte an, daß Janik

w wieku 19 lat, katolickiego wyznania,
alt, Religion,

zamieszkal w Dusznice
wohhaft in Dusznice
urodzon w Dusznice, nie znamy, syn masy
geboren zu niasty Maksymilijana Janika i
rony jego żony n. domu Chostin-
ska sioje namiestkija w Dusznice

umarl w pod Kozińskim podczas katastrofy kolejnej
zu piątego października
dnia am
roku tysiąc dziewięćset dwudziestego
des Jahres tausend neunhundert
10 połudn. o godzinie trzeciej Uhr
mittags um 23 Uhr
verstorben sei.

Odczytano, przyjęto i Towyszij 23 Stoma
Vorgelesen, genehmigt und Stareblone

Urzędnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
w zastępstwie
Lüning

Zgodność z księga główną poświadczam
Die Abereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Treemesno dnia 6-go kwietnia 1920.
den 6 ten am April 1920

Urzędnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
w zastępstwie
Lüning

M.-R.

Antoni Jankowski, starszy szeregowy

Urodzony w grudniu 1892 lub styczniu 1893 roku w Ochodzy (nie Inowrocławiu). Syn Jakuba i Marianny. W WBH CAW odnajdziemy osobę urodzoną 23 maja 1893 roku. (Inne osoby o tym imieniu i nazwisku to powstaniec ochotniczej komp. trzem., urodzony 1889 w Gębicach, a zmarły 1973 w Trzemesznie; i urodzony w 1903 w Wydartowie syn Michała). Uczestnik wojnę polsko-bolszewickiej. Prawdopodobnie w stopniu starszego szeregowego Antoni Jankowski wyruszył z Ochodzy na wojnę. Był żołnierzem plutonu telegrafistów 1 kompanii 59 pułku piechoty Wojska Polskiego. Jego organizm nie wytrzymał trudów ponoszonych podczas działań wojennych. Zmarł w szpitalu wojskowym w Poznaniu na ropne zapalenie opłucnej 7 lipca 1920 roku. Wpisany także pod numerem L / 2874/VI. Akt zgonu sporządzono dwa lata po śmierci na podstawie doniesienia Oficera Ewidencyjnego na powiat Mogilno przynależnego do Komendy Uzuppełnień w Inowrocławiu, numer L.dz. 2162/22 z 13 listopada 1922 roku. Sporządzony na podstawie Wyciągu z Księgi Metrykalnej Kościoła Garnizonowego pw. św. Józefa w Poznaniu. Widnieje na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 i wykazie poległych i zmarłych z 2020 roku.

Źródło: RŚ USC w Kruchowo, 1922, Nr 33; Ls. 1934 r., pozycja 13173, s. 293; Ls. 2020, pozycja 702; WBH CAW wyszukiwarka zasobu, sygnatury I.487.14491; I.487.14488; I.300.1.690,439; tamże, Kartoteka personalno odznaczeniowa 593, dok. 33/39; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 211–212; Fot. USC Trzemeszno.

3

Nr. 33. C.

Kruszevo, dnia 17-go listopada 1922.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil
się dziś co do osobistości znan

Pow. Kom. Usup. Snowroclaw
Oficer Ewidencyjny legitymujące się
Mogilno L. Dz. 2165/22 dowozi
13. listopada 1922 w swym Wyroga
zamieszkał w Kniezi metrykalnej Kociele
i zeznał ze garrisonowego sw. Jozefa
Pornawii ze Antonii Jankowskie
159 pułk pluton telegrafistów Snowroclaw
w wieku 27 lat 7 miesięcy starszy szeregowy
Katolickiego wyznania
zamieszkały w Ochodzy dawniej stale
urodzony w Ochodzy, powiecie Mogilewskim

umarl w Pornawii w szpitalu wojsk. L. p. 2874/22
dnia siedmiu lipca
roku tysiąc dziewięćset dwudziestego
niejeden połudn. o godzinie _____
na polu w rejonie Kociele
21 wyrazów drukowanych i Kociele
Odczytano, przyjęło i _____

Urządnik stanu cywilnego
Czarniecki

Zgodność z księgą główną poświadczam
Kruszevo, dnia 17-go listopada 1922.
Urządnik stanu cywilnego
Czarniecki

Wawrzyniec Kaczmarek, szeregowy

Urodzony około 1900 roku w Antoniewie powiat jarociński, zamieszkały w Dusznie gmina Trzemeszno. Syn rolnika Szczepana i Wiktorii z domu Ziętek. Także rolnik, stanu wolnego. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Ochotnik wcielony do 7 kompanii 357 pułku piechoty, garnizon Poznań. Pułk przydzielony do składu dywizji stanowił na froncie jej uzupełnienie. Wawrzyniec Kaczmarek zmarł w szpitalu wojskowym w Żyrardowie koło Warszawy 3 listopada 1920 roku. Przyczyny ani godziny śmierci Dowództwo Okręgu Generalnego Wydział Vb w Poznaniu w oficjalnym zawiadomieniu do Trzemeszna nie podało. Widnieje na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku. Został pochowany w Kwaterze wojennej na cmentarzu parafialnym w Żyrardowie. Na kamieniu wyryto: TU SPOCZYWAJĄ W BOGU / ZWŁOKI ŻOŁNIERZY POLEGŁYCH / W LATACH 1918-1920 W OBRONIE / OJCZYZNY I WOLNOŚCI. Staraniem lokalnych organizacji i władz samorządu Kwaterę wojenną żołnierzy Wojska Polskiego 1920-1921 odnowiono.

Źródło: RŚ USC T w 1921, Nr 51; Ls. 1934 r., poz. 14444, s. 321; Widański, Kwatera żołnierzy...; Fot. Tomasz Kuran, Kwatera wojenna, tablica inskrypcyjna druga, Cmentarz w Żyrardowie; Fot. USC Trzemeszno.

fot. Tomasz Kuran

C.

Nr. 27.

Wawrzyniec, dnia 31. sierpnia 1921.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego
stawił się dziś co do osobistości — znan —

legitymując się,

*Starosta Okręgu Generalnego
Wydział I b*

zamieszkał w *Wojanin douasto*

i zeznał, że *szeregowie siodmej kompaniji*

357 pułku piechoty Wawrzyniec Kaczmarek

rolnika z zawodu i wolnego stanu

w wieku 20 lat, *rymsko-katolickiego* wyznania

zamieszkał w *Wojanin powiat Mogileński*

urodzony w *Antoniewie powiat Jarocin ski*

syn w Ansknie kamienikatego rolnika

Teodora Kaczmarska i jegoż żonki

kmarskiejony Wiktorji z domu

Zielek

umarł w *szpitalu wojakowym w Żerardowie*

dnia *trzeciego listopada*

roku tysiąc dziewięćset *dwudziestego*.

połudn. o godzinie

godzinę i pięć minut podano.

Odczytano, przyjęto i

Przyjęj 24 słowa skreślono.

Urzędnik stanu cywilnego

Korakowski

Zgodność z księgą główną poświadczam

Wawrzyniec, dnia 31. -go sierpnia 1921.

Urzędnik stanu cywilnego

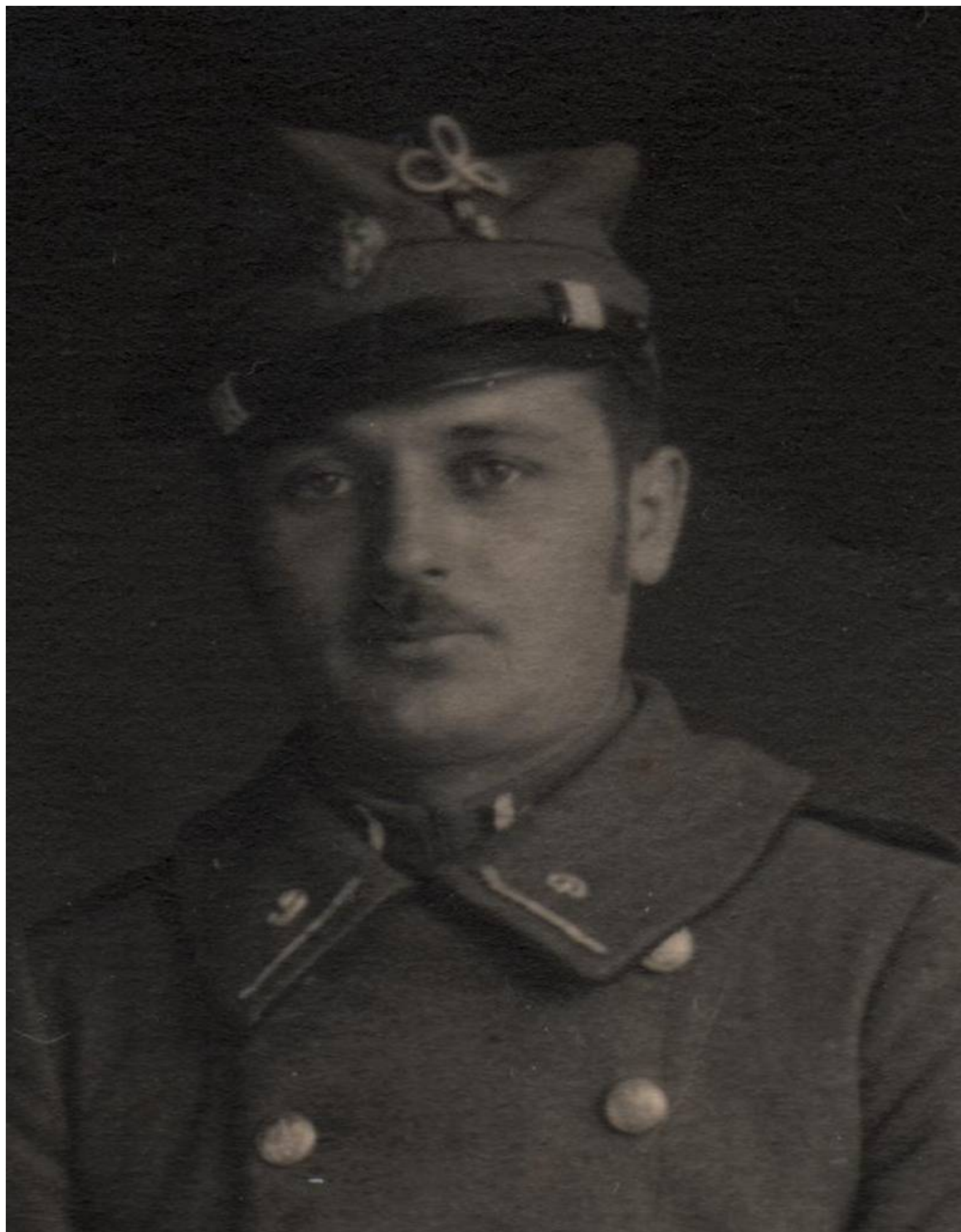
Wawrzyniec

Henryk Kajetaniak, kapitan

Urodzony 12 grudnia 1892 roku w Trzemesznie, syn Wojciecha i Elżbiety z domu Isbrandt. Z I wojny światowej powrócił w stopniu plutonowego. Powstaniec wielkopolski 1918-1919, dowódca plutonu ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej. Awansowany do stopnia sierżanta w 1919 roku, pełnił służbę w 9 pułku strzelców wielkopolskich. Powierzono mu obowiązki dowódcy 6 kompanii, a po przemianowaniu na 67 pułk piechoty wielkopolskiej dowodził w 2 kompanii karabinów maszynowych II batalionu. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Przeszedł wraz z pułkiem szlak bojowy. Wiemy, że 2 lutego pułk skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Następnie pułk stanowił straż tylną wycofującej się pod naporem sowieków 17 Dywizji Piechoty. Pomimo dużych strat osobowych w rannych, poległych i zaginionych, 15 sierpnia 1920 roku pułk ruszył do ofensywy wyzwalając miejscowości Nasielsk i Pułtusk. Podczas bitwy nad Niemnem pułk osłaniał skrzydło północne wojsk polskich. W jednej z potyczek ciężko ranny Kajetaniak trafił do sowieckiej niewoli, skąd powrócił dopiero po zwycięskim zakończeniu wojny. Awansowany na stopnie oficerskie pozostał w służbie czynnej. Jako kapitan na kresach wschodnich dowodził 1 kompanią VII batalionu KOP „Podswile”, formacją wojskową utworzoną w 1924 roku do ochrony wschodniej granicy II RP. Miejscowość Podswile przynależała do powiatu głębockiego, województwo wileńskie, obecnie obwód witebski na Białorusi. Bohatera zabito 10 marca 1925 roku. Zginął w miejscu stacjonowania kompanii w miejscowości Ziabki od strzału ordynansa. Ciało sprowadzono do garnizonu w Toruniu, gdzie po pożegnaniu wojskowym ceremoniałem, przewieziono 18 marca do Trzemeszna. Spoczął w rodzinnym grobie na cmentarzu parafialnym. Gdy wybudowano Mauzoleum Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 z innymi bohaterami został tam przeniesiony. Gdy Mauzoleum zniszczyli Niemcy podczas II wojny światowej, ciała przeniesiono. Bohater spoczywa w Zbiorowej Mogile Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd 9, numer grobu 1.

Źródło: Konieczny, Zarys historii wojennej 67 pp, s. 4, 11-21; Karwat, Ziemia Gnieźnieńska..., s. 105; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 25, 29, 121, 124, 136 i 141; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 213, 216-218; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. MRT, ofiarowała Hanna Wojtyczka.

Dnia 9 b. m. zmarł tragicznie na pograniczu wschodnim, nasz ukochany syn, brat, szwagier i wuj. s. p.

Henryk Kajetaniak

kapitan I. komp. 7. B. O. P. (67 p. p.)

Eksportacja zwłok na stację kolej. Ząbki ziem. Wileńskiej odbyła się 14 b. m.

Pogrzeb odbędzie się dnia 18 b. m. o godz. 3 po połud. z kościoła św. Łazarza w Trzemesznie.

W ciężkim smutku pogrążeni rodzice

**Wojciech i Elżbieta z Isbrandtów Kajetaniakowie
z rodziną.**

Wielebnemu Duchowieństwu a w szczególności Ks. Prob. Kowalskiemu kpt. Trojanowskiemu kpt. Stopie, Chorążemu Wawrzynowiczowi za serdeczne słowa pożegnalne. Korp. Oficerskiemu. Chorążym. Podoficerom oraz pp. delegatom 7 baonu K. O. P. za złożenie wieńców i za ęcie się pogrzebem, wszystkim Stowarzyszeniom, Krewnym i Znajomym za serdeczne współczucie okazane nam z powodu tragicznego zgonu z ręki skrytobójcy, naszego ukochanego syna, brata, zwagra i wujku s. p. kpt. i d-cy I komp. 7 baon K. O. P. (67 pp.)

Henryka Kajetaniaka

składamy serdeczne

Bóg zapłać!

P 7061-13,291

Rodzina.

Szczepan Kanczelewski, szeregowy

Urodzony około 1900 roku w Niewolnie gmina Trzemeszno, zamieszkały w Wymysłowie Dolnym. Syn Jana i Michaliny z domu Tylczyńskiej. Był żołnierzem 12 kompanii III batalionu 6 pułku strzelców wielkopolskich. Podczas reorganizacji wojsk powstańczych „Grupę Leszno” w marcu 1919 roku zgrupowano w 6 pułku piechoty będący w składzie 2 dywizji strzelców wielkopolskich. Siły Armii Wielkopolskiej włączono w struktury Wojska Polskiego w styczniu 1920 roku, a 6 pułk przemianowano na 60 pułk piechoty wielkopolskiej w składzie 15 Dywizji Piechoty. Prześledźmy szlak bojowy jednostki. Pułk jesienią 1919 roku skierowano do działań na Kujawach, w rejonie Żnina. W grudniu 1919 roku skierowany został na front do walk na linii Świecie, Tuchola, Chojnice, Człuchów, Nakło, a w styczniu 1920 roku w ramach akcji rewindykacji Pomorza wkroczył do Bydgoszczy. W maju 1920 roku pułk wysłano na front polsko-bolszewicki, gdzie walczył podczas „wyprawy kijowskiej” nad rzekami Niemen i Bug. Odpierając nawałnicę bolszewicką w sierpniu 1920 roku walczył w obronie Warszawy. Żołnierz tejże jednostki szer. Kanczelewski walczył na froncie północnym. Jednak nie wyruszył z macierzystą jednostką na front wschodni. Trafił do szpitala wojskowego w Inowrocławiu, gdzie w wieku 19 lat i 11 miesięcy zmarł. Działo się to 25 stycznia 1920 roku o godzinie siódmej rano. Na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku nie wymieniono jego nazwiska. Kanczelewskiego nazwiemy jednak uczestnikiem walk o niepodległość w wojnie 1920. Wojnę polsko-bolszewicką toczono także na granicy północno-zachodniej Polski, gdyż bezpieczeństwo granic stanowiło istotny element taktyczny działań frontowych. Pokonanie bolszewików umożliwiło administracji wojskowej uporządkować sprawę ewidencji. Po informacji wystosowanej przez Dowództwo Baonu, batalionu zapasowego 60 pułku piechoty wielkopolskiej w Inowrocławiu 31 sierpnia 1921 roku trzemeszeński magistrat wystawił zmarłemu akt zgonu. Podpis pod dokumentem złożył burmistrz Trzemeszna Hieronim Nowakowski.

Źródło: RŚ USC T m 1921, Nr 68; Rezler, Piechota Wojsk Wielkopolskich, s. 2; Fot. USC Trzemeszno.

C.

Nr. *S.*

Tremesno, dnia *31. sierpnia 1921.*

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego
stawił się dziś co do osobistości ~~znan~~

legitymując się,
Szczepan Kanczelewski *Baonu papawoego 60 pułku*
piechoty wielkopolskiej
zamieszkał w *Turostawiu Nowym*
i zeznał, że ~~zrezygował z~~ *zrezygował z* *12 kompaniji 3 baonu*
6 pułku strzelców wielkopolskich *Szczepan*
Kanczelewski *robotnika* *z zawodu* *z zawodu* *z zawodu* *z zawodu*
w wieku *19 lat, 11 miesięcy*, *katolickiego* wyznania,
zamieszkały w *Wymygotowie Dobrem*
urodzony w *Kielwolinie*, syn *robotnika* *Jana*
Kanczelewskiego i *syny* *tegoż* *Michałiny*
z Cyborzyńskich kamieńskich *z*
Wymygotowie Dobrem

umarł w *szpitalu wojkowym w Turostawiu*
dnia *dwudziestego piątego sierpnia*
roku *tysiąc dziewięćset dwudziestego*
przed połudn. o godzinie *siodmej*

Odczytano, przyjęto i
Przez 21 słów skreślono.

Urzędnik stanu cywilnego
Kowakowski

Zgodność z księgą główną poświadczam
Tremesno dnia *31-go sierpnia 1921.*

Urzędnik stanu cywilnego
Witkowski

August Kaźmierski, sierżant

Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej pod rozkazami Władysława Wleklińskiego. Walczył o Inowrocław, przeszedł powstańczy szlak bojowy II odcinka łabiszyńskiego Frontu Północnego powstania. Dowódca 2 plutonu 2 kompanii II batalionu 9 pułku strzelców wielkopolskich, późniejszego 67 pułku piechoty wielkopolskiej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Brak wiedzy o szlaku bojowym bohatera zastąpić należy założeniem, że walczył w tymże pp. jako podkomendny dowodzącego kompanią Władysława Wleklińskiego. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Podczas odwrotu stanowił straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty, a po 15 sierpnia 1920 roku ruszył do ofensywy dokonując oswoobodzenia miejscowości Nasielsk i Pułtusk. Po zwycięskim zakończeniu wojny August Kaźmierski pozostał w służbie czynnej awansując przed 1927 rokiem do stopnia sierżanta. Dalsze losy bohatera pozostają nieznane. W aktach CAW nie odnaleziono.

Źródło: Wlekliński, Wspomnienia dowódcy kompanii trzemeszeńskiej..., bez paginacji; Karwat, Ziemia Gnieźnieńska..., s. 319; Konieczny, Zarys historii wojennej 67 pp, s. 4, 11-21; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., 135-136, 144; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 128, 221-222.

Edmund Marian Kaźmierski, podporucznik rezerwy

Urodzony 4 grudnia 1881 roku w Trzemesznie, syn ziemianina Stanisława i Marii. Tu uczęszczał do szkół. Absolwent szkoły technicznej w Hamburgu. Wcielony do marynarki wojennej w Wilhelmshaven do odbycia służby wojskowej. Zwolniony do rezerwy w randze podoficera armii niemieckiej. Odbywał rejsy handlowe do Japonii i Chin. Podczas I wojny światowej służył na niemieckim okręcie wojennym. Pod koniec wojny uczestnik buntu marynarzy w Kilonii, osadzony wraz z innymi w twierdzy, po czym zwolniony. Zdemobilizowany, jesienią 1918 roku przybył do Żelechlina, wsi w powiecie Inowrocławskim. Jako organizator Straży Ludowej uposażył i dobroił z majątku ziemskiego powstańczy pododdział. Ochotnik powstania wielkopolskiego 1918-1919 walczył na Froncie Północnym powstania pod Łabiszynem, Szubinem i Żłotnikami. Dwukrotnie ranny, pozostał w Wojsku Wielkopolskim służąc w Zbąszyniu. Udział podoficera Edmunda Kaźmierskiego w wojnie polsko-bolszewickiej polega na ofiarnym doposażaniu walczących. Współorganizowaniu przerzutu przez granicę niemiecko-polską niezbędnej do prowadzenia walki broni i amunicji. Po zakończeniu wojny, 1 kwietnia 1921 roku awansowany do stopnia podporucznika piechoty, a w 1923 roku przeniesiony do rezerwy. Objął stanowisko komisarza ziemskiego w Wejherowie. Tam też osiadł. Kupił majątek w Wełpinie, obecnie powiat Tuchola. Żonaty z Marią Umińską. W wojnie obronnej 1939 podporucznik rezerwy „pospolitego ruszenia” skierowany do służby przy sztabie Armii Pomorze pod rozkazami gen. Władysława Bortnowskiego. Jego oddział we wrześniu 1939 roku trafił do sowieckiej niewoli. Ppor. Edmunda Kwiatkowskiego osadzono w obozie w Kozielsku. Stracono go 4 kwietnia 1940 roku w Katyniu. Figuruje na liście ofiar zidentyfikowany pod nr 3427. Odznaczony Krzyżem Walecznych Nr 35876, Medalem Niepodległości Nr 20/20249 i Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Źródło: WBH CAW wyszukiwarka zasobu, sygnatura: 10430, AP; 48/K-1110 KW, 19.06.1938 MN; Katyń, Księga cmentarna, s. 258; Katyń... Ocalić od zapomnienia, s. 205; Kaźmierski, Edmund Kaźmierski – powstaniec zamordowany w Katyniu, s. 14; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 148, 151; Ogrody wspomnień; przeglądarka timenote; Fot. za: Drogi do niepodległości..., s. 148.

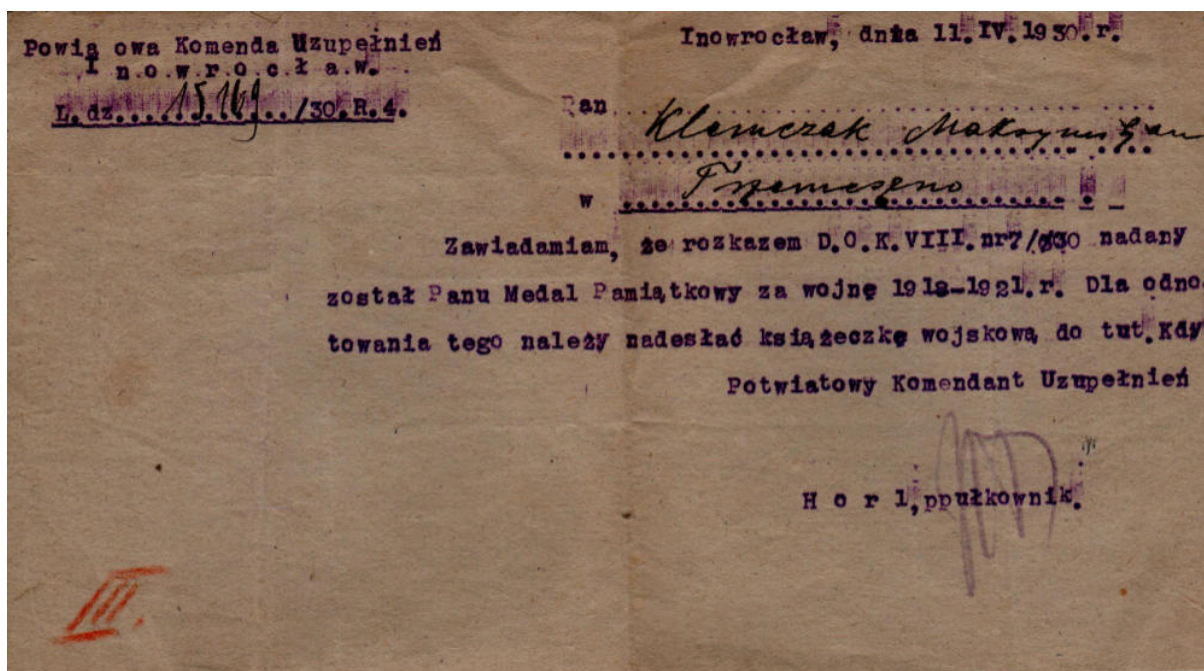
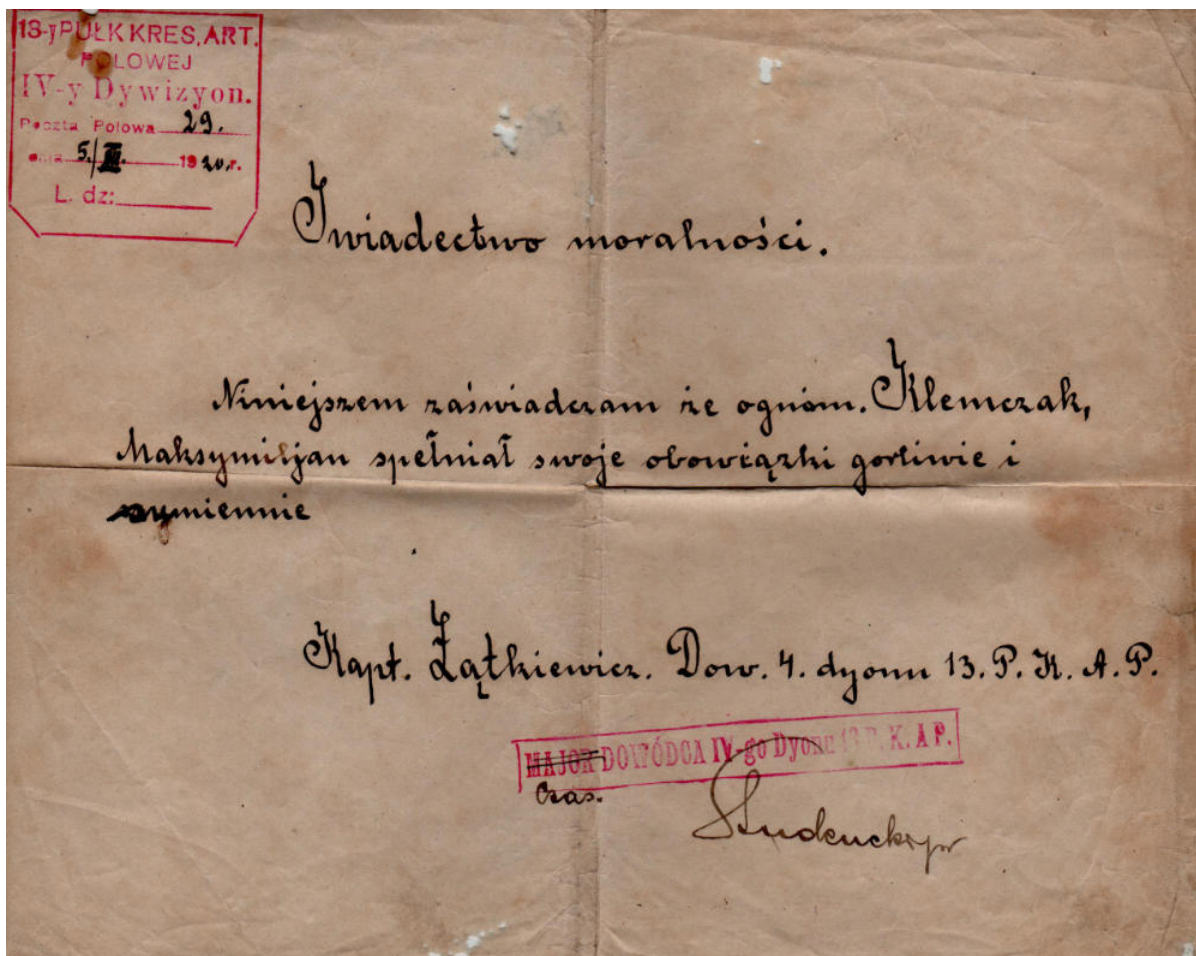

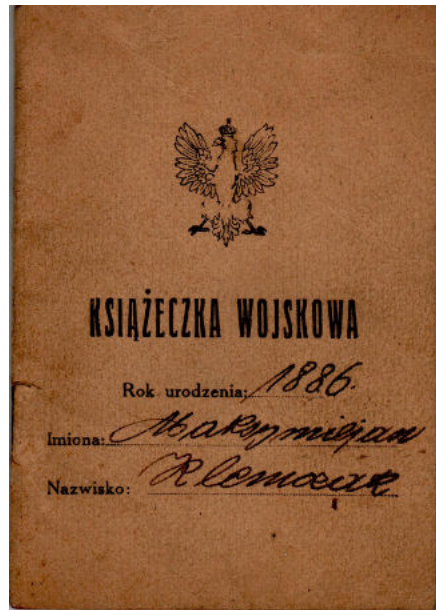
Maksymilian Klemczak, sierżant

Urodzony 22 września 1886 roku w Mogilnie, syn Jana i Magdaleny z domu Olszanowskiej. Tu sześć lat uczęszczał do szkoły ludowej, a klasę siódmą ukończył w 1900 roku w Trzemesznie, gdzie rodzina osiadła. W 1906 roku skończył szkołę doksztalającą w zawodzie malarza. Wśród przedmiotów były rysunki i malarstwo. Egzamin mistrzowski w zawodzie zdał w Bydgoszczy. Podczas I wojny światowej, obok znajomości języka polskiego i niemieckiego opanował języki angielski i francuski. W okresie międzywojennym mieszkał w Trzemesznie przy ulicy Kościuszki, od około 1928 roku przy Gen. Dąbrowskiego. Był mistrzem malarskim, pracował też jako komornik sądowy. Skierowany 20 września 1920 roku do Sądu w Wieleniu pracował tam dwa lata. Powrócił do Trzemeszna i wykonywanego zawodu malarza. Dnia 23 lutego 1924 r. poślubił Marię Gabrielę Ciślewicz (rocznik 1899). Powszechnie w kraju bezrobocie zmusiło Klemczaka do ponownego ubiegania się o uprawnienia komornika sądowego. Egzamin wstępny na kurs w Warszawie wyznaczono mu 1 czerwca 1928 roku. Jednakże decyzją Ministra Sprawiedliwości z 25 czerwca 1929 roku ponownie do służby sądowej nie został przyjęty. Utrzymywał rodzinę z podejmowanej okazjonalnie pracy malarza. Spójrzmy na przebieg służby wojskowej. Podczas I wojny światowej zmobilizowany 2 sierpnia 1914 roku i skierowany do służby w 49 regimencie piechoty niemieckiej. Walczył na froncie wschodnim w Rosji i zachodnim we Francji od 20 stycznia 1915 roku do września 1917 roku. Był trzykrotnie raniony. Najcięższe obrażenia doznane w lutym 1916 roku wymagały miesięcznego leczenia w szpitalu. Po awansie na starszego szeregowca odwołano go z linii frontu do odbycia czteromiesięcznego kursu artylerzysty. Walcząc na froncie, 25 września 1917 roku trafił do angielskiej niewoli. Po latach, w 1951 roku, z tego powodu uznany w 66% „inwalidą wojennym z 1917 roku”. Przebywał w obozie jenieckim do 1918 roku, kiedy to 2 października ochotniczo wstąpił do Armii Hallera we Francji, de Camp. Polonais 3e Regiment d. Art-le. Po powrocie do Polski osiadł w Trzemesznie. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. W książeczce wojskowej wpisano „walczył przeciwko bolszewikom na Ukrainie od 25 marca 1919 roku do 25 lutego 1920 roku”. Następnie przydzielony do sztabu jako kancelista. Awans, do stopnia kaprała, plutonowego, następnie sierżanta ze starszeństwem od 26 marca 1919 roku. Pobyt ogniomistrza IV Dywizjonu 13 pułku kresowego artylerii polowej na froncie zaliczono od 25 marca 1919 roku do 25 sierpnia 1920 roku. Dowódcą dywizjonu, w którym

służył był kpt. Łątkiewicz. Gdy Klemczaka zdemobilizowano z wojska powrócił do Trzemeszna. Podczas II wojny światowej z rodziną został wyrzucony z mieszkania przy Gen. Dąbrowskiego, aresztowany przez Gestapo i od 13 kwietnia 1940 roku przez 9 miesięcy więziony w obozie przejściowym w Szczeglinie. Podczas II wojny światowej pierwszym otrzymanym skierowaniem była praca malarza w firmie Niemca Neümanna w Trzemesznie. Od września 1943 roku pracował przymusowo w Wylatowie, od 12 stycznia 1944 roku skierowany do pracy jako malarz u Niemca Erharda Szulza w Mogilnie. Przeżył wojnę. Od stycznia 1946 roku członek Miejskiej Rady Narodowej w Trzemesznie, następnie na etacie urzędnika państwowego. W okresie międzywojennym i po wojnie był aktywnym działaczem społecznym. W 1928 roku był założycielem i prezesem Związku Hallerczyków Koło w Trzemesznie; od 1931 roku przynależał do Zrzeszenia Byłych Jeńców Wojennych Zachodnich Ziem Polski Zarząd Główny w Poznaniu; około lat 1933-37 był członkiem Stowarzyszenia Weteranów byłej Armii Polskiej we Francji, założycielem i pierwszym prezesem Placówki Trzemeszno; po wojnie: w 1946 roku członkiem Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych; w 1947 Polskiego Czerwonego Krzyża Oddział w Trzemesznie; w 1947 roku członkiem Społecznej Komisji Kontroli Cen przy Miejskiej Radzie Narodowej w Trzemesznie. Odznaczony Odznaką „Orlęta” nr 5088, 19 marca 1919 roku; Odznaką Pamiątkową „Miecze Hallerowskie” Dyplom nr 394; Medalem Amerykańskiego Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej we Francji; Medalem pamiątkowym za wojnę 1918-1921 roku przyznany rozkazem D.O.K. VIII nr 7/30 z dnia 5 kwietnia 1930 roku. Zmarł 19 października 1958 roku. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor C, rząd 4, numer grobu 7.

Źródło: APP wyszukiwarka zasobu, sygn. 53/887/124, k. 103-111, 116, 123-127; Książeczka wojskowa, Zaświadczenie Powiatowej Komendy Uzuppełnień Inowrocław 11.IV.1930 r., Świadectwo moralności 13-y Pułk Kresowy Art./ Polowej/ IV Dywizjon/ Poczta Polowa 29/ 5.III.1920, zbiory rodzinne udostępniła Ewa Welk; Stowarzyszenie Weteranów byłej Armii Polskiej we Francji, Cmentarz w Trzemesznie; Fot. MRT.

- 6 -

V.) Służba w armjach obcych:
(od - do, rodzaj sił wojsk., stopień, wyszk., osiągnięta stop. wojsk.):
*2. 9. 17. - 25. 9. 17. w Prusach, niemiecki
oficer 726. 7. 17. - 2. 11. 17. w Austrii
oficer 1. 1. 18. - 1. 1. 18. w Austrii*

VI.) Rysopis:
Włosy: *blond*
Oczy: *brązowe*
Brwi: *blond*
Nos: *prosty*
Usta: *?*
Broda: *?*
Twarz: *owalna*
Szczególne znaki: *?*

Fotografia
lub odcisk wielkiego
palca (kciuka):

VII.) *Wzrost: 170*
Objętość piersi: *101* cm.
Wzrost: *170* cm.
Bystrość oczu: *191* k2.
Ciężar ciała: *67* k2.
- słuchu: *24.323. Krotki*
Ogólny stan zdrowia: *dobry*
Decyzje: *dobry*
Komisji pob.: *?*
(wzgl. Komis. Rozpoznawczej): *2. 7. 18. 1. 16*

- 7 -

VIII.) Wyszkożenia wojskowe:
Przypodobienie wojskowe: *przebiegła
artyl.*
Wojskowe szkoły i kursy:
(od - do, jakie): *4. m. 1916.
w p. m. 1. 1916.*
Specjalne wyszkolenie wojsk.
(przydatność w razie mobil.): *m. m.*

IX.) 1. Udział w wojnach:

Przebieg:	od	do
<i>artyl.</i>	<i>2. 1. 1915</i>	<i>29. 9. 17</i>
<i>artyl.</i>	<i>19</i>	<i>19</i>
<i>artyl.</i>	<i>19</i>	<i>19</i>
<i>artyl.</i>	<i>19</i>	<i>19</i>
<i>artyl.</i>	<i>19</i>	<i>19</i>
<i>artyl.</i>	<i>19</i>	<i>19</i>
<i>artyl.</i>	<i>19</i>	<i>19</i>
<i>artyl.</i>	<i>19</i>	<i>19</i>
<i>artyl.</i>	<i>19</i>	<i>19</i>

2. Pobyt na froncie:
artyl. *2. 1. 1915* *29. 9. 17*

- 4 -

I.) Stan cywilny:
Urodz. dn.: *22. 9. 1886*
Gmina: *Bobolice*
Pow.: *Bobolice*
Wojewódz.: *Poznań*
Wym.: *18. 10. 1886*
Język macierzysty: *polski*
Imiona rodziców: *Jan + Katarzyna*
Miejsce ich zamiesz.: *Bobolice*
(gmina powiat): *Bobolice*
Stan rodzinny (wolny, żon., wdowiec): *żon.*
Data ślubu: *23. 1. 1914*
Imię i pan. nazw. żony: *Elżbieta Klemczak*

Dzieci:

Urodzone:	Zmarłe:
<i>15. 1. 1924</i>	<i>19</i>
<i>6. 3. 1926</i>	<i>19</i>
<i>11. 11. 1927</i>	<i>19</i>
<i>1. 9. 1929</i>	<i>19</i>
<i>9. 1. 1930</i>	<i>19</i>
<i>9. 1. 1932</i>	<i>19</i>

Wrazie ciężkiego wypadku należyawiadomić:
(kogo? dokąd? adres):
*Gabryela Klemczak
Przemyska 1. 1. 1916
ul. Gen. Rebrnskiego 25.*

- 5 -

II.) Wykształcenie cywilne:
(jakie) - data ukończenia, rodzaj naukowy):
W chwili wcielenia: *szkoła lud.*
8. kl. utwórca 1900r.
Późniejsze studja: *szkoła fach. m. m.*
wkronec 1904r.
Tytuły naukowe:
Znajomość języków: *polski, niemiecki,
angielski, francuski*

III.) Zawód cywilny:
W chwili wcielenia: *malacz*
Zawody późniejsze: *malacz, radca krajowy,
pod. p. m. 1. 1916.*

IV.) Stałe miejsce zamieszkania:
(miejscowość, gmina, powiat, województwo):
W chwili wcielenia: *Bobolice*
ul. Kwiecieńska 5.
Późniejsze zmiany: *Bobolice
(Poznań)*

Kazimierz Koczorowski, major

Urodzony 3 lutego (nie marzec) 1882 roku w Trzemesznie, syn Józefa. Powstaniec wielkopolski. Walczył na Froncie Zachodnim i Północnym powstania. Żołnierz utworzonego w Wojsku Wielkopolskim w marcu 1919 roku 7 pułku strzelców wielkopolskich, który 27 lipca 1919 roku pułk skierowano na Front Północny powstania. Pełniono straż na linii demarkacyjnej. W historii 61 pp na stronach 184-185 czytamy o organizacji oddziałów pułku, „Z organizatorów i dowódców kompanij wyróżnili się wybitnie: podporucznicy Kowalczyk Adam, Lisewski Franciszek, Biskupski Antoni, Baranecki Ludwik, Woliński Jerzy, Mroczkowski Łucjan, Tryjanowski Stanisław, Kasprzak Walenty, Barański Walerjan, Grabski Stanisław, Koczorowski Kazimierz...”. Wiosną 1919 roku Kazimierza Koczorowskiego awansowano do stopnia podporucznika i mianowano komendantem pułkowej szkoły podoficerskiej. „Na podstawie rozkazu Dowództwa Głównego w Poznaniu utworzono też pierwszą szkołę podoficerską pułku w kwietniu 1919 roku w Nowym Tomyślu, a kierownictwo szkoły powierzył dowódca pułku podporucznikowi Koczorowskiemu Kazimierzowi przy 6-ciu sierżantach-instruktorach. Na pierwszy 6-cio tygodniowy kurs wysłano z każdej kompanij po czterech szeregowców, posiadających odpowiednie kwalifikacje. Dnia 11 czerwca 1919 r. odbył się końcowy egzamin elewów pierwszego kursu przed komisją pod przewodnictwem dowódcy pułku, pułkownika Gałęckiego, i trzech dowódców kompanij jako członków, w którym wykazali uczniowie świetny postęp w wyszkoleniu bojowym, przede wszystkim zaś w strzeleckim. Za tę pracę i osiągnięte wyniki wyraził dowódca pułku wysokie uznanie kierownikowi szkoły”. Na następnej stronie czytamy o dalszych sukcesach Koczorowskiego. „Następny kurs rozpoczął się 28 czerwca w Jabłonie pod Wolsztynem. Na kurs ten komenderowały kompanje strzeleckie po trzech, kompanje c.k.m. po jednym starszym żołnierzu. W lipcu 1919 roku wizytował szkołę podoficerską pułku Głównodowodzący generał Dowbor-Muśnicki i wyraził [pod]porucznikowi Koczorowskiemu najwyższe uznanie, stawiając szkołę za wzór dla całej armij wielkopolskiej. Drugi kurs szkoły zakończył się również świetnym wynikiem 12 września w Gnieźnie, dokąd szkoła przeszła razem z baonem zapasowym pułku. Dnia 27 października 1919 roku oddała kompanja podoficerska pułku (3-ci kurs) honory Naczelnikowi Państwa Józefowi Piłsudskiemu, który będąc w Poznaniu zajechał w tym dniu do Gniezna. Szkoła ustawiła się w pełnym składzie pod dowództwem [pod]porucznika Koczorowskiego”. Rozkazem dziennym Nr 244 z dnia 1 listopada 1919

roku gen. Dowbor-Muśnicki awansował Kazimierza Koczorowskiego porucznikiem. Przy reorganizacji Wojska Polskiego 17 stycznia 1920 roku 7 pułk przemianowano na 61 pułk piechoty wielkopolskiej w składzie II Dywizji Strzelców Wielkopolskich. Pułk objął obszary przyznane Polsce na mocy Traktatu Wersalskiego. Stacjonujący w Chodzieży pułk 6 marca 1920 roku wyruszył transportem kolejowym na front wschodni w rejon Brody, Krasne, Złoczów. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Awansowany do stopnia kapitana. Pozostał w służbie czynnej na kresach. Był osadnikiem wojskowym na ziemiach wschodnich II RP. Po zakończeniu wojny służył w 65 pułku piechoty, w którym około 1925 roku otrzymał awans do stopnia majora piechoty Wojska Polskiego. Brak wzmianek o powrocie do Trzemeszna.

Źródło: WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Kolekcja akt żołnierzy zarejestrowanych w Rejonowych Komendach Uzuppełnień, sygnatura: II.56.1878; tamże, Wykaz osadników wojskowych na ziemiach wschodnich II RP, I.300.1.691, 417 i I.300.1.704, 72; Biskupski, Historia 61 pp, s. 46, 50, 54, 57-59, 66, 107-111, 117, 141, 165, 184-185, 191, 194-196, 238; Fot. tamże, s. 194-196.

Kazimierz Koczorowski, szeregowy

Urodzony około 1896 roku w Bystrzycy gmina Trzemeszno, syn robotnika Jana i Jadwigi z domu Galus. Kawaler zamieszkały w Trzemesznie. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Walczył w 5 kompanii 47 pułku piechoty strzelców kresowych. W maju 1920 roku pułk przetransportowano przez Warszawę, Grodno i Wilno w rejon koncentracji Armii Rezerwowej gen. Kazimierza Sosnkowskiego. W czerwcu pułk toczył zacięte, zwycięskie walki z bolszewikami. Dnia 4 czerwca osiągnął linię rzeki Serwecz i zajął Czerkasy. 6 czerwca, pomimo silnego ostrzału wroga pułk zajął Ledniki, wyprowadził natarcie na Sziragi i wyparł Sowietów ze stanowisk pod Słobodą. Następnie uderzył na Szabany i przy ciężkich stratach własnych miejscowość tę zajął. Dnia 7 czerwca pułk forsował rzekę Szoszę, jednakże ponawianie ataków nie doprowadziło do przełamania wrogiego oporu. Pomogło wsparcie artyleryjskie przeprowadzone następnego dnia. Umożliwiło nacierającym strzelcom przekroczyć bród i zająć miejscowości Ostrów i Lipowo. Pułk 47 utrzymywał odzyskane pozycje kilka dni, do złuzowania w nocy z 11 na 12 czerwca przez pułk 46. Według danych Wojskowego Urzędu Duszpasterskiego Okręgu Korpusu w Przemyślu szer. Kazimierz Koczorowski poległ w bitwie pod Dżisną na Ziemi Wileńskiej, 8 czerwca 1920 roku. Dżisna to zarówno miejscowość, rzeka, jezioro i powiat tej nazwy. Spójrzmy na mapę. W północno-wschodniej części Litwy, na pojezierzu Święciańsko-Narockim, z jeziora Dżisna (lit. Dysnai) wypływa rzeka Dżisna (lit. Dysna). Miejscowość Dżisna położona jest przy ujściu rzeki Dżisny. Odmienne na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku. Kazimierza Koczorowskiego zapisano jako poległego w miejscowości Przewóz. Odnajdujemy wieś Przewóz na Białorusi (biał. Pierawoz) w obwodzie witebskim nad rzeką Szoszą. W II RP wieś leżała w granicach Polski, powiat dziśnieński w województwie wileńskim. Zatem nieopodal pierwszego wskazania. Obecnie rzeka Dżisna wyznacza granicę państw Litwy i Białorusi. Obie przygraniczne miejscowości leżą w obwodzie witebskim, w północnej części Białorusi.

Źródło: RŚ USC T m 1923, Nr 11; Ls. 1934, poz. 16789, s. 373; Osiński, 6 pułk strzelców podhalańskich, s. 8-9, 13; Dżisna, WE PWN, s. 441; Dżkšto Google Maps; Fot. USC Trzemeszno.

C.

Nr. 11

Trumieszyn, dnia 4 lutego 1923.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego
stawił się dzisiaj os do osobistości znan
legitymując się
Wojtkowy Anad Dymarski Wład
Wojtkowy w Trumieszynie, samobowiad
zamieszkał w
i zeznał, że urodził się 5. Wymyjanji 44. roku 1898
z ojczyzny w rodzinie Koczorowskich
w wieku 24 lat Katolic Kościoła
wyznania, zamieszkał w Trumieszynie, powiat
oblegiński
urodzony w Bojstrycy, powiat oblegiński
w obecnym stanie w rodzinie Wład Koczorow-
ski i jego żony Jadwigi z domu Chyba,
obojga ramienia Koczorów w Trumieszynie

umarł w w bitwie pod Dębem (Finia Wielka) poległ
dnia 10.08.1920
roku tysiąc dziewięćset dwudziestego
połudn. o godzinie
godzinie i czterdziestu

Odczytano, przyjęto i Wojtkowy Wład Koczorowski

Urzędnik stanu cywilnego
Wojtkowy Wład
Sioła

Zgodność z księgą główną poświadczam
Trumieszyn, dnia 4-go lutego 1923

Urzędnik stanu cywilnego
Wojtkowy Wład

Bronisław Konieczka, szeregowy

Urodzony 14 maja 1900 roku w Trzemesznie, syn Szczepana i Katarzyny z domu Marczyńskiej. Dnia 20 stycznia 1919 r. zapisany w Biurze Werbunkowym w Poznaniu przy ulicy Rycerskiej z przydziałem do 6 baterii artylerii, późniejszego 14 pułku artylerii polowej. Po odbytych przeszkoleniu artyleryjskim 11 marca 1919 roku skierowany został na Front Północny powstania wielkopolskiego. Na odcinku Kcynia, Nakło, następnie Smogólec i Rogoźno walczył przeciwko Niemcom do 30 lipca 1919 roku. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Jak zapisano w książeczce wojskowej, przeciwko bolszewikom walczył od 2 sierpnia 1919 roku do 22 grudnia 1920 roku. Walki toczył na Kresach Wschodnich w rejonie miast Bobrujsk i Mińsk. Po zawieszeniu broni, a następnie zakończeniu wojny, pozostał w Wojsku Polskim. Służył do 15 listopada 1922 roku. Wtedy to rozkazem Ministerstwa Spraw Wojskowych przeniesiony został do rezerwy. Wiadomo, że w latach 1927-1928 pełnił służbę w Straży Granicznej w Ostrowie Wielkopolskim, numer służbowy 1485/ W okresie międzywojnia powrócił do rodzinnego Trzemeszna. Około 1935 roku mieszkał w miejscowości Miaty gmina Trzemeszno. Tam wybrany podsołtysem na lata 1938-1939. Przeżył II wojnę światową. W maju 1958 roku Uchwałą Rady Państwa odznaczony został Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym. Rok później wstąpił do ZBoWiD Koło w Trzemesznie. Zmarł 13 lipca 1973 roku. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor C, rząd 17, numer grobu 12.

Źródło: MRT, Bronisław Konieczka, Książeczka Wojskowa, wydana w Ostrowie 17 maja 1923 r., odpis, maszynopis, bez paginacji; Konieczka-Śliwińska, Mogilno w powstaniu..., s. 207; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 142, 151; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 323; Leśniewski, II wojna światowa ..., s. 23-24, 45; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. Bronisław Konieczka w mundurze strażnika Straży Granicznej w 1928 r., zbiory rodzinne udostępniła Lucyna Sieja; MRT.

O d p i s

Książeczka wejskowa

Rok urodzenia 1900

Imiona: Bronisław, Nazwisko Konieczka

Str.4

I.1 Stan cywilny

Urodz.en.14.9.1900r.w Trzemeszno, Gmina:Trzemeszno,pow: Mogilno,

Wejwództwo.Poznańskie Wyzn.Katolik

Język matczyński: polski

Imiona rodziców: Szczepan Katarzyna

Miejsce ich zamieszkania Kocina gmina-powiat Odolanów

Stan rodzinny/wolny,żen.wdowiec/ kawaler

Data ślubu: 24.9.1922

Imię i pan.nazw.,żony: Maria Drzewiecka

Str.7 rubr.IX.

1.Udział w wojnach:Przeciw Niemcom od 11.3.1919 do 30.7.1919
Bolszewikom od 2.8.1919 do 22.12.1920

2.Pobył na froncie:Formacja /pułk lub rezerwa./w 14 p.a.p.
od 11.3.1919 do 30.7.1920

Str.8

3.Udział w ważniejszych bitwach:
/data,miejsce,stopień wejskowy i funkcja/:

Kocina,Nakle,Smogólec,Regoźno,Bobrujsk,Minsk aż do zawie-
szenia broni.

Str.10

XII. Przebieg służby wejskowej:

Pebrany - Ochotnik dnia 20.I.1919r do 14.p.a.p.

Str.11

Przeniesiony do rezerwy dnia 15.XI.1922 /powód,odnośny
rozkaz,władza/ M.S.Wejsk. L.dz.12000/Odc"B"

Str.12.

Wydane Ostrów dnia 17/V.1923r

/Pieczęć/

Godło Państwa z napisem

Powiatowa Komenda Uzup.

w Ostrowie

/Podpis/

/podpis nieczytelny/

Major Kdt.

Zgodność odpisu z oryginałem poświadczam:

Michał Kozłowski, sierżant

Urodzony 30 sierpnia 1899 roku w miejscowości Wyrobki powiat mogileński. Syn Wojciecha i Katarzyny z domu Kaczmarek. Będąc uczniem szkoły powszechnej w 1906 roku uczestniczył w strajku szkolnym w Chabsku. Uczestnik I wojny światowej. Po powołaniu 17 kwietnia 1917 roku do armii niemieckiej walczył na froncie zachodnim do 2 sierpnia 1918 roku. Wtedy zbiegł do tworzonej we Francji Armii Polskiej. Walczył z Niemcami w strefie przyfrontowej i, jak pisze w ankiecie personalnej, jako „partyzant francuski” po ukończeniu „kursu szpiega dostarczał informacji”. W 1918 roku awansowany dwukrotnie, 24 października na starszego szeregowca i 4 listopada na kaprała wojsk inżynieryjno-saperskich z przydziałem do 9 kompanii 3 Korpusu Armii Polskiej we Francji. 30 marca 1919 roku otrzymał awans na sierżanta. Pod rozkazami gen. Józefa Hallera do 16 października 1920 roku przebył szlak od Metz w północno-wschodniej Francji do Warszawy. Żołnierza Błękitnej Armii oddelegowano do służby przy Francuskiej Misji Wojskowej w stolicy. Podczas wojny polsko-bolszewickiej 400 francuskich oficerów tejże misji dowodzonych przez generała Paula Prospera Henrysa kształciło i doradzało polskim dowódcom. Instruktor w stopniu kapitana o nazwisku Charles de Gaulle pisał o „bojowym duchu polskich kolegów”. De Gaulle w lipcu i sierpniu 1920 roku został wcielony do polskiej jednostki bojowej i awansowany do stopnia majora. Zapewne sierżant Michał Kozłowski spotkał późniejszego prezydenta Francji. Po zakończeniu wojny pozostał w Wojsku Polskim. W 1922 roku otrzymał przydział do 61 pułku piechoty w Bydgoszczy. Służbę zawodową pełnił do 30 kwietnia 1928 roku. Na własną prośbę przeniesiono go do rezerwy. Zmobilizowany w sierpniu 1939 roku, otrzymał przydział do Garnizonu Żandarmerii w 59 pułku piechoty w Inowrocławiu. Walczył w wojnie obronnej 1939. W Łowiczu i okolicy od 9 do 16 września walczył w bitwie nad Bzurą. Wzięty 17 września do niemieckiej niewoli, przebywał w obozie przejściowym w Łowiczu, skąd wywieziono go w głąb Niemiec. W kwietniu 1945 roku wykorzystując zamieszanie spowodowane nalotem aliantów uciekł, by ponownie walczyć w partyzantce francuskiej. Wcielony do Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie przygotowywany był do desantu w wojnie w Japonii. Gdy zaniechano kontynuowania operacji militarnej, 27 lipca 1946 roku, powrócił do kraju. Z żoną Magdaleną osiadł we wsi Kozłówko gmina Trzemeszno. Trudy wojaczki osłabiły żołnierski organizm. Utraciwszy pogarszający się wzrok, w lipcu 1962 roku uznany został inwalidą I grupy. Ostatnie 25 lat życia spędził w Trzemesznie. Wstąpił do ZBoWiD-

u. Bohatera 16 czerwca 1975 roku odznaczono Medalem Zwycięstwa i Wolności i pamiątkowym Medalem 3 Maja. Wcześniej otrzymał pochwałę Wojskowej Misji Francuskiej. Zmarł 16 stycznia 1989 roku. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd J, nr grobu 1.

Źródło: ZKRPiBWP, Ankieta personalna członka ZBoWiD, Kozłówek 27 maja 1970 r., Wniosek o nadanie orderu-odznaczenia Medal Zwycięstwa i Wolności, Trzemeszno 29 marca 1974 r. [w:] teka Zmarli 1987-1988-1989 Kozłowski Michał, b.d., bez paginacji; ZKRPiBWP, Kronika ZBoWiD za lata 1969-1976, s. 91; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. portret nagrobny w porcelanie.

Franciszek Krajewski, szeregowy

Urodzony około 1900 roku w Grodzisku Wielkopolskim. Syn gospodarza Jana i Józefy z domu Gajewicz zamieszkałych w Wymysłowie Dolnym gmina Trzemeszno. Z Wymysłowa wyruszył na wojnę polsko-bolszewicką. Żołnierz 9 kompanii, 4 pułku strzelców wielkopolskich sformowanego 6 marca 1919 roku, przemianowanego na 58 pułk piechoty wielkopolskiej 7 stycznia 1920 roku. Podczas reorganizacji pułk stacjonował w Bobrujsku, mieście i twierdzy zajętej przez 14 dywizję piechoty. Szlak bojowy pułku obejmował, w kwietniu 1920 roku Parycze i Starkowicze, W bitwie z bolszewikami Franciszek Krajewski poległ. Działo się to 3 maja 1920 roku. Wskazano w akcie zgonu wioskę Jelany (biał. Јелян) pod Bobrujskiem. W owym czasie toczono na tym terenie zacięte walki. W komunikacie wojennym z pola walki pod dniem 2 maja zapisano: „Na północnym odcinku poleskim i na Białorusi utarczki wywiadowczych oddziałów”; a pod 5 maja: „Na Polesiu oddział pułku 58 p.[iechoty] w energicznym wypadzie zajął wieś Jelan, zdobywając 8 karabinów maszynowych, materiał telefoniczny i zadając nieprzyjacielowi dotkliwe straty”. Bobrujsk i wieś Jelany po podpisaniu traktatu pokojowego w 1921 roku przynależały do Białoruskiej SRR, obecnie w obwodzie mohylewskim na Białorusi. Krajewskiego na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku zapisano jako „szer. 58 p.p.”. Sławomir Józefiak potwierdza doniesienia w sporządzonym w 2020 roku w Wykazie poległych i zmarłych za Polskę.

Źródło: RŚ USC T m 1920, Nr 100; Ls. 1934, poz. 18826, s. 418; Pomarański, Pierwsza wojna polska..., s. 226; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 1036, s. 105; Łapiński, Zarys historii wojennej 58 pp, s. 10-30; Fot. USC Trzemeszno.

100

C.

Nr. 110.

Przeworska dnia 21go sierpnia 1920.
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute
dzis co do osobistości znan
der Persönlichkeit nach

legitymując się
tamt.

*Dziwiate Doupeujaczwortego pułku Strzelców
Wielkopolskich w derowu zameldowata*

zamieszkał w
wohnhaft in
i zeznał, że *steregowiec Franciszek*
und zeigte an, daß *Krajewski*

w wieku *20* lat, *Katolickiego* wyznania.
alt. Religion,

zamieszkał w *Wymyślewie dolnym*
wohnhaft in
urodzony w *Grodzisku powiatowem miście,*
geboren zu
*nie był żonaty, syn gospodarza Jęsa
Krajewskiego i jego żony Józefy
z domu Gajewicz, oby zamieszkałych
w Wymyślewie dolnym*

umarł w *wiosce Jelanu pod Dobrujstkiem*
zu

dnia *trzeciego maja*
am
roku *tysiąc dziewięćset dwudziestego*
des Jahres *tausend neunhundert*
*przed połudn. o godzinie *dwu i pół**
mittags um *12* Uhr
verstorben sei. *w bitwie z bolszewikami*
poległ.

Odczytano, przyjęto i
Vorgelesen, genehmigt und
skreślono. *Porozkiej 25 słowa*

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte

Nowakowski

Zgodność z księgą główną poświadczam
Die Abereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Przeworska dnia 21go sierpnia 1920.
den ten

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte

Witkowski

Ignacy Krawczyński, szeregowy

Urodzony około 1899 roku w Wiecanowie powiat mogileński, syn Józefa i Marii z domu Rosenberg. Robotnik, przed wojną mieszkaniec Trzemeszna. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Żołnierz 2 kompanii 59 pułku piechoty, przemianowanego z 5 pułku strzelców wielkopolskich 17 stycznia 1920 roku. Stacjonujący w Żninie pułk wyruszył za ustępującymi wojskami niemieckimi. Broniąc granic przejmował tereny przyznane Polsce traktatem wersalskim. Na Pomorzu siłami pułku obsadzono granicę w rejonie Chojnic. Po uzupełnieniu stanu osobowego żołnierzami rezerwy przez komendę uzupełnień w Inowrocławiu pułk skierowano na wojnę z bolszewikami. W składzie 15 Dywizji Piechoty na froncie ukraińskim w kwietniu 1920 roku pułk walczył pod Machnówką i Koziatynem, a 8 maja wkroczył do Kijowa. Zluzowany, jeszcze w maju powrócił na front północno-wschodni. Zaciętą bitwę żołnierze pułku stoczyli w czerwcu 1920 pod Domżerycami. Podczas Bitwy na przedpolach Warszawy toczyli boje na linii miejscowości Michałówka-Wiązowna-Emów. Przy przełamywaniu frontu w bitwie o Łomżę stoczoną 22 sierpnia wzięto do niewoli ponad 2000 Sowietów, zdobyto 9 armat, 22 karabiny maszynowe i 12 kuchni polowych. Waleczni żołnierze polscy przyczynili się do rozbicia trzeciej armii wroga. Po podpisaniu rozejmu, pomiędzy 4-5 grudnia 1920 roku pułk przez Warszawę, Toruń wycofano do Inowrocławia z przydziałem do struktur 15 Dywizji Piechoty. Tam przystąpiono do odtworzenia pełnej zdolności bojowej. W wydanej dekadę później historii pułku odnotowano, że rannych powróciło ponad 1000 żołnierzy, ponadto 150 szeregowych zmarło „wskutek trudów wojennych”. Zapewne do tej liczby zmarłych frontowców wpisujemy szeregowca Krawczyńskiego, który zmarł w szpitalu wojskowym w Chojnicach 25 stycznia 1921 roku. Akt zgonu bohatera w 1924 roku sporządził burmistrz Trzemeszna Józef Fengler po uzyskaniu informacji od Wojskowego Urzędu Duszpasterskiego DOK Nr VIII w Toruniu. Kwestią otwartą pozostaje ustalenie miejsca pochówku. Krawczyński nie widnieje w wykazie pochowanych na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie. Na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku i u Józefiaka, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę wydanie z 2020 roku, także nie został wymieniony.

Źródło: RŚ USC T m 1924, Nr 9; Nowicki, Zarys historii wojennej 59 pp, s. 23-44, 48; Fot. USC Trzemeszno.

Bolesław Krygier, **sierżant / pośmiertnie porucznik**

Urodzony około 1888 bądź 1889 roku w Gębicach w powiecie mogiłęńskim, syn kupca Michała i Malwiny z domu Bartsch, starszy brat powstańca wielkopolskiego Czesława. Bolesław mieszkał z rodzicami w Trzemesznie. Należał do trzemeszeńskich organizacji, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” i Koła Śpiewackiego. Został wybrany 5 stycznia 1919 roku do Straży Ludowej na miasto Trzemeszno. Dowódca 2 kompanii sformowanego 19 stycznia 1919 roku 1 pułku strzelców wielkopolskich dowodzonego przez ppłk Gustawa Paszkiewicza. Pułk przemianowano na 55 poznański pułk piechoty. Na prośbę Piłsudskiego część Wojsk Wielkopolskich, w tym 1 pułk strzelców, w połowie marca 1919 roku transportem kolejowym przez Poznań-Kalisz-Częstochowę-Kraków-Przemyśl przewieziono do Sądowej Wiszni na Ukrainie. Pułk 18 marca wprowadzono do walki wzdłuż linii Dołnomościska-Mogiłka-Milatyn. Zajęto kilka miejscowości. Do 17 kwietnia pułk toczył walki pozycyjne na linii Hryniówka (obecnie Pidmohyłka)-Gródek Jagielloński. Następnego dnia siłami 1 i 3 pułku, batalionem 18, plutonem saperów przy wsparciu artylerii zaatakowano pozycje ukraińskie wypierając wroga z Maliczkowic, Nagórzan, do linii folwarku Nawaria i Glinny. Zapisano w pułkowej monografii: „Pułk okazał niezwykle opór i męstwo przy wzięciu cegielni na wzgórzach pod Nawarją. Cegielnia broniona była przez bataljon ukraiński wraz z 6 karabinami maszynowymi, wzgórze Nawaryjskie, urządzone jako reduta, obsadzone było przez 3 bataljony ukraińskie, kołomyjski, berdziański i księcia Lwa. Szturm na cegielnię trwał 1 i pół godziny. Nieprzyjaciel wycofał się ze swej pozycji, pozostawiając na placu boju wielu zabitych i rannych. Podczas działań dzielnie odznaczyli się telefoniści, pracując niejednokrotnie w najsilniejszym ogniu nieprzyjacielskim. Z zaparciem się siebie, pomimo otrzymanej rany w rękę, prowadził 2-ą kompanię sierżant Bolesław Krygier. Cały czas kroczył na czele kompanji, dopóki nie padł tuż przed okopem nieprzyjacielskim. W uznaniu waleczności otrzymał pośmiertną nominację na podporucznika”. W Jednodniówce 55 pp wymieniono stopień porucznika. Na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku i w akcie zgonu zapisano, że poległ 20 kwietnia 1919 roku w bitwie pod Nawarią (dawn. Nawarja, obecnie wieś położona 10 km od Lwowa). Pośmiertnie za śmiały czyn bojowy i osobiste męstwo odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego *Virtuti Militari* V Klasy.

Źródło: RŚ USC T m 1920, Nr 25; Ls. 1934, poz. 19463, s. 431; Odznaczeni Orderem „Virtuti Militari”, s. 4; Polegli na Polu Chwały, s. 2; Jednodniówka 55 pp; Jesionek, Zarys historii 55 pp, s. 7-8; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 121, 125-127; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 59-60; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę..., Lp. 1072, s. 109; Fot. USC Trzemeszno.

Nr. 25.

C. 3 21

Emmeszwon dnia 23^{go} lutego 1920.
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erfahen heute

dzis eo do osobistości znan
der Persönlichkeit nach

legitymując się,
samt,

Pierwszy pułk Strzelców Wielkopolskich
w Poznaniu kameldworał

zamieszkał w
wohnhaf in

i zeznał, że podporucznik Bolesław
und zeigte an, daß Krygier

w wieku 30^{1/2} lat, katolickiego wyznania,
alt, Religion,

zamieszkał w Emmeszwon
wohnhaf in

urodzony w Gubicach powiecie Mogileńskim,
geboreny zu me konaty, syn kupca Michala
Krygiera i jego żony Halwiny sdomu
Bartsch, ubyje namierokruja do Emmes-
meszwon

umart w bitnie pod Tawarja w zachodnia Galicja

dnia 3^u dwudziestego kwietnia

am roku tysiąc dziewięćset trzydziestego
des Jahres tausend neunhundert

połudn. o godzinie trzynastej
mittags um Uhr

verstorben sei.

Odczytano, przyjęto i
Vorgelesen, genehmigt und

skreslono.

Pozycij 20 Stron

Urządnik stanu cywilnego

Der Standesbeamte

w zastępstwie

Luning

Zgodność z księgą główną poświadczam

Die Abereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Emmeszwon dnia 23-go lutego 1920.
den ten

Urządnik stanu cywilnego

Der Standesbeamte

w zastępstwie
Luning

H.-R.

Czesław Krygier, kapitan

Urodzony 15 maja 1896 roku w Gębicach w powiecie mogileńskim, syn kupca Michała i Malwiny z domu Bartsch, młodszy brat poległego w wojnie Bolesława. Rodzina mieszkała w Trzemesznie. Zmobilizowany podczas I wojny światowej, w 1917 roku podczas walk pozycyjnych na froncie odniósł rany. W stopniu sierżanta, do Trzemeszna powrócił jesienią 1918 roku. Angażował się w przygotowanie zrywu powstańczego, był członkiem Rady Robotniczo-Żołnierskiej w Trzemesznie, a 29 grudnia 1918 roku wyruszył do Gniezna po karabiny i amunicję. Od 1 stycznia 1919 roku pod rozkazami podporucznika Pawła Cymasa. Walczył o Strzelno, Inowrocław, Szubin i Rynarzewo. Dowodził 1 kompanią I batalionu 4 pułku strzelców wielkopolskich sformowanym 6 marca 1919 roku. Pozostał w strukturach Wojsku Wielkopolskim. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Przeszedł szlak bojowy walcząc w lipcu 1919 roku o Krasne, w sierpniu 1919 roku o Mińsk, Błoń, Osipowicze i do 31 marca 1920 roku w rejonie Bobrujska. Tam 7 stycznia 1920 roku pułk w twierdzy zajętej przez 14 Dywizję Piechoty, 4 pułk strzelców przemianowano na 58 pułk piechoty wielkopolskiej, a Czesław Krygier otrzymał szlify podporucznika. Szlak bojowy pułku obejmował, w kwietniu 1920 roku Parycze i Starkowicze, od maja do lipca toczono walki odwrotowe od Jakimowskiej Słobody po Dęblin, a po przełamaniu frontu sowieckiego zwycięskie potyczki pod Garwolinem. Pułk pomaszerował na Łomżę i Mały Płock. We wrześniu 1920 roku toczył zwycięskie boje o Żabin, Prużany, Słonin i Baranowicze, do 18 października 1920 roku o Nieśwież i Kojdanów. Po zakończeniu wojny Czesław Krygier pozostał w Wojsku Polskim. Mianowany zastępcą komendanta RKU i pełniącego obowiązki komendanta w Szamotułach. Awansował do stopnia kapitana. Walczył w wojnie obronnej 1939. Jaśkiewicz podaje, że „Podczas kampanii wrześniowej 1939 roku walczył w szeregach batalionu Wilk ze składu SGO Polesie na stanowisku zastępcy dowódcy. Walczył pod Kockiem”. Według Mariana Przybylskiego, w Kowlu z wycofujących się żołnierzy Armii Narew zorganizował batalion, z którym dołączył do armii gen. Franciszka Kleeberga. Walczył z Niemcami w batalionie „Wilk” Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie” pod Kockiem, następnie Adamowem, Krzywdą, Syrokomlą i Wolą Gułowską. Wzięty do niemieckiej niewoli, został osadzony w Oflagu VII A Murnau, numer jeńca 16194. Przeżył wojnę i we wrześniu 1945 roku powrócił do kraju. Odznaczony w 1957 roku Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym.

Źródło: RŚ USC T m (Akt zgonu Bolesława), 1920, Nr 25; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 73; Łapiński, Zarys historii wojennej 58 pp, s. 10-30; Ogrody wspomnień; Przybylski, Mogiłnianie odznaczeni Krzyżem Powstańczym, s. 80-81.

Leon Kubski, porucznik

Urodzony 7 czerwca 1891 roku w Książu, syn Michała i Franciszki. Brat błogosławionego księdza Stanisława Kubskiego. Rodzina w 1912 roku nabyła majątek Winnica w Trzemesznie. Leon podczas I wojny światowej walczył na froncie zachodnim w jednostce niemieckiej artylerii. Do Trzemeszna powrócił jesienią 1918 roku. Odwiedzał brata Stanisława, który był proboszczem Fary w Gnieźnie i stąd jako powstaniec wielkopolski wyruszył na Front Północny powstania. W marcu 1919 roku podczas walk powstańczych dowodził baterią artylerii lekkiej. Pozostał w strukturach Wojska Wielkopolskiego. Walczył w wojnie polsko-ukraińskiej. Syn Stanisław tak napisał o pomocy militarnej Wielkopolski dla Lwowa i frontu polsko-ukraińskiego: „W dniu 14 marca 1919 wysłano 1 pułk strzelców wielkopolskich i 4 baterie artylerii, w tym również baterię Leona Kubskiego”. Pułk artylerii polnej wielkopolskiej przemianowany z początkiem 1919 roku na 15 pułk artylerii polowej wielkopolskiej, od stycznia do połowy marca odbywał szkolenie, zajmował Pomorze, przed misją francuską 5 marca odbył ostre strzelanie w rejonie Nakła, po czym w połowie marca wyruszył na front wschodni. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. „Oddziały poznańskie rozpoczęły bezzwłocznie walki w okresie 16-20 marca 1919 roku w rejonie Sadowej Wiszni, Gródka Jagiellońskiego i Lwowa. Później walki przenoszą się dalej na Wołyń i Podole”. Kubskiego dowódca armii wschód gen. Tadeusz Rozwadowski odznaczył za udział odznaką Orłęta: „Towarzyszowi broni porucznikowi Kubskiemu Leonowi za dzielność i wierną służbę Ojczyźnie, ku pamięci przebytych bojów w obronie Lwowa i Kresów Wschodnich w r. 1918-1919 Odznakę Honorową «Orłęta» nadaję”. W 1919 roku Leon Kubski otrzymał urlop. Przybył do Trzemeszna i 27 października poślubił Marię Kostencką mieszkankę Pawłowa gmina Czerniejewo. Ponownie skierowany na front walczył w wojnie polsko-bolszewickiej, a w maju 1920 roku defilował w zdobytym Kijowie. Trzy miesiące toczył walki odwrotowe, a po przełamaniu frontu sowieckiego w sierpniu 1920 roku walki zwycięskie do podpisania rozejmu w październiku 1920 roku. Po zakończeniu wojny w stopniu porucznika powrócił do majątku Winnica w Trzemesznie. Udzielał się społecznie zasiadając jako przysięgły w składzie trzemeszeńskiego Sądu Pokoju przy Sądzie Powiatowym, należał do Związku Weteranów Powstań Narodowych R.P. 1914-1919 Koło Trzemeszno, a w Komitecie Rodzicielskim miejscowego Liceum prezesował Kołu Przyjaciół Harcerzy. We wrześniu 1939 roku przebywał w Trzemesznie. Artyle-

rzysta i frontowiec nie widział powodzenia obrony miasta prowadzonego nieznacznymi siłami mieszkańców. Pomimo takiego stanowiska po wkroczeniu niemieckiego Wehrmachtu został z innymi osadzony w trzemeszeńskim więzieniu, następnie przewieziony do Wągrowca. Tam po trzytygodniowych przesłuchaniach, z maltretowany powrócił w październiku 1939 roku do Winnicy. Kilka dni później rodzinę zmuszono do opuszczenia majątku i granic powiatu. Kubscy udali się do krewnych w Nidomiu, skąd na początku marca 1940 roku obie rodziny osadzono w obozie przejściowym Garbarnia w Gnieźnie. Rodzinę Kubskich deportowano do GG, miejscowość Krosno na Podkarpaciu. Leon Kubski zmarł na serce 26 lutego 1944 roku. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Krośnie. Odznaczony Medalem Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości.

Źródło: AP w Poznaniu, Kubski L., Trzemeszno-Winnica, powiat Mogilno (majątek ziemski), lata 1932-1939, sygn. 53/729/0/2.3/39, 22 karty; MRT: Kubski, Moja mama i dom rodzinny, s. 1-7; tegoż, Mój ojciec Leon Kubski, s. 1-5; tegoż, Przed laty w Trzemesznie istniał majątek; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 24, 220, 267, 344-345; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 149, 151; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 65, 178, 316; Łuczak, Dzieje Trzemeszna, s. 175, 222; Panufnik, Zarys historii wojennej 15 pap, s. 12-16; Fot. pow., Stanisław Kubski, Mój ojciec..., s. 5; MRT.

Bernard Kukliński

Urodzony 5 sierpnia 1899 roku w Trzemesznie. Podczas I wojny światowej walczył na froncie zachodnim we Francji. Po utworzeniu Armii Polskiej we Francji wstąpił w jej szeregi i pod rozkazami gen. Józefa Hallera walczył przeciwko Niemcom. Powrócił do kraju z Błękitną Armią. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Skierowany na front wschodni walczył w Bitwie na przedpolach Warszawy. Po zakończeniu wojny powrócił do rodzinnego Trzemeszna. Przybył z nim kolega frontowy Franciszek Saj. Kukliński mieszkał przy ulicy Bóźnicowej 2, następnie przeprowadził się do „pałacyku”. Tak zwyczajowo określano dom przy ulicy Kopernika 14. W kryzysie gospodarczym okresu międzywojennego utracił pracę. Członek Stowarzyszenia Weteranów b. Armii Polskiej we Francji Placówka Trzemeszno od 3 września 1933 roku. Przeżył II wojnę światową. Zmarł 11 listopada 1982 roku. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor E, rząd 7, numer grobu 8.

Źródło: APP wyszukiwarka zasobu, teka Polskie Partie Polityczne, Organizacje, Stowarzyszenie i Związki z lat 1841-1952, sygn. 295, mikrofilm nr 066468, k. 27, 45, 146; Cmentarz w Trzemesznie; Wspomnienia Marianny Matacz zebrane przez Dariusza Leśniewskiego; Fot. nagrobek, Andrzej Leśniewski.

Bronisław Kwiatkowski, kapitan

Urodzony 13 sierpnia 1897 roku w Trzemesznie, syn Jakuba i Teofili z domu Krajniewskiej. Uczestnik I wojny światowej. Sierżant z armii niemieckiej mianowany dekretem podporucznikiem piechoty w Polskich Sił Zbrojnych. Od 1919 roku pod rozkazami Dowództwa Okręgu Generalnego w Poznaniu. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Nie znamy szlaku bojowego. Wiadomo, że w latach 1921-1937 był w czynnej służbie wojskowej w 56., następnie 45 pułku piechoty, batalion „Suwałki” KOP, polskiej formacji wojskowej powołanej w 1924 roku do ochrony wschodniej granicy przed zbrojnymi oddziałami dywersyjnymi przetrzucanymi przez sowieckie służby specjalne. Awans na kapitana piechoty Wojska Polskiego otrzymał ze starszeństwem od 19 marca 1937 roku. W maju przeniesiony na kierownika referatu spraw podoficerskich w Dowództwie KOP. Odznaczony Medalem Pamiątkowym za Wojnę 1918-1921 i Medalem Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości. Uczestnik wojny obronnej 1939. Walczył w składzie Grupy Operacyjnej KOP gen. Wilhelma Orlik-Ruckemana. Po 17 września 1939 roku dostał się do sowieckiej niewoli. Osadzony w Starobielsku. Zamordowany w 1940 roku w Charkowie. Spoczywa na cmentarzu wojskowym Ofiar Totalitaryzmu na Piatichatkach.

Źródło: Charków, Księga cmentarna, s. 283; Ochał, Słownik oficerów i chorążych KOP, s. 74-75; Lista katyńska trzemesznian, Kwiatkowski Bronisław; Ogrody wspomnień; Fot. tamże, Bronisław Kwiatkowski za Andrzej Jaskiewicz.

Antoni Lechowski, szeregowy

Urodzony 21 maja 1899 roku w Koniecpolu, syn szewca Jana i Karoliny z domu Ścibielskiej. Uczestnik I wojny światowej i wojny polsko-bolszewickiej. Niewiele wiadomo o szlaku bojowym bohatera. Od 1921 roku w służbie czynnej Wojska Polskiego w II Kompanii 17 Posterunku GPP. Następnie w składzie batalionu „Horopel” KOP, polskiej formacji wojskowej powołanej w 1924 roku do ochrony wschodniej granicy przed zbrojnymi oddziałami dywersyjnymi przerzucanymi przez sowieckie służby specjalne. Przeniesiony do rezerwy, osiadł z żoną Wiktorią z domu Klemczak w Niewolnie gmina Trzemeszno. Podejmował prace jako robotnik najemny. Przed wybuchem wojny w sierpniu 1939 roku, po otrzymaniu karty mobilizacyjnej skierowany do 59 pułku piechoty w Inowrocławiu. Uczestnik wojny obronnej 1939. We wrześniu toczył walki na szlaku bojowym pułku. Ciężko rannego przewieziono do szpitala w Legionowie, gdzie 19 października 1939 roku zmarł. Zapisano w rejestrze śmierci godzinę 22 minut 10. Na cmentarzu parafialnym św. Jana Kantego w Legionowie znajduje się kwatera wojenna żołnierzy Wojska Polskiego poległych i zmarłych od ran w 1939 roku. Czytamy, „Kwatery poległych na miejscowym cmentarzu istniały już w okresie okupacji niemieckiej. Wtedy też stały się miejscem obchodów ważniejszych świąt państwowych. Groby dekorowali harcerze i harcerki Szarych Szeregów”. Obelisk wzniesiony w latach 50. XX wieku, w miejscu drewnianego krzyża, ma umieszczoną nań pamiątkową tablicę.

Źródło: RŚ USC T w 1946, Nr 93; Lechowski, Moje wspomnienia..., stron 7; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 96-97, 204, 210, 338 i 363; Cmentarz w Legionowie; Cmentarz parafialny w Legionowie. Kwatera wojenna 1939-1945, graedu.pl/kontent/486p.html, dostęp 15 marca 2021 r.; Fot. pow., MRT, lata 1922-23; USC Trzemeszno.

Nr. 93 Trzemeszno, dnia 6 listopada 1946 roku

Akt zejścia

I. Dane co do miejsca i czasu zgonu:

1. Data zgonu dziewiętnastego października, tysiąc
dziewięćset trzydziestego dziewiątego 1939 roku
2. Godzina zgonu dwudziesta druga minut 10
3. Miejsce zgonu Legionowa
4. Data znalezienia zwłok _____
5. Godzina znalezienia zwłok _____
6. Miejsce znalezienia zwłok _____

II. Dane dotyczące osoby zmarłej:

1. Imię (imiona) Antoni
2. Nazwisko Lechowski
3. Stan cywilny żonaty
4. Zawód bez zawodu
5. Miejsce urodzenia Stoniec pol.
6. Data urodzenia lub wiek 21 maja 1899
7. Miejsce zamieszkania Kiewolno
8. Przynależność państwowa _____
(jeżeli jest nie polska)

III. Dane dotyczące rodziców osoby zmarłej:

	Ojciec	Matka
1. Imię (imiona)	<u>Jan</u>	<u>Harolina</u>
2. Nazwisko	<u>Lechowski</u>	<u>Libielska</u>
3. Zawód	<u>sewe</u>	<u>robotnik</u>
4. Miejsce zamieszkania (jeśli żyje)	_____	_____

IV. Dane dotyczące małżonka osoby zmarłej:

1. Imię (imiona) i nazwisko Wiktoria Lechowska
z domu Klempurak
2. Zawód (jeśli żyje) _____
3. Miejsce zamieszkania (jeśli żyje) Niewolno

V. Dane dotyczące osoby, władzy lub instytucji zgłaszającej zgon:

1. Imię (imiona) i nazwisko (nazwa) Sąd Grodzki
2. Zawód _____
3. Miejsce zamieszkania (siedziba) Trzemeszno

VI. Uwagi:

Zgon wpisano na podstawie postanowienia Sądu Grodzkiego w Trzemesznie z dnia 4 października 1946 r. akt zg. 39/46

Podpis zgłaszającego:

Urządnik Stanu Cywilnego:

4 2015 111
Wojciech

1. Akt urodzenia zmarłego sporządzony w Urzędzie Stanu Cywilnego
w _____ Nr _____
2. Akt małżeństwa zmarłego sporządzony w Urzędzie Stanu Cywilnego
w _____ Nr _____

Maksymilian Adam Libner, kapral / podporucznik rezerwy

Urodzony 26 września 1897 roku w Wymysłowie Dolnym gmina Trzemeszno, rolnik, syn Marcina i Władysławy z domu Gawrych. Powołany do odbycia służby 3 marca 1916 roku, skierowany do pruskiej artylerii konnej w Bydgoszczy. Walczył podczas I wojny światowej. W rodzinne strony powrócił w 1918 roku. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej, podkomendny Władysława Wleklińskiego. Wyswabadzał Mogilno i walczył o Inowrocław. Tam został ranny w rękę i leczony w szpitalu w Inowrocławiu. Na Froncie Północnym powstania walczył o Kcynię, Szubin i Rynarzewo. Otrzymał przydział do 16 pułku ułanów wielkopolskich w Bydgoszczy, z którym przeszedł szlak bojowy wojny polsko-bolszewickiej. Toczył walki w rejonie Kijowa i pod Równem, gdzie 5 lipca 1920 roku został ranny w nogę. Rekonwalescencję odbywał w macierzystym garnizonie w Bydgoszczy. Po zakończeniu wojny pozostał w służbie. Zdemobilizowany 7 lipca 1925 roku powrócił do Wymysłowa. Pomagał rodzicom prowadzić gospodarstwo rolne. Pracował także dorywczo jako murarz. Podczas II wojny światowej został w 1940 roku aresztowany i wywieziony do obozu koncentracyjnego KL Dachau. Przeżył wojnę, powrócił do Wymysłowa, gdzie prowadził 9. hektarowe gospodarstwo. Członkiem ZBoWiD Koło w Trzemesznie został 19 lutego 1970 roku. W 1974 roku, w kwietniu odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w grudniu Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym. Przed śmiercią mianowany podporucznikiem rezerwy. Zmarł 20 stycznia 1976 roku. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor C, rząd 39, numer grobu 12.

Źródło: MRT, Maksymilian Libner, odręczna notatka sporządzona przez Marię Wojciechowską, b.d., bez paginacji; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 233; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 143, 151; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 229-230; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. Karta ewidencyjna, MRT.

99 *Porosławiec 1918-19*

KARTA EWIDENCYJNA CZŁONKA zwyczajnego*)
nadzwyczajnego **ZBoWiD**

Okręg Bydgoszcz
Oddział Mogilno
Kolo Trzemeszno
Nr leg. 8833/By
Nr akt

Nazwisko i imię Libner Maksymilian Pseudonim

Imiona rodziców Marcin i Władysława zd. Gawrych Data i miejsce urodzenia

26.9.1897r. Wymysłowo Dolne pow. Mogilno Stan cywilny żonaty

Wykształcenie podstawowe Adres Wymysłowo

p-ta Trzemeszno pow. Mogilno Zawód rolnik Miejsce pracy i stanowisko

własne gosp. rolne 9 ha Przynależność partyjna bezp.

Tytuł przynależności do ZBoWiD (środowisko) powstaniec wielkopolski 1918/19

Funkcja we władzach ZBoWiD

Stopień wojskowy (nadany przez MON) kapral *ppow.*

Posiadane odznaczenia

Data wstąpienia do ZBoWiD 19.5.70 Data i przyczyna wystąpienia ze ZBoWiD

zmarł 20.01.1976r

Mogilno, dnia 9.1.1970r. *[Podpis]*
niepotrzebne skreślić Data wypełnienia karty Podpis wypełniającego kartę

Jedn.—PWHDA Warszawa, Bema 60a — Zam. 3110/Wa 1791—TDA—24.7.68—60.000—karton 5 kl. A1/160—N 10/68

Teofil Stanisław Luboński, podporucznik rezerwy

Urodzony 26 kwietnia 1901 roku w Wymysłowie gmina Trzemeszno, syn mistrza młynarskiego Franciszka i matki Praksey z domu Jasińskiej. Rok po ukończeniu w 1912. szkoły elementarnej w Trzemesznie podjął naukę zawodu młynarza w szkole zawodowej w Trzemesznie. Szkołę ukończył 27 marca 1915 roku. Egzamin czeladniczy złożył 7 października 1918 roku w Śmiglu. Powstaniec wielkopolski 1918-1919, jak sam napisał: „W grudniu 1918 – brałem czynny udział w Powstaniu Wielkopolskim w Trzemesznie-Mogilno-Strzelno-Inowrocław. W styczniu 1919 wstąpiłem jako ochotnik do wojska polskiego”. Wcielony 8 stycznia 1919 roku. W stopniu szeregowca uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Od 19 marca do 28 lipca walczył pod Lwowem w 68 pułku piechoty wielkopolskiej. Znajomość fachu wykorzystano do celów zaopatrzeniowych wojska. 20 kwietnia 1920 roku podlegał Kierownikowi Młynów Centralnego Urzędu Gospodarczego Wojska Polskiego Warszawa-Praga. Następny przydział dotyczył zadań przy dowództwie frontu. Odkomenderowany w Warszawie 30 lipca 1920 roku, skierowany został do I oddziału motocyklowego przy Dowództwie Frontu Południowo-wschodniego pod rozkazami gen. Rydza Śmigłego, a 20 sierpnia 1920 roku przydzielony do Kolumny Samochodów Osobowych Naczelnego Dowództwa z zadaniem pełnienia funkcji motocyklisty. Pod koniec wojny z przydziałem, od 24 października do 15 listopada 1920 roku, kierowcy kolumny samochodowej Misji Rozjemczej z rozkazem wyjazdu na trasie Warszawa-Mińsk na Białorusi. W Wojsku Polskim na granicy wschodniej służył do 22 listopada 1922 roku. Po demobilizacji powrócił w rodzinne strony wykonując tu zawód młynarza, by w 1925 roku pracować jako czeladnik młynarski w Lisowie. Powrócił w rodzinne strony i 1 kwietnia 1926 roku wydzierżawił młyn w Bystrzycy pod Trzemeszmem, a 27 kwietnia poślubił urodzoną w Trzemesznie Helenę Nettmann. (50 lat później małżonkowie obchodzili Złote Gody, abp Henryk Gulbinowicz złożył jubilatowi życzenia na piśmie). Młyn w Bystrzycy dzierżawił 10 lat, do 1 lipca 1935 roku, po czym przyjął posadę kierownika technika w młynie w Toruniu. Uczestnik wojny obronnej 1939. Walczył w szeregach 8 pułku artylerii przeciwlotniczej w bitwie pod Kutnem, w Puszczy Kampinoskiej i obronie Warszawy do 28 września. Po kapitulacji stolicy wzięty do niewoli. Po zwolnieniu 9 października 1939 roku osiadł w Bydgoszczy. Pracował przy odbudowie uszkodzonego działaniami wojennymi kanału Noteć-Brda. Od 1940 roku do wyzwolenia pracował jako robotnik kolejowy w Bydgoszczy.

Szczęśliwie przeżył wojnę. Po odbyciu trwającego od 1 października do 15 listopada 1945 roku kursu uzyskał z Ministerstwa Apropowizacji i Handlu uprawnienia kontrolera młynów w Bydgoszczy. Losy powojenne rzuciły Teofila Lubońskiego do Wrocławia. Z regionem tym związał powojenne życie. Członek Towarzystwa Powstańców i Wojaków w Trzemesznie po 1921 roku; zastępca sekretarza Związku Weteranów Powstań Narodowych R.P. 1914-1919 w Poznaniu, Koło Trzemeszno po 1932 roku; członek Związku Powstańców Wielkopolskich 1918/1919 w Bydgoszczy w latach 1946-48; Związku Bojowników o Wolność i Demokrację Oddział w Jaworze około 1975 roku. Awansowany do stopnia podporucznika rezerwy 11 listopada 1972 roku. Odznaczony w 1975 roku Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i 15 listopada 1957 roku Medalem Zwycięstwa i Wolności 1945 r. Zmarł 3 października 1986 roku. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd 1, numer grobu 11. Nazwisko widnieje na Zbiorowej Mogile Powstańców Wielkopolskich 1918-1919.

Źródło: AAG wyszukiwarka zasobu, Spis członków Towarzystwa Powstańców i Wojaków w Trzemesznie, którzy brali udział w powstaniu Wielkopolskim w roku 1918/1919, b.d. i paginacji; zbiory rodzinne udostępnione przez Tomasza Osińskiego: Geburtsschein Theofil Stanislaus Lubonski, Trzemeszno 15 lutego 1915 r.; Volkshule zu Tremessen, Teofil Luboński, Trzemeszno 27 marca 1915; Legitymacja wojskowa szeregowiec Luboński Teofil, Warszawa-Praga 20.4.1920; Naczelne Dowództwo Wojsk Polskich, Dokument podróży, Nr 666785, Warszawa 24 października 1920 r.; Dowództwo Okręgu Korpusu Nr VII. Referat Historyczny. Zaświadczenie Luboński Teofil, Nr 276/19950/38, Poznań 1 grudnia 1938 r.; Zaświadczenie wojskowe o zwolnieniu od obowiązku służby wojskowej, Nr 316759, Bolesławiec 11 marca 1952 r.; Akt nadania stopnia podporucznika, Warszawa 11 listopada 1972 r.; ZBoWiD Zarząd Główny w Legnicy. Zaświadczenie Teofil Stanisław Luboński, Nr 187660, Legnica 4.06.1976 r.; Arcybiskup Ordynariusz Wrocławski Henryk Gulbinowicz / Dostojni Państwo Jubilaci Helena i Teofil Lubońscy, Wrocław 15 kwietnia 1976 r.; ZBoWiD Zarząd Wojewódzki w Legnicy, 23 grudnia 1978 r.; ZBoWiD Zarząd Wojewódzki w Legnicy, 27 grudnia 1984 r.; Życiorys, rękopis, b.d.; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 25; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 142, 151; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 308, 314, 324; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. pow. zbiory rodzinne udostępnił Tomasz Osiński; nagrobek MRT.

Józef Marchlewicz, szeregowy

Urodzony 6 stycznia 1896 roku w miejscowości Huta Trzemeszeńska gmina Trzemeszno, syn posiadziela ziemskiego Wojciecha i Joanny z domu Kawka, brat Andrzeja Marchlewicza, dowódcy ONT we wrześniu 1939 roku. Mieszkał w Trzemesznie przy ulicy Górnej 2. Józef Marchlewicz po powrocie z frontu I wojny światowej przystąpił 28 grudnia 1918 roku do ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej. Powstaniec podczas formowania pododdziału wyruszył z innymi wspierając zagrożony odcinek pod Zdziechową nieopodal Gniezna. Pod komendą Władysława Wlekińskiego oswabadzał Mogilno, walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Podczas tworzenia Armii Wielkopolskiej został wcielony do 2 kompanii II batalionu 9 pułku strzelców wielkopolskich, późniejszego 67 pułku piechoty wielkopolskiej. Od kwietnia 1919 roku żołnierz 4 kompanii III batalionu 1 zapasowego pułku strzelców wielkopolskich, pułku 26 stycznia 1920 roku przemianowanego na 155 rezerwowego pułku strzelców wielkopolskich z garnizonem w Krotoszynie. Pozostał w Wojsku Polskim służąc ojczyźnie. Tym samym szer. Marchlewicza zaliczyć winniśmy w poczet uczestników wojny polsko-bolszewickiej, chociaż nie został wysłany na front wschodni. Chroniąc zaplecze frontowe wyczerpany trudami pełnionej służby zmarł w szpitalu wojskowym w Gnieźnie 25 (nie 21, nie 24) stycznia 1920 roku, jak zapisano o godzinie dwunastej. Akt zgonu na podstawie doniesienia władz wojskowych do magistratu sporządził burmistrz Trzemeszna Hieronim Nowakowski. Widnieje na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku, chociaż błędnie podano dzienną datę śmierci i w wykazie poległych i zmarłych za Polskę 2020 roku. Spoczął w Mauzoleum Powstańców Wielkopolskich wybudowanym na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie. Po wrogim działaniu Niemców ciała bohaterów przeniesiono do oddalonego miejsca pochówku próbując zatrzeć ślad. Obecnie to Zbiorowa Mogiła Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd P, numer grobu 1.

Źródło: RŚ USC T m 1921, Nr 8; Ls. 1934, poz. 23971, s. 533; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę..., Lp. 1297, s. 130; Karwat, Ziemia Gnieźnieńska..., s. 345; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 64, 135, 137, 140, 142, 144; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 80, 234-235; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. USC Trzemeszno.

C.

Nr. 8

Trzemeszno, dnia *28 stycznia* 1921.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego
stawił się dziś co do osobistości ~~znan~~

legitymując się,

*Baonu zapasowy pierwszego pułku Strzelców
Wielkopolskich, domowo*

zamieszkał w

~~i zeznał~~ że *zaregrował trzeciego baonu
czwoartej kompanii Józef Marchlewicz*

w wieku *24 lat* *katolickiego* — wyznania

zamieszkał w *Trzemesznie, przy ulicy Ciotny N. 2.*

urodzony w *Slucie Kremenowskiej* jako syn

*namie zmarłego właściciela ziem-
skiego Władysława Marchlewicza i żony
jego Joanny z Kawków Marchlewicz-
Kowej zamieszkałej w Trzemesznie*

umarł w *szpitalu wojskowym w Gnieźnie*

dnia *dwudziestego piątego stycznia*

roku *tysiąc dziewięćset dwadziestego*

w połudn. o godzinie *dwunastej*

Odczytano, przyjęto i

Powzajem 22 słowa skreślono.

Urzędnik stanu cywilnego

Kowakowski

Zgodność z księgą główną poświadczam

Trzemeszno dnia *28-go stycznia* 1921.

Urzędnik stanu cywilnego

Mamont

Antoni Marciniak, starszy szeregowy

Urodzony około 1900 roku w Kruchowie gmina Trzemeszno, syn Józefa i Józefy z domu Kaczmarek, żołnierz 10 kompanii 60 pułku piechoty wielkopolskiej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Trudność ustalenia początku pełnienia służby wojskowej przez Antoniego Marciniaka ogólnie uzupełnić możemy przebytym szlakiem bojowym pułku. Wysłany na front litewsko-białoruski 8 marca 1920 roku pułk uczestniczył w wyprawie kijowskiej zdobywając miasto Berdyczów. Do Kijowa wkroczył 9 maja z innymi jednostkami tam walczącymi. Pod koniec miesiąca pułk przeniesiono nad rzekę Berezyńę, gdzie na skutek ofensywy bolszewickiej prowadzono odwrót przez Niemen i Bug w rejon Warszawy. Pozycje obronne pułku wyznaczono 15 km na wschód od stolicy, w rejonie miejscowości Stara Miłosna. Efektem bitwy warszawskiej była ofensywa wojsk polskich, podczas której 16 sierpnia 1920 roku pułk nacierając na odcinku Łomża-Kolno odciął drogę odwrotu 4 armii bolszewickiej. Po ustabilizowaniu frontu pułk przegrupowano w rejon Kamieńca Litewskiego, gdzie 23 września toczył boje o Wołkowysk. Tam podczas zaciętych walk starszy szeregowy Antoni Marciniak został ciężko ranny. Zaopatrzony medycznie i leczony był w pociągu sanitarnym. Zmarł, jak zapisano w akcie zgonu, 27 września 1920 roku. Na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku zapisano przy nazwisku „60 p.p., data śm. 24.09.1920, poległ Wołkowysk”. Miasto Wołkowysk zdobyte zostało w tymże 1920 roku. Poległych żołnierzy chowano na istniejącym tam historycznym Polskim Cmentarzu Powstańców Styczniowych. W 1921 roku Wołkowysk przyłączono do województwa białostockiego. Mogiły żołnierzy Wojska Polskiego, bohaterów poległych w latach 1919-1920 otoczono pamięcią. Po II wojnie światowej utraciliśmy kresy wschodnie. Obecnie miasto leży w obwodzie grodzieńskim na Białorusi.

Źródło: RŚ USC T w Jastrzębowo 1920, Nr 31; Ls. 1934, pozycja 23988, s. 534; Smoleń, Zarys historii wojennej 60 pp, s. 18-25; Cmentarz w Wołkowysku; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 1305, s. 131; Fot. USC Trzemeszno wieś.

Nr. 31

Kruszowice dnia 19 października 1924
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute
dzis ee do osobistości anan
der Persönlichkeit nach

legitymując się,
tamti,
Kierownik Centralnego Biura przy
i Siedlcech donosi 29^{go} września, że
zamieszkał w St. Szerog. Marciniak Antoni
i zeznał, że przy 60 pp. w Koszyc.
und zeigte an, daß

w wieku 20 lat, zmiar. Katolickim wyznania,
alt, Religion,
zamieszkał w
wohnhaf in
urodzony w Kruszkowie Dominian, syn
geboren zu swatogo robotnika Jozefa
Marciniaka i żony jego Jozefy

st. szer. Antoni Marciniak

umarl w Pociagu sanitarym
zu
dnia Dwunastego siódnego września
am
roku tysiąc dziewięćset Dwunastego
des Jahres tausend neunhundert
połudn. o godzinie nie podano Uhr
mittags um
verstorben sei.

Stanisław Marysiak, szeregowy

Urodzony 25 października 1898 roku (nie 12 marca 1905) w Miławie gmina Trzemeszno. Syn Ignacego i Weroniki z domu Jaskulskiej. Uczestnik strajku szkolnego w 1905 roku. Wcielony przez zaborcę do niemieckiego 139 pułku piechoty walczył na froncie I wojny światowej od 13 marca 1916 roku do 18 listopada 1918 roku, kiedy to powrócił w rodzinne strony. Jak podaje w życiorysie, w styczniu 1919 roku wstąpił „do oddziału powstańczego w Mogilnie, pod dowództwem Włodarka i Roloffa”. Walczył na Froncie Północnym powstania o utrzymanie granic w rejonie miejscowości Nowa Wieś Wielka, Brzoza, Gniewkowo i Rynarzewo. Dokumenty potwierdzają służbę w Wojsku Wielkopolskim w 59 pułku piechoty wielkopolskiej pełnionej od 30 stycznia 1919 roku. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Zapisano w książeczce wojskowej pobyt na frontach ukraińskim i litewsko-białoruskim. Ciężko ranionego 21 września 1920 roku, po długotrwałym pobycie szpitalnym i rekonwalescencji, 6 czerwca 1921 roku uznano niezdolnym do pełnienia dalszej służby wojskowej. Inwalidę wojennego zwolniono ze służby 30 czerwca 1921 roku. Po przybyciu do Trzemeszna naukę zawodu kowalskiego rozpoczął w kwietniu 1922 roku. Pracował w nowym zawodzie także podczas II wojny światowej, wywieziony do miejscowości Święte nieopodal Trzemeszna. Po zakończeniu wojny otrzymał posadę narzędziowca w Zasadniczej Szkole Mechanizacji Rolnictwa. Był odpowiedzialny za przechowywanie, wydawanie, konserwację i naprawę narzędzi. W czerwcu 1964 roku odszedł na emeryturę. W Trzemesznie osiadł w 1965 roku. W 1970 roku wstąpił do ZBoWiD Koło w Trzemesznie, środowisko Powstaniec Wielkopolski. Zmarł 12 marca 1970 roku. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd 1, numer grobu 5.

Źródło: MRT, Stanisław Marysiak, Książka Inwalidzka Odpis, ZUS Bydgoszcz, 17 września 1969 r., maszynopis, bez paginacji; Życiorys, Trzemeszno 29 listopada 1969 r., rękopis, bez paginacji; Teczka Sprawy wojskowe, Imienne zestawienie personelu niepedagogicznego w warsztatach szkolnych, Warsztaty ZSMR C.U.S.Z. w Trzemesznie b.d. [6 stycznia 1956 r.], maszynopis, bez paginacji; Konieczka-Śliwińska, Mogilno w powstaniu..., s. 210; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 23-24, 45; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 143, 151; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 322; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. MRT.

Kasjal Ubezpieczeń Społecznych
Oddział w Bydgoszczy
Wydział Przystawania Rent

Związek Bojowników
o Wolność i Demokrację
Koło Trzemeszno

Bydgoszcz

Wasz znak Nasz znak **Rp.E-106848/25** miejscowość
data W odpowiedzi podać powyższy znak dnia **31 MAR 1969** r.

Sprawa:

Na pismo Koła z dnia 12.3.br. donosi się, że w aktach rentowych Ob. Marysiak Stanisława ur. 25.10.1898 zam. Trzemeszno znajduje się kilka dowodów z przebiegu służby wojskowej. Wobec czego tut. Oddział ZUS może na żądanie przesłać akta rentowe do wglądu, celem dokonania wypisów.

St. Referent
(*Krzyszna Soltan*)

ZUS — A-5 — Blankiet do koresp. odręcznej

O d p i s

KSIAŻECZKA INWALIDZKA

Str.2.

Daty osobiste

1/Rok urodzenia 25.10.1898

Miejsce urodzenia /gmina, powiat/Miława pow. Mogilno

Miejsce stałego zamieszkania Trzemeszno Kościuszki 31

Narodowość polska

Wyznanie rzym-kat.

Wykształcenie elementarne

Zawód robotnik

Stan żonaty

Imię i nazwisko ojca Ignacy Marysiak

Imiona i data urodzenia dzieci

1/ Joanna ur.28.VI.1923 r.

2/ Józef " 9.III.1926 r.

Str.3,

2/ Służył w armii obcej/zaborczej/ niemieckiej
w formacji 139 pp.

łącznie 18.3.16 - 18.11.18

2/ Służył w armii polskiej w formacji 59 pp.

od 30.1.19 do 30.6.21

to jest dwa lat pięć miesięcy 27 dni.

4/ Ostatni przydział wojskowy 59 pp.

5/ Otrzymane odznaczenia: -

6/ Udział w wojnach

światowej od 18.3.16 do 18.11.18

polsko-niemieckiej

polsko-bolszewickiej

7/Pełyt na frencie

poznański

ukraiński

lit.białoruski

Pieczczę pekużna z napisem:

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Oddział w Bydgoszczy

Wydział Przyznawania Rent

Za zgodność z oryginałem

M/ St.Referent
17.Wrze 1969

/Krzyszyna Sebun/
/-/podpis nieczytelny

Za zgodność odpisu z odpisu
Mogilno, dnia 6.X.1969.

Sekretarz Zarządu Oddziału
ZBoWiD w Mogilnie

Ignacy Mikulski, podporucznik rezerwy

Urodzony 13 lipca 1894 roku w Wylatowie powiat mogileński, syn kowala Andrzeja i Wiktorii z domu Kaszyńskiej, starszy brat Sylwestra. Matka Wiktoria po śmierci męża zamieszkała w Trzemesznie. Ignacy w powstaniu wielkopolskim uczestniczył w wyzwaniu Gniezna. Walczył pod Zdziechową pod rozkazami aspiranta oficerskiego Kazimierza Kapelli jako żołnierz w drużynie trzemesznianina Kazimierza Granckiego. Wcielony 1 lutego 1919 roku do 3 pułku ułanów wielkopolskich, pułku przemianowanego w sierpniu na 17 pułk ułanów wielkopolskich. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Pułk przybył na front rosyjski w rejon Wilna 13 lutego 1920 roku. Po wkroczeniu do Kijowa 8 maja 1920 roku pułk otrzymał zadanie obrony odcinka Dniepru od ujścia rzeki Teterew do wsi Jasnohorodka. W czerwcu nastąpił odwrót w stronę Żytomierza. U Wasiutyńskiego czytamy: „Po boju pułk w Radomyślu łączy się z 7-ą dywizją piechoty i dnia 15 czerwca 1920 roku wymaszerowuje na Korosteń przez Horbulów. Tu zostaje zaatakowana dywizja Budionnego przez polską 7-ą dywizję piechoty, która stacza zwycięski bój. W tej walce 17-y pułk ułanów przerzucono do osłony skrzydeł krwawiącej w boju 7-ej dywizji piechoty. Bój pod Horbulowem uniemożliwił Budionnemu osaczenie 3-ej armii polskiej, cofającej się na Korosteń”. Zdziękowany walkami pułk wycofano 10 września 1920 roku transportem kolejowym do Gniezna celem reorganizacji. Ignacy Mikulski zdemobilizowany pod koniec 1920 roku osiadł w Trzemesznie przy ulicy św. Michała 9, obecnie ul. Adama Mickiewicza. Nabył kamienicę i do II wojny światowej prowadził magiel, hotel, restaurację i kino-teatr. Uczestnik wojny obronnej 1939. Po powrocie do Trzemeszna 8 grudnia 1939 roku został wysiedlony do wsi Nowa Prawda (nie Prawola) powiat Łuków w województwie lubelskim. Tam przeżył okupację. Po wyzwoleniu powrócił do Trzemeszna. Prowadził lokal gastronomiczny, który przejęto jednak na stołówkę szkolną dla młodzieży z internatu. Byłemu właścicielowi dano posadę intendenta przy miejscowej Zasadniczej Szkole Mechanizacji Rolnictwa. Ignacy Mikulski, zasłużony społecznik pełnił funkcje radnego, członka prezydium Miejskiej Rady Narodowej oraz prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Mogilnie. W kwietniu 1974 roku wstąpił do ZBoWiD Koło w Trzemesznie. Zmarł 20 grudnia 1977 roku. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor E, rząd 3, numer grobu 1a. Odznaczony pośmiertnie 22 stycznia 1979 roku Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz za czynny udział z bronią w ręku 26 maja 1981 roku Wielkopolskim Krzyżem Powstańcym.

Źródło: MRT, Teczka Sprawy wojskowe, Imienne zestawienie personelu administracyjnego, pomocniczego i transportowego, Internat ZSMR C.U.S.Z. w Trzemesznie [6 stycznia 1956 r.], maszynopis, bez paginacji; tamże, Mikulski Ignacy, odręczna notatka sporządzona przez Marię Wojciechowską, b.d., bez paginacji; Lista odznaczonych Wlkp. Krzyżem Powstańczym; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 347-348; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 296, 316-319; Przybylski, Mogilnianie odznaczeni Krzyżem Powstańczym, s. 121-122; Wasiutyński, Zarys historii wojennej 17 pułku ułanów gnieźnieńskich, s. 3-7, 10, 12, 14, 17; Cmentarz w Trzemesznie, wskazanie nieoznaczonego miejsca grobu wnuczka Danuta Penkala-Gawęcka; Fot. pow. udostępniła Stefania Witkowska; Karta ewidencyjna, MRT.

Powstaniec 1918-19

89

KARTA EWIDENCYJNA CZŁONKA		zwyčajnego*)	ZBoWiD
		poopiecznego	
Nazwisko i imię <i>Mikulski Ignacy</i>	Pseudonim		Okręg <i>Bydgoszcz</i>
Imiona rodziców <i>Wiktoria Andrzej</i>	Data i miejsce urodzenia <i>13.04.1894 Wylentowo gm. Trzemeszno</i>		Oddział <i>Trzemeszno</i>
Wykształcenie <i>guztehand</i>	Adres <i>Trzemeszno Mickiewicza</i>		Kolo <i>Trzemeszno</i>
<i>nr. 9 88-340</i>	Zawód <i>Kujacz</i>		Nr leg. <i>18881/By</i>
	Przynależność partyjna <i>Z.S.W. 1964</i>		Nr akt <i>20228</i>
Tytuł przynależności do ZBoWiD (środowisko) <i>powstaniec Wlkp</i>			Miejsce pracy i stanowisko
Funkcja we władzach ZBoWiD			
Stopień wojskowy (nadany przez MON)			
Posiadane odznaczenia			
Data wstąpienia do ZBoWiD <i>17.04.1914</i>	Data i przyczyna wystąpienia ze ZBoWiD <i>24.04.1945</i>		
*) niepotrzebne skreślić.		<i>23.06.1945</i>	<i>Penkala</i>
		Data wypełnienia karty	Podpis wypełniającego kartę

Sylwester Mikulski, plutonowy

Urodzony 31 grudnia 1900 roku (nie listopada) w Wylatowie powiat mogileński. Syn kowala Andrzeja i Wiktorii z domu Kaszyńskiej, młodszy brat Ignacego. Po śmierci ojca matka Wiktoria zamieszkała w Trzemesznie. Uczestnik powstania wielkopolskiego w kompanii mogileńskiej. Sylwester pod rozkazami Apolinarego Rachuja walczył o Inowrocław. Wcielony 10 lutego 1919 roku w szeregi 3 pułku ułanów wielkopolskich. Pułk przemianowano w sierpniu 1919 roku na 17 pułk ułanów wielkopolskich. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Pułk skierowano na front w rejon Wilna 13 lutego 1920 roku. Po wkroczeniu do Kijowa 8 maja 1920 roku pułk otrzymał zadanie obrony odcinka Dniepru od ujścia rzeki Teterew do wsi Jasnohorodka. W czerwcu nastąpił odwrót w stronę Żytomierza. Czytamy u Wasiutyńskiego: „Po boju pułk w Radomyślu łączy się z 7-ą dywizją piechoty i dnia 15 czerwca 1920 roku wymaszerowuje na Korosteń przez Horbulów. Tu zostaje zaatakowana dywizja Budionnego przez polską 7-ą dywizję piechoty, która stacza zwycięski bój. W tej walce 17-y pułk ułanów przetrzucono do osłony skrzydeł krwawiącej w boju 7-ej dywizji piechoty. Bój pod Horbulowem uniemożliwił Budionnemu osaczenie 3-ej armii polskiej, cofającej się na Korosteń”. Zdzięsiątkowany walkami pułk wycofano 10 września 1920 roku i odjechał transportem kolejowym do Gniezna celem reorganizacji. Po wojnie Sylwester Mikulski pozostał w Wojsku Polskim i osiadł w Poznaniu. Jego więzi z Trzemesznem zacieśniło małżeństwo z trzemesznianką Walerią Walczak. Ślub odbył się w Trzemesznie 3 lutego 1925 roku, a świadkiem był brat Ignacy. Sylwester w randze podoficera walczył w wojnie obronnej 1939. Podczas okupacji i po wyzwoleniu przebywał w Poznaniu. Na emeryturę przeszedł w styczniu 1967 roku. Za czynny udział z bronią w rękę odznaczony w 1969 roku Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym. Zmarł 27 lipca 1983 roku. Pochowany został na cmentarzu parafialnym Minikowo w Poznaniu, kwatery 8, rząd 3, miejsce 2.

Źródło: KM USC T m 1925 r., Nr 2; WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Detale kartoteki personalno-odznaczeniowej. Mikulski Sylwester plut., szufladka MIKR-MILL; Lista odznaczonych Wlkp. Krzyżem Powstańczym; Przybylski, Mogilnianie odznaczeni Krzyżem Powstańczym, s. 122; Wasiutyński, Zarys historii wojennej 17 pułku ułanów gnieźnieńskich, s. 3-7, 10, 12, 14, 17; Cmentarze w Poznaniu, Open Map; Cmentarz w Poznaniu, Minikowo; Fot. Akt małżeństwa USC Trzemeszno.

B.

Nr. 2

Trzemeszno dnia *kwietnia*-go
Integr tysiąc dziewięćset *dwudziestego*
piątego roku

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawili się dziś celem zawarcia związku małżeńskiego:

1. *Kazimierz A. osiadły w Trzemesznie 14 kwietnia 1891 r.*
Sylwester Mikulski
 co do osobistości znany

legitymując się,
katolickiego wyznania, urodzony dnia *trzydziestego*
października roku tysiąc *dwudziestu* set
 w *Wielkiej Polanie*
powiat świętokrzyski zamieszkały w *Trzemesznie*

syn *w Wielkiej Polanie zmarłego Pawła Andrzeja Mikulskiego i żony jego Pelagii z domu Duda*

zamieszkał w *Trzemesznie*

2. *Walerja Walerkiwna, wdowa z domu i posługująca*

co do osobistości znana legitymując się,

katolickiego wyznania, urodzona dnia *dwudziestego piątego*
marca roku tysiąc *dwudziestu* set
piątego w *Wielkiej Polanie (Trzemesznie)*
 zamieszkała w *Trzemesznie*

powiat świętokrzyski
 córka *wieloletniej żony Walerki z domu Duda*

zamieszkała w *Trzemesznie*

Jako świadkowie przybrani zostali i stawili się:

3. jurysta i radca prawny Antoni Walow

co do osobistości / znany ————— legitymując się,

w wieku lat 59, zamieszkał y w Trzemeszynie

4. handlarz Karminia Jzttner

co do osobistości / znany ————— legitymując się,

w wieku lat 24, zamieszkał y w Trzemeszynie

Urządnik stanu cywilnego zapytał każdego z narzeczonych z osobna i kolejno,
czy pragną zawrzeć związek małżeński.
Gdy narzeczeni odpowiedzieli na to zapytanie twierdząco,
wówczas urządnik stanu cywilnego orzekł,
iż na mocy kodeksu cywilnego są oni odtąd prawozgodnie skojarzonymi małżonkami.

Przyjęto i oświadczenia

Odczytano, przyjęto i podpisano

Sylwester Mikulski

Walerja Mikulskaja z domu Paterszewska

Antoni Walow

Karminia Jzttner

Urządnik stanu cywilnego

Fugler

Zgodność z księgą główną poświadczam

Trzemeszyna, dnia 3-go lutego 1925r.

Urządnik stanu cywilnego

Fugler

Władysław Mikulski, porucznik

Urodzony 2 października 1885 (nie 1895) roku w Trzemesznie, syn Michała i Rozalii z domu Koperskiej. Podczas I wojny światowej w 1915 roku wcielony do armii niemieckiej. Szczęśliwie w 1918 roku powrócił. Od 1919 roku służył w Wojsku Wielkopolskim przydzielony do intendentury w Poznaniu. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Walczył w szeregach III Armii Wojska Polskiego, w Grupie Operacyjnej gen. Józefa Artura Rybaka, 1 Dywizji Górskiej i V Armii. Oficer gospodarczy mianowany porucznikiem ze starszeństwem od 1 czerwca 1919 roku. Po zakończeniu wojny zdemobilizowany i w 1922 roku przeniesiony do rezerwy z przydziałem do DOK VII w Poznaniu. Wiemy, że ukończył studia prawnicze. Magister prawa objął posadę urzędnika bankowego. Uczestnik wojny obronnej 1939. Zmobilizowany oficer rezerwy po 17 września trafił do niewoli u sowietów. Aresztowany przez NKWD, zamordowany w 1940 roku w Charkowie. Na Liście Starobielskiej NKWD pod pozycją 2118. Spoczywa na Cmentarzu Wojskowym Ofiar Totalitaryzmu na Piatichatkach.

Źródło: Charków. Księga cmentarna, s. 350; Lista katyńska trzemesznian; Lista katyńska; Lista zamordowanych w Katyniu, Charkowie, Twerze i Miednoje; MWP, Biogramy Ofiar Zbrodni Katyńskiej; ROR 1934, Lista starszeństwa oficerów rezerwy piechoty – por., poz. 2920, s. 26.

Alfons Milisiewicz, podporucznik

Urodzony 5 grudnia 1898 roku w Trzemesznie. Był synem nauczyciela przedmiotów technicznych gimnazjum w Trzemesznie Józefa i Felicji z domu Kordelskiej, która zmarła w listopadzie 1918 roku. Starszy brat komandora Jana Jerzego, bohatera wojny obronnej 1939. Rodzina mieszkała w Trzemesznie przy ulicy Bóźnicowej. Powstaniec wielkopolski Alfons Milisiewicz, jak zapisano, „służył w 7 d.a.k.”. Był oficerem 7 dywizjonu artylerii konnej wielkopolskiej. Formowanie dywizjonu w składzie 3 baterii rozpoczęto w Poznaniu 16 marca 1919 roku. Alfons Milisiewicz był jednym z jego współorganizatorów. Potrzeby osiągnięcia zdolności bojowej wojsk wielkopolskich były ogromne. Dlatego niezwłocznie po sformowaniu wysłano dywizjon na Front Północny powstania. Gdy w połowie 1919 roku sytuacja uległa stabilizacji dywizjon powrócił do garnizonu celem dalszego formowania. Kolejne rozkazy spowodowały wysłanie 1 i 2 baterii na front wschodni, zaś 3 baterii na front zachodni w rejon linii wsparcia Inowrocław-Bydgoszcz. W 3 baterii plutonem artylerii dowodził podporucznik Alfons Milisiewicz. Bateria pierwsze działania zaznaczyła na froncie zachodnim. Po wkroczeniu Wojska Polskiego do Bydgoszczy 3 baterię z plutonem Milisiewicza 12 marca 1920 roku przetransportowano koleją na front wschodni. Niezwłocznie przystąpiła do walki. Jak czytamy na stronie 17 historii wojennej dywizjonu wyruszono na Koziantyn, gdzie 25 kwietnia 1920 roku 3 bateria toczyła zacięte boje. „O godzinie 19 dywizja kłusem podchodzi do Koziatyna. Spieszni ułani zajmują przedmieście. Bateria, podzielona na dwa plutony, wspiera 2-i pułk szwoleżerów i 16-ty pułk ułanów. Ułani i szwoleżerowie walczą w mieście o pojedyncze domy, których bronią schronieni w nich Rosjanie. Artylerja dzielnie wspomaga ułanów. Pluton podporucznika Milisiewicza celnymi strzałami zbija z wieży kościelnej ukryte karabiny maszynowe, które raziły toczących walkę ułanów”. Na następnej stronie czytamy: „W tym ciężkim odwrocie płaci 3-a konna baterja krwawą daninę za swoje poświęcenie i odwagę. Dnia 9 czerwca pod Radziwiłłowem pluton baterji przydzielony do 2-go pułku szwoleżerów, zostaje zasypany krzyżowym ogniem ciężkich karabinów maszynowych. Z powodu morderczych pocisków zdołała się wyratować jedynie obsługa. Dnia 3 lipca baterja traci męznego podporucznika Alfonsa Milisiewicza, który był przypadkowo tego dnia w taborze baterji. Napadnięty przez kozaków, broni się podporucznik Milisiewicz do ostatka, na propozycję poddania się odpowiada ostatnimi strzałami i ginie, zarąbany szablami”. Odnotujmy dla porządku: na Li-

ście strat Wojska Polskiego z 1934 roku uczestnik wojny polsko-bolszewickiej podporucznik Alfons Milisiewicz poległ 4 czerwca 1920 roku w miejscowości Klewań. Dywizjon powróciwszy z wojny polsko-bolszewickiej stacjonował w DOK VII w Poznaniu. Odznaki Pamiątkowe otrzymali żołnierze Dywizjonu Artylerii Konnej po 20 maja 1922 roku. Nasz bohater już nie żył. Obecnie powróciły chlubne tradycje pułku. Stacjonujące w Międzyrzeczu brygady zmechanizowane Wojska Polskiego w 2006 roku przyjęły nazwę historyczną.

Źródło: Ls. 1934, poz. 25701, s. 572; Antropow, Zarys historii wojennej 7 dak, s. 4-6, 11, 16-19, 22; WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Detale kartoteki personalno-odznaczeniowej. Milisiewicz Alfons; Kierczyński, Część II, s. 71; Lista strat Artylerzystów Konnych, Genoroots, poz. 77; Odznaka Pamiątkowa Dywizjonu Artylerii Konnej, wykonanie A. Nagalski i Ska, Warszawa 1922 r.; Fot. Cmentarz w Trzemesznie, grób matki bohatera.

Jan Jerzy Milisiewicz, komandor podporucznik

Urodzony 18 czerwca 1899 roku w Trzemesznie (WBH podaje też datę roczną 1900, którą należy odrzucić). Mieszkał przy ulicy Bóznicowej. Był synem nauczyciela przedmiotów technicznych gimnazjum w Trzemesznie Józefa i Felicji z domu Kordelskiej, która zmarła w listopadzie 1918 roku. Starszy brat Alfons poległ w 1920 roku. Jerzy Milisiewicz uczęszczał do szkoły ludowej i trzemeszeńskiego progimnazjum. Maturę zdał w gimnazjum w Brodnicy. Zmobilizowany w 1918 roku do armii pruskiej odbył szkolenie radiotelegrafisty, po czym skierowany został na front zachodni we Francji. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Ochotniczo zaciągnął się by wzorem starszego brata walczyć w wojnie z sowietami. Po demobilizacji podjął studia na Uniwersytecie Poznańskim. Warunki materialne wymusiły zmianę planów edukacyjnych. Przerwał studia i wstąpił do wojska. Ukończył kurs łączności i w sierpniu 1921 roku awansował na porucznika z przydziałem do Centralnego Zakładu Wojsk Łączności w Warszawie. Kierownictwo Zakładu podlegało dowódcy DOK I w Warszawie, zaś w sprawach specjalistycznych i dysponowania sprzętem technicznym dyspozycje wydawało Ministerstwo Spraw Wojskowych. W 1932 roku Milisiewicz otrzymał przeniesienie do Poznania, a w 1936 do portu wojennego w Gdyni. Po kursie oficerów sztabowych w podwarszawskim Rembertowie awansował w 1939 roku na kapitana. Podczas wojny obronnej 1939 walczył na Helu. Tragizm sytuacji marynarki wojennej spowodował działania niezwykłe. Kapitan Milisiewicz otrzymał zgodę przełożonych na uprowadzenie do Szwecji kutra pościgowego „Batory”. Po udanej akcji został internowany, następnie trafił do Anglii. Wcielony do Polskiej Marynarki Wojennej służył w referacie planowania. Od maja 1944 roku do stycznia 1945 roku okrętowany na jednostkach angielskich i amerykańskich odbywał staż w Admiralty Signal Establishment. W maju 1945 roku awansowany do stopnia komandora podporucznika, po rozwiązaniu Polskiej Marynarki Wojennej w Wielkiej Brytanii wyjechał do Kanady. Zamieszkał w Toronto, gdzie 24 marca 1978 roku zmarł. Ostatnią jego wolą było spocząć w grobie matki na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie. Urnę przywiezioną z Kanady przez żonę zmarłego złożono w czerwcu 1978 roku w grobie matki, sektor D, rząd 2, numer grobu 38. W 1989 roku ZBoWiD Koło w Trzemesznie wystąpił z wnioskiem o przyznanie pośmiertnie bohaterowi Krzyża Złotego Orderu Virtuti Militari oraz ustanowionego w 1981 roku medalu za Udział w wojnie obronnej 1939.

Źródło: WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Detale kartoteki personalno-odznaczeniowej. Milisiewicz Jan Jerzy; ZBoWiD Trzemeszno, TeKa Karty Luźne, Związek Bojowników o Wolność i Demokrację Zarząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Trzemeszno, 15 czerwca 1989 r., maszynopis, bez paginacji, k. 1; Encyklopedia Gniezna, Milisiewicz Jan Jerzy, s. 410; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 83, 98; Woźny, Historia w kamieniu..., s. 48; Kierczyński, Część II, s. 71-72; w: Janowski, Miejsca Pamięci Narodowej..., Grób Jerzego Jana Milisiewicza (1899-1978), s. 20; Cmentarz w Trzemesznie, Fot. za Kierczyński, Część II; MRT, fot. ofiarował Dariusz Leśniewski.

Trzemeszno, 1989 - 06 - 15

Związek Wojowników o Wolność i Demokrację
Kole Miast i Gmin
88-340 w Trzemesznie
L. dz. ZW - 38/89

Związek Wojowników o Wolność
i Demokrację
Zarząd Wojewódzki
w B Y D G O S Z C Z Y
=====

Zarząd Kole Miejsko-Gminnego ZBoWiB w Trzemesznie
przesyła wniosek wraz z dokumentami o przyznanie Kpt. Jerzemu
MILISIEWICZOWI Krzyża Złotego Orderu Virtuti Militari oraz
Medalu za udział w wojnie obronnej 1939 rok do dalszego załatwienia.

ZWIĄZEK WOJOWNIKÓW
o WOLNOŚĆ I DEMOKRACJĘ
Kole Trzemeszno
[Signature]
SEKRETARZ KOLE

ZWIĄZEK WOJOWNIKÓW
o WOLNOŚĆ I DEMOKRACJĘ
Kole Trzemeszno
[Signature]
PREZES

Izydor Józef Nowacki, kapral

Urodzony 4 kwietnia 1902 roku we Wronczynie powiat Poznań. Syn, zamieszkałych w Damasławku powiat Wągrowiec, Czesława, pierwszego polskiego sołtysa Damasławka i Józefy z domu Łupaczyńskiej. Młodszy brat Tadeusza. Literat. W latach 1913-1915 uczęszczał do gimnazjum w Poznaniu, gdzie wydawał tajny tygodnik Druh. W kwietniu 1918 roku przybył do Trzemeszna. Proboszcz trzemeszeński ks. Marcei Kowalski poparł założoną przez Nowackiego i prowadzoną potajemnie elementarną szkołę języka polskiego. Izydor 28 grudnia 1918 roku przystąpił do ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej pod komendą Władysława Wleklińskiego. Walczył na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Po reorganizacji Wojsk Wielkopolskich otrzymał przydział do II batalionu 9 pułku strzelców, późniejszego 67 pułku piechoty. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Podczas odwrotu stanowił straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty, a po 15 sierpnia 1920 roku ruszył do ofensywy odzyskując miejscowości Nasielsk i Pułtusk. Przeniesiony do rezerwy 15 września 1920 roku, osiadł do domu rodziców w Damasławku. (Niektóre źródła wskazują kwiecień 1920 roku jednakże fakt demobilizacji przed dokonaniem przełomem na froncie wojny wydaje się mało prawdopodobny. Raczej błędne odczytano IV zamiast IX). Został członkiem Koła Związku Weteranów Powstań Narodowych 1914/19 i miejscowego oddziału Związku Powstańców Wielkopolskich. Poznając lokalne dzieje Izydor Nowacki napisał tekst „Gmina Damasławek w 10-lecie osadnictwa polskiego” wydany drukiem w 1932 roku. Odznaczony 25 czerwca 1938 roku Medalem Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości. Podczas II wojny światowej został wywieziony do obozu koncentracyjnego KL Gusen, gdzie zmarł 21 maja 1941 roku. Nie ma grobu. Po zakończeniu wojny 31 grudnia 1958 roku uhonorowany pośmiertnie Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym.

Źródło: M.P. 1938 Nr 177, poz. 323, str. 14; WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Kolekcja akt Powstańców Wielkopolskich 1918-1939, sygnatura I.487.752; tamże, Detale kartoteki personalno-odznaczeniowej. Nowacki Izydor Józef, numer 24 4407 7/6.8, s. 6; Lista odznaczonych Wlkp. Krzyżem Powstańczym; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 137; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 80, 239-240; Cmentarz w Damasławku; Fot. tamże, grób ojca Czesława Nowackiego, sektor A, numer 476.

Tadeusz Nowacki, kapral

Urodzony 22 września 1898 roku w Oporówku powiat Leszno. Syn, zamieszkałych w Damasławku powiat Wągrowiec, Czesława, pierwszego polskiego sołtysa Damasławka i Józefy z domu Łupaczyńskiej. Starszy brat Izydora. Kupiec i urzędnik gospodarczy. Członek zakonspirowanych żołnierzy polskich formacji służby SSB w Poznaniu. Służbę pełnił w 1 kompanii formacji. W grudniu 1918 roku skierowany do Trzemeszna by potajemnie wesprzeć powstańcze przygotowania. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej od 28 grudnia 1918 roku. Walczył pod komendą Władysława Wlekińskiego, z którym wyruszył w kierunku na Zdziechowę. Wyswabadzał Mogilno, walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania o Żnin, Łabiszyn, Brzozę, Rynarzewo. Brał także czynny udział w zdobywaniu pociągu pancernego. Żołnierz 2 kompanii II batalionu 9 pułku strzelców wielkopolskich, później 67 pułku piechoty wielkopolskiej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Pełnił obowiązki kuriera łącznikowego i wywiadowcy. Wyróżnił się przedostaniem za linię frontu sowieckiego i porwaniem dowódcy partyzantów litewskich. Po przeniesieniu do rezerwy zamieszkał w Damasławku. Członek oddziału Związku Weteranów Powstań Narodowych Rzeczypospolitej Polskiej. Wniosek o uhonorowanie go Medalem Niepodległości 25 czerwca 1938 roku odrzucono. Odznaczony w 1957 roku Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym.

Źródło: WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Kolekcja akt Powstańców Wielkopolskich 1918-1939, sygn. I.487.786; tamże: Detale kartoteki personalno-odznaczeniowej. Nowacki Tadeusz, nr 24.4407 7/6.8, s. 7; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 137; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 240-241; Tomaszewski, Walki o Noteć..., s. 105-107.

Kazimierz Nowak, szeregowy

Urodzony 2 lutego 1900 roku w Strzyżewie Kościelnym powiat Gniezno, rolnik. Brak danych o rodzicach. (W wykazie Józefiaka widnieje Kazimierz Nowak urodzony 28 lutego 1900 roku w miejscowości Chrustowo powiat Oborniki. Syn Józefa i Heleny). Wiemy, że dwadzieścia lat później mieszkał w Kruchowie bądź nieopodal miejscowości. (Najstarszą osobą wykazaną w bazie cmentarza parafialnego w Kruchowie jest Marcin Nowak urodzony 15 października 1876 roku, a pochowany w 1947 roku. Na obecnym etapie trudno jednakże wykazać pokrewieństwo). Także nie odnaleziono w annałach kiedy Kazimierz Nowak wyruszył na wojnę polsko-bolszewicką. Zapisano w dokumentach sporządzonych po śmierci, że był żołnierzem walczącej na froncie wschodnim 11 kompanii 58 pułku piechoty wielkopolskiej. Prześledźmy zatem szlak bojowy jednostki. Pułk 1 sierpnia 1919 roku wyruszył na wojnę transportem kolejowym z Gniezna, miejsca stacjonowania. Wtedy miał numer taktyczny 4 pułk strzelców wielkopolskich. Przemianowania na 58 p.p. dokonano podczas reorganizacji na froncie wschodnim 7 stycznia 1920 roku. W marcu 1920 roku pułk toczył walki w rejonie Bobrujska, Kliczowa i skutej lodem rzeki Berezyna. Jak donosi kapelan „58/4 p.p.” ksiądz L. Tomaszewski Kazimierz Nowak zmarł 2 kwietnia 1920 roku w miejscowości Chołuj rejonie osipowickim obwodu mohylewskiego na Białorusi. Widnieje na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku.

Źródło: RŚ USC T w Kruchowo, 1923, Nr 13; Ls. 1934, poz. 27524, s. 613; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 1532, s. 152; Łapiński, Zarys historii wojennej 58 pp, s. 10, 14, 16; Fot. USC Trzemeszno.

13

C.

Nr. 13

Kowkows, dnia 18^{go} lutego 1923.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego
stawił się dzisiaj co do osobistości _____ znan _____
_____ legitymując się,
Kajetan 58/ pp. Włk
K. L. Jowianowski domosi,
zamieszkał w _____
i zeznał, że **Kazimierz Nowak**,
sierżowiec H. Komu. polnik
z pałosa _____
w wieku 20 lat 2 miesięcy katolickiego
wyznania, zamieszkał w _____
urodzony w **Strywie Kościelnej**,
powiat **Hogilno** 2. lutego 1900

umarł w **woju Ostrog** pow. **Stumian** **Diabeł Rus'**
dnia **Drugiego Kwietnia**
roku **tysiąc dziewięćset Dwudziestego**
_____ połudn. o godzinie _____

Odczytano, przyjęto i _____

Urzędnik stanu cywilnego
Charnicki

Zgodność z księgą główną poświadczam
Kowkows, dnia 18-go lutego 1923.
Urzędnik stanu cywilnego
Charnicki

Stanisław Nowak, szeregowy

Urodzony 10 stycznia 1900 roku w Dusznie gmina Trzemeszno, kawaler. Syn gospodarzących w Dusznie, zagrodnika Andrzeja i Elżbiety z domu Pilarowskiej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Żołnierz 2 kompanii batalionu zapasowego 4 pułku strzelców wielkopolskich. Przemianowania pułku na 58 p.p. dokonano podczas reorganizacji na froncie wschodnim 7 stycznia 1920 roku. Szkolący się w jednostce żołnierz Stanisław Nowak nie zdążył wyruszyć z pułkiem na front. Zmarł z powodu tęcza karku w szpitalu wojskowym w Wolsztynie 14 listopada 1919 roku. Data dzienna podana została przez Wojskowy Urząd Duszpasterski Okręgu Generalnego w Poznaniu w akcie zgonu sporządzonym 17 listopada 1920 roku. Widnieje na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku. Pogrzeb odbył się w Wolsztynie 19 listopada 1919 roku. Spoczywa w kwaterze 20192 Żołnierzy Wojska Polskiego na cmentarzu parafialnym w Wolsztynie. Na odnowionej inskrypcji widnieje data śmierci o pięć dni późniejsza.

Źródło: RŚ USC T w Duszno, 1920, Nr 90; Ls. 1934, poz. 27570, s. 614; (osoby o takich personaliach: Jabłoński, Ls. powstania wlkp., poz. 1032, s. 60; Olszewski, Jastrząb, Ls. powstania wlkp., poz. 1421, s. 318); Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 138; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 308; MRW, Spis spoczywających w kwaterze w Wolsztynie; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę..., Lp. 1539, s. 153; Fot. kwatery Jarosław Rostkowski, Kierownik działu Regionalnego Muzeum Regionalnego w Wolsztynie, 9 czerwca 2021 r.; USC Trzemeszno.

C.

92

Nr. 90.

Wznowiono dnia 4-go listopada 1920.
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute

dziś co do osobistości znany
der Persönlichkeit nach

legitymując się
tamnt,

Wojtkowy Urząd Kurpasterski Okręgu Gene-
ralnego w Poznaniu zameldował.

zamieszkał w

wohnhaft in

zeznał, że

und zeigte an, daß

przy broni zapasowym 4 pułku
Armei Wojskowej Wielkopolskiej

w wieku 20 lat, katolickiego wyznania,
alt, Religion,

zamieszkał w Kuznie

wohnhaft in

urodzony w Kuznie, miejscowy, syn

geboren zu

zagródka Andrzeja Nowaka z jego
żoną Elżbietą z domu Pilerowskiej,
właścicielką w Kuznie.

umarł w Wólce w szpitalu wojtkowym
am

dnia 26-tego listopada

roku tysiąc dziewięćset dwadzieścianastego

des Jahres tausend neunhundert
mittags um

12-00 Uhr
berstorben sei. Godzina śmierci niewiadoma.

Odczytano, przyjęto i
Vorgelesen, genehmigt und
dokumentaryjnie skreślono.

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte

Nowakowski

Zgodność z księgą główną poświadczam
Die AberEinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Wznowiono dnia 4-go listopada 1920.
den ten

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte

Nowakowski

N.R.

Aleksy Orchowski, szeregowy

Urodzony około lat 1900-1901 w Dąbrowie powiat inowrocławski, syn Franciszka i Stanisławy z domu Kubasik. Zamieszkały w Trzemesznie. Żołnierz 5 pułku strzelców wielkopolskich w Inowrocławiu, późniejszego 59 pułku piechoty wielkopolskiej, DOK VIII w Toruniu. Pułk przemianowano rozkazem Ministerstwa Spraw Wojskowych wydanym 17 stycznia 1920 roku. Przebywszy w tymże styczniu triumfalny szlak bojowy z Inowrocławia, maszerując od Żnina obsadził Chojnice i pozostał tam do zluzowania. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Miesiąc później transportem kolejowym przerzucono pułk przez Bydgoszcz, Kutno, Przemyśl, Lwów na front wschodni wołyńsko-ukraiński. Aleksy Orchowski uczestniczył w ofensywie zajęcia Kijowa. Zluzowany pułk, w maju 1920 roku przetransportowano do Mińska na Białorusi. Stąd forsownym marszem wyruszył do dalszych działań frontowych. Podczas zaciętych walk przez miejscowości Szklanice-Wołkowysk 1 sierpnia pułk dotarł na pozycje za rzeką Bug pod Drohiczynem opóźniając tym natarcie sowietów. Walczył na przedpolach Warszawy. Toczył zacięte boje gromiąc bolszewików pod Łomżą. W Zarysie historii wojennej 59 pułku Nowickiego czytamy, iż „Każdy pododdział został zdziesiątkowany, a ponadto z powodu nieregularnego odżywienia i z nadmiernych trudów szerzyć się poczyna krwawa dezynterja”. Aleksy Orchowski walcząc z bronią w ręku poległ w bitwie pod Sterczewicami powiat Sokołów 4 sierpnia 1920 roku. Na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku pisownia miejscowości brzmi Sterczenice.

Źródło: RŚ USC T m 1923, Nr 44; Ls. 1934, pozycja 28378, s. 633; Nowicki, Zarys historii wojennej 59 pp, s. 4, 26-27, 29, 37-38; Fot. USC Trzemeszno.

Marian Orlikowski

Urodzony 8 lipca 1892 roku w Trzemesznie, syn Kazimierza i Franciszki. Walczył na froncie zachodnim I wojny światowej we Francji. Po powrocie z wojny włączył się w działalność niepodległościową. Od 7 grudnia 1918 roku członek Rady Żołnierskiej w Trzemesznie. Dowodził grupą ochotników rozbrajających Niemców. Po wybuchu powstania wielkopolskiego współuczestniczył w dozbieraniu ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej i wyposażenia tworzonego oddziału pod dowództwem Władysława Wleklińskiego. Od utworzenia 5 stycznia 1919 roku Straży Ludowej służył w Trzemesznie do 1 lipca 1919 roku. Uczestniczył w utrzymaniu porządku w mieście i okolicy. Orlikowskiego określamy uczestnikiem wojny polsko-bolszewickiej, chociaż na front wschodni nie został skierowany. Jako żołnierz Wojska Polskiego od 1 sierpnia 1919 roku do 30 października 1920 roku pełnił służbę przy batalionie wartowniczym w Poznaniu. Tym sposobem ofiarnie wspierał zaplecze frontu. Po zakończeniu wojny został zdemobilizowany. Przeniesiony do rezerwy powrócił do Trzemeszna. Przeżył II wojnę światową. Wstąpił do ZBoWiD Koło w Trzemesznie. Odznaczony w 1958 roku Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym, a w 1973 roku Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 13 lutego 1973 roku. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor C, rząd 27, numer grobu 18.

Źródło: ZKRPiBWP Trzemeszno, Kronika ZBoWiD za lata 1969-1976; Koniczka-Słowińska, Mogilno w powstaniu..., s. 212; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 142, 149; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 53, 215, 244, 323; Lista odznaczonych Wlkp. Krzyżem Powstańczym; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. za: Kronika ZBoWiD za lata 1969-1976.

Antoni Priebe, szeregowy

Urodzony 4 kwietnia 1894 roku w Trzemesznie, syn Jana i Pelagii(?) lub Rozalii (jak zapisano w akcie zgonu) z domu Zielińskiej. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej. Pod komendą Władysława Wlekińskiego oswabadzał Mogilno, walczył o Inowrocław i przeszedł szlak bojowy na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Podczas formowania w Wągrowcu Wojsk Wielkopolskich wcielony do 2 kompanii 9 pułku strzelców wielkopolskich. Od kwietnia 1919 roku figuruje w składzie 8 kompanii II batalionu 1 pułku rezerwowego Wojsk Wielkopolskich. Pułk ten 26 stycznia 1920 roku przemianowano na 155 rezerwowy pułk piechoty (strzelców wielkopolskich), garnizon w Krotoszynie. Antoni Priebe był uczestnikiem wojny polsko-bolszewickiej. Pełnił służbę wartowniczą na tyłach frontu i oddał życie dla Ojczyzny. Wyczerpany trudami zmarł z chorób w szpitalu wojskowym w Wolsztynie 5 lutego (nie 4 stycznia, nie 6 lutego, nie 12 lutego) 1920 roku o godz. 8.30. Dokument stwierdzający zgon wystawiono w Wolsztynie dnia następnego, 6 lutego. Ciało zmarłego przewieziono do Trzemeszna i tu odbył się jego pogrzeb. Akt śmierci żołnierza sporządzono w Trzemesznie 6 kwietnia 1920 roku na podstawie zgłoszenia „ósmej kompanii pierwszego pułku drugiego baonu”. Na Liście strat Wojska Polskiego w 1934 roku podano „szer. 155 p.p.”. Po wybudowaniu Mauzoleum Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 Antoniego Priebe złożono w krypcie grobowej Mauzoleum. Niestety po wrogim działaniu okupantów niemieckich wszystkie ciała bohaterów przeniesiono do oddalonego miejsca pochówku. Obecnie miejsce upamiętnione jako Zbiorowa Mogiła Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd P, numer grobu 1.

Źródło: RŚ USC T m 1920, Nr 46; Dokument Śmierci USC Wolsztyn, 1920, Nr 22; APB w Inowrocławiu, Akta Miasta Trzemeszna, sygn. 485a, s. 9 i 20, sygn. 555, s. 35; Ls. 1934, poz. 31717, s. 708; Antoni Priebe, powstańcy wielkopolscy.pl/pl/serach (dostęp 17 czerwca 2021 r.); Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę..., Lp. 1778, s. 174; Kościański, Wartel, Zachowane mogiły powstańców...; Leśniewski, Domoſwo w 102. Rocznicy powstania...; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 64, 135, 137, 141-142; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 248; Olszewski, Jastrząb, Lista strat Powstania Wlkp., druga, poz. 48, s. 470; Tomaszewski, Walki o Noteć..., s. 105-107; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. USC Trzemeszno.

46

C.

Nr. 46.

Trzemeszno dnia 6-go kwietnia 1920.
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute

dzis co do osobistości znan
der Persönlichkeit nach

legitymując się,
tamni,

Osma kompanja pierwszego pułku
drugiego białego donosi

zamieszkał w
wohnt in

i zeznał, że Siergiejowicz Antoni
und zeigte an, daß Priebe

w wieku 26 lat, katolickiego wyznania,
alt, Religion,

zamieszkał w Trzemesznie
wohnt in

urodzon w Trzemesznie, nie wronaty syn
geboren zu w Trzemesznie zmarłego posiad-
ziela gruntu Jana Priebego
i żony jego Rozalii z domu Kielinskiej
zamieszkały w Trzemesznie

umarł w Wolsztynie w szpitalu wojskowym
zu

dnia piątego lutego
am

roku tysiąc dziewięćset dwudziestego
des Jahres tausend neunhundert

przed połudn. o godzinie osmej i pół
mittags um Uhr

verstorben: sei.

Odczytano, przyjęto i
vorgelesen, genehmigt und
skreślono

Powyszej 22 słowa

Urzędnik stanu cywilnego

Der Standesbeamte

w zastępstwie

Lüning

Zgodność z księgą główną poświadczam

Die Übereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Trzemeszno dnia 6-go kwietnia 1920.
den ten

Urzędnik stanu cywilnego

Der Standesbeamte

w zastępstwie

Lüning

Franciszek Ksawery Rogowski, kapitan

Urodzony 1 grudnia 1891 roku (nie 1893) w Trzemesznie, syn Stanisława i Franciszki z domu Nowaczyk. Uczęszczał do progimnazjum w Trzemesznie, następnie gimnazjum w Gnieźnie, gdzie zdał maturę. Członek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Z rodziną przeniósł się do Inowrocławia. W połowie października 1913 roku został powołany do odbycia służby wojskowej w armii niemieckiej. Służył w 2 pułku grenadierów w Szczecinie, a po wybuchu wojny, od lipca 1914 roku przy granicy belgijskiej. Rogowskiego 20 maja 1915 roku skierowano na front litewski. Walczył na odcinku rejonu Szawle na Żmudzi. Ciężko ranionego w głowę 1 czerwca 1915 roku leczono w szpitalu w Tylży i Białogardzie. Po wyjściu ze szpitala 1 października 1915 roku skierowany do macierzystego garnizonu w Szczecinie z przydziałem do batalionu zapasowego 2 pułku grenadierów. W styczniu 1916 roku odznaczony niemieckim krzyżem wojennym i awansem do stopnia kaprała. We wrześniu skierowany do służby garnizonowej w niemieckiej misji wojskowej w Konstantynopolu. Tam 14 września przydzielony do biura komendy garnizonu. Gdy 15 października 1918 roku wyjechał z Konstantynopola na urlop i przybył do Inowrocławia, zastała go rewolucja niemiecka. Przystąpił do Tajnego Komitetu Wojskowego i przygotowań do powstania. Podczas walk o Inowrocław na czele 40. osobowego oddziału zdobywał niemieckie magazyny wojskowe. Pod rozkazami Pawła Cymśa walczył o na Froncie Północnym powstania w rejonie Złotnik Kujawskich, na odcinku Inowrocław-Bydgoszcz, o Gniewkowo, Szubin. Został szefem 2 kompanii pełniącym także obowiązki zastępcy dowódcy. W marcu 1919 roku został skierowany na kurs podchorążych do Gniezna, po ukończeniu którego został instruktorem. Kaprała podchorążego Rogowskiego w lipcu 1919 roku, na własną prośbę, przeniesiono do służby czynnej. Objął dowodzenie 7 kompanią II batalionu 5 pułku strzelców wielkopolskich (sam podaje 11 komp., której dowództwo „przejął na froncie szubińsko-złotnickim”). 1 listopada 1919 roku awansował do stopnia podporucznika. Pułk stacjonujący w Inowrocławiu, wyruszył kolejną do Żnina i postępując uczestniczył w przejmowaniu Pomorza na odcinku Nakło-Mrocza-Sępólno Krajeńskie-Chojnice. Trwał do zluźnienia. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. 5 pułk strzelców wielkopolskich w Inowrocławiu przemianowano 59 pułku piechoty wielkopolskiej, DOK VIII w Toruniu rozkazem Ministerstwa Spraw Wojskowych wydanym 17 stycznia 1920 roku. Miesiąc później transportem kolejowym przerzucono pułk przez Bydgoszcz, Kutno, Przemyśl, Lwów na front wschodni wołyńsko-ukraiński. Pułk w skła-

dzie 15 Dywizji Piechoty walczył od kwietnia 1920 roku na froncie ukraińskim pod Machnówką i Koziatynem i 8 maja wkroczył do Kijowa. Zluzowany, jeszcze w maju 1920 roku przetransportowany został do Mińska na Białorusi. Stąd forsownym marszem wyruszył do dalszych działań frontowych. Podczas zaciętych walk przez miejscowości Szklan-ce-Wołkowysk 1 sierpnia pułk dotarł na pozycje za rzeką Bug pod Drohiczynem opóźniając tym natarcie sowietów. Walczył na przedpolach Warszawy. Toczył zacięte boje gromiąc bolszewików pod Łomżą. Tu 22 sierpnia okrył się sławą. Wziął do niewoli ponad 2000 sowietów, zdobył 9 armat, 22 karabiny maszynowe i 12 kuchni polowych. Rogowskiego rozkazem Dowództwa Okręgu Generalnego Poznań awansowano na podporucznika 1 czerwca 1921 roku, na porucznika w korpusie oficerów piechoty 3 maja 1922 roku ze starszeństwem od 1 czerwca 1919 roku, a 1 grudnia 1924 roku na kapitana z starszeństwem od 15 sierpnia 1924 roku (Roczek podaje kwiecień). Pozostał w wojsku. Jadwigę Mikołajczak (1902-1991) poślubił w 1925 roku. W maju 1929 roku przeniesiony został do służby oficera płacowego garnizonu inowrocławskiego. Stąd w 1932 roku przeniesiony do PKU w Inowrocławiu, a 1 grudnia 1937 roku objął równorzędne stanowisko kierownika II referatu uzupełnień we Włocławku. Zamieszkał przy ulicy Targowej 9. Służbę wojskową pełnił do II wojny światowej. Wywożąc ewidencję wojskową 19 września 1939 roku z innymi ewakuowanymi wojskowymi we wsi Żelazna trafił do niewoli niemieckiej. Osadzony w Oflagu XVIII A Lienz/Drau, z początkiem czerwca 1940 roku przeniesiony do Oflagu II C Woldenberg (Dobiegniewo). Pod koniec wojny Niemcy ewakuowali obóz zmuszając jeńców do marszu na mrozie. Trafił do szpitala w Stargardzie Szczecińskim. Po podleczeniu jeńca przewieziono transportem kolejowym do koszar Stallagu X B Sandbostel, skąd trafił do obozu w Lubecie. Tydzień później oswobodzony przez wojska brytyjskie. Do kraju wyruszył drogą morską 25 marca 1946 roku. Przybył do Gdańska 2 kwietnia, a do Włocławka dotarł w maju. Niezwłocznie stał się do służby w RKU. Jednakże decyzją komisji lekarskiej stan jego zdrowia nie pozwolił kontynuować służby. Decyzją władz komunistycznych pozbawiony prawa do pobierania emerytury wojskowej. Zatrudnił się kolejno w GSSCh, Związku Restauratorów Prywatnych, Hurtowni „Centrogal” i Klubie Sportowym „Włocławianka”. Na emeryturę przeszedł w 1965 roku. Zmarł 9 czerwca 1968 roku. Spoczął na cmentarzu komunalnym we Włocławku. Odznaczenia: 1937 Krzyż Niepodległości. 1938 Srebrny Krzyż Zasługi, 1958 Wielkopolski Krzyż Powstańczy, Medal Żelazny Półksiężyc; odznaki: Srebrna Odznaka LOPP.

Źródło: M.P. 1938 Nr 177, poz. 323, s. 5; WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Detale kartoteki personalno-odznaczeniowej, (tam znajdujemy zapis o nadaniu Medalu ogłoszony w M.P. z dnia 23 lipca 1932 r., wstrzymaniu przez płk. Kazimierza Glabisza z Referatu Niemcy, następnie wpis o nadaniu Krzyża zamiast uprzednio nadanego Medalu); Spis oficerów 1921, s. 180, 844; Rocznik oficerski 1923, s. 293, 425; Rocznik oficerski 1924, s. 266, 368; Rocznik oficerski 1928, s. 73, 206; Dziennik Personalny Ministerstwa Spraw Wojskowych, Nr 131 z 17 grudnia 1924 r., s. 738; Dziennik Personalny MSW, Nr 13 z 9 grudnia 1932 r., s. 417; Dziennik Personalny MSW, Nr 3 z 11 listopada 1938 r., s. 40; Komunikat [w:] Kosynier, nr 27 z 19 czerwca 1938 r., s. 2; Karwat, Ziemia Gnieźnieńska..., s. 253-254; Nowicki, Zarys historii wojennej 59 pp, s. 23-44; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 57; Grzegorz Roczek, Rogowski Franciszek Ksawery (1891-1968) [w:] Czubiński, Polak, Słownik Biograficzny Powstańców, s. 307; Franciszek Rogowski, Moje przeżycia wojenne i udział w powstaniu na Kujawach [w:] Tokarski, Ziolek, Wspomnienia powstańców wielkopolskich, s. 360-386; Rogowski, Wspomnienia i przeżycia weterana...; Fot. za: Karwat, s. 253.

Franciszek Saj

Urodzony 21 lutego 1886 roku (wskazanie WBH 3 lutego należy odrzucić) we wsi Więżownica powiat Jarosław na Rzeszowszczyźnie. Syn Marcina i Marianny z domu Macieńko. Robotnik. Zmobilizowany podczas I wojny światowej walczył na froncie zachodnim. Opanował 5 języków. Przed 1918 rokiem wstąpił do armii gen. Józefa Hallera. Z Błękitną Armią powrócił do Polski. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Walczył w Bitwie na przedpolach Warszawy. (Kolega frontowy Bernarda Kuklińskiego). Prawdopodobnie jesienią 1920 roku został zdemobilizowany i za namową kolegi osiadł w Trzemesznie. Zamieszkał przy ulicy Stodolnej 1 i w 1921 roku poślubił trzemeszniankę Stanisławę Banaszak (1896-1979). W okresie międzywojennym Franciszek Saj był członkiem Stowarzyszenia Weteranów b. Armii Polskiej we Francji Placówka Trzemeszno. Został odznaczony Odznaką Pamiątkową Armii Generała Hallera, tzw. Mieczami Hallerowskimi. Podczas II wojny światowej niemiecki Sąd Obwodowy w Trzemesznie w marcu 1944 roku obwiniał go o niezgłoszenie nielegalnie pozyskanej przez syna żywności. Podupadł na zdrowiu. Zmarł we śnie po powrocie do domu 24 stycznia 1945 roku. Jak zapamiętała córka Marianna Matacz z domu Saj, rodzina ciężko przeżyła stratę. Dwuletnia wtedy dziewczynka do dnia dzisiejszego nie pogodziła się ze stratą ojca. Franciszek Saj spoczywa w na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor F, rząd 2, numer grobu 3.

Źródło: WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Detale kartoteki personalno-odznaczeniowej. Rogowski Franciszek,; APP wyszukiwarka zasobu, teka Polskie Partie Polityczne, Organizacje, Stowarzyszenie i Związki z lat 1841-1952, sygn. 295, mikrofilm nr 066468, k. 40, 45; APB w Inowrocławiu, Amtsgericht Trzemeszen Sąd Obwodowy w Trzemesznie, sygn. 7/553/0, teka Akta Sprawy Nr 210, k. 18; Wspomnienia córki Marianny Matacz z domu Saj wynotowane przez Dariusza Leśniewskiego, Trzemeszno 2020; Marianna Matacz, okolicznościowe wystąpienie, Trzemeszno, 19 sierpnia 2021 r.; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. zbiory rodzinne udostępniła p. Marianna Matacz; Grobowiec, fot. Andrzej Leśniewski.

Roman Skornia, **kapitan / pośmiertnie awans na majora**

Urodzony 5 lutego 1895 roku w Trzemesznie, syn Franciszka i Nepomuceny z domu Birkholz. Zmobilizowany do armii niemieckiej walczył na froncie I wojny światowej. Po powrocie z wojny uczestnik powstania wielkopolskiego 1918-1919. Pozostał w Wojsku Wielkopolskim w 15 pułku ułanów poznańskich. Szwadrony w styczniu 1919 roku wyruszyły na front powstańczy. W maju pułk ułanów po przeszkoleniu i jednolitym umundurowaniu stanął do przeglądu bojowego na Błoniach. Skornia służył w stacjonującym w Poznaniu oddziale kawalerii, następnie Wojsku Polskim. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Pułk z Poznania 1 sierpnia 1919 roku odjechał eszelonem na front litewsko-białoruski. Po dotarciu 7 sierpnia otrzymał zadanie uderzenia w kierunku na Mińsk. Pierwszy bój tak opisał Czarnecki: „Jak zeznali jeńcy, miejscowości Małe Gajany broniło około 300 żołnierzy łotewskiego pułku strzelców sowieckich i szwadron kawalerii w sile 40 szabel. Na placu walki pozostało kilkadziesiąt trupów nieprzyjacielskich. Zdobyczą pułku stały się 3 karabiny maszynowe, kilkadziesiąt jeńców, 2 wozy karabinów ręcznych i amunicji. Straty własne 3 rannych. Walka ta miała wielkie moralne znaczenie dla ułanów pułku, jako zwycięstwo i przerwanie frontu wroga prawie bez strat własnych”. 28 sierpnia zajęto Bobrujsk. Trwali w rejonie tocząc zacięte walki przez 10 miesięcy. Pułk 30 lipca 1920 roku przekroczył rzekę Bug i przeprowadził przegrupowanie do bitwy na przedpolach Warszawy. Roman Skornia za udział w wojnie odznaczony został Medalem Pamiątkowym za Wojnę 1918-1921. W okresie międzywojennym Skornia ukończył studia inżynierskie. Oficer pozostał w wojsku. Do 1937 roku służył w 62 pułku piechoty stacjonującym w garnizonie Bydgoszcz przy ulicy Warszawskiej. Od grudnia 1937 roku pełnił na wschodniej granicy funkcję oficera gospodarczego batalionu KOP „Bereźne” na Wołyniu. Awans do stopnia kapitana otrzymał ze starszeństwem od 19 marca 1939 roku. Latem, około maja-czerwca w obsadzie personalnej batalionu zapisano „oficer płatnik”. We wrześniu 1939 roku batalion KOP jako III batalion 97 pułku piechoty włączono w struktury rezerwowej 38 Dywizji Piechoty. Po agresji sowieckiej na Polskę walczył w Zgrupowaniu KOP pod rozkazami gen. Wilhelma Orlik-Rückemanna. Kapitan Skornia trafił do niewoli sowieckiej. Zamordowany w siedzibie NKWD w Charkowie w 1940. Spoczywa na cmentarzu Ofiar Totalitaryzmu na Piatichatkach. Pośmiertnie w 2007 roku awansowany na stopień majora WP.

Źródła: Lista katyńska; Lista katyńska trzemesznian; MWP, Biogramy ofiar zbrodni katyńskiej; Lista zamordowanych w Katyniu, Charkowie, Twerze i Miednoje; Charków, Księga cmentarna, s. 489; Czarnecki, Zarys historii 15 pułku ułanów, s. 7, 10-14, 18, 34-36.

Ludwik Sochowicz

Urodzony 26 lipca 1901 roku w Trzemesznie syn mistrza murarskiego Franciszka i Józefy z domu Wilichowskiej. Pod koniec I wojny światowej wstąpił w szeregi armii niemieckiej. Walczył na froncie zachodnim. Powróciwszy do Trzemeszna, w marcu 1919 roku objęto jego rocznik poborem do Wojsk Wielkopolskich. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Został skierowany na front polsko-ukraiński, gdzie jak wspomina córka Aleksandra, „był świadkiem okrucieństw sowietów na wziętych do niewoli żołnierzach polskich”. Po zakończeniu wojny zdemobilizowany około lat 1920-1921. Powrócił do Trzemeszna. Tu wyuczył się zawodu murarza. Pomiędzy rokiem 1929-1930 poślubił Helenę Owczarzak. Podczas II wojny światowej w kwietniu 1940 roku zatrudniony przy magistracie trzemeszeńskim jako polski robotnik. Przeżył wojnę. Zmarł w Trzemesznie 21 maja 1966 roku. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor D, rząd A, numer grobu 2.

Źródło: APB w Inowrocławiu, Akta m. Trzemeszna, sygn. 7.63.0, tamże: Versicherungen aller Art.: Feuer, Unfall, Krankenkasse, teka 558, bez paginacji; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 333; Leśniewski, Bankowość spółdzielcza..., s. 336; Wspomnienia córki Aleksandry Marii Wąsowicz z domu Sochowicz wynotował Andrzej Leśniewski; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. pow. ze zbiorów rodzinnych udostępnił wnuk Arkadiusz Wąsowicz.

Andrzej Sternalski, szeregowy

Urodzony 5 września 1875 roku w Krzyżownicy, zamieszkały w Trzemesznie, syn Michała i Marianny z domu Janszewskiej. Robotnik, żonaty ze Stanisławą z domu Steinbart (Steinbald?). Zmobilizowany na front I wojny światowej służył w niemieckiej piechocie od 29 września 1916 roku do 3 grudnia 1918 roku. Do powstania wielkopolskiego, ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej, przystąpił z dziewiętnastoletnim synem Janem. Pod komendą Władysława Wleklińskiego walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Podczas formowania w Wągrowcu Armii Wielkopolskiej wcielony w szeregi 2 kompanii 9 pułku strzelców wielkopolskich, późniejszego 67 pułku piechoty wielkopolskiej. Niewątpliwie uczestnik wojny polsko-bolszewickiej chociaż na front wschodni nie został wysłany. Od 3 września 1919 roku żołnierz 3 kompanii batalionu wartowniczego (6/VII) pełniący służbę w garnizonie w Gnieźnie. Oddał życie dla Ojczyzny. Zmarł w szpitalu św. Jana w Gnieźnie na oddziale wojskowym 12 lutego 1920 roku (nie 20 lutego). Przyczyną śmierci były grypa i słabość serca. Ciało przewieziono do Trzemeszna, gdzie odbył się uroczysty pogrzeb. Po wybudowaniu Mauzoleum Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 szczątki Andrzeja Sternalskiego złożono w krypcie grobowej Mauzoleum. Po wrogim działaniu Niemców w II wojnie światowej Mauzoleum zniszczono, a ciała bohaterów przeniesiono do oddalonego miejsca próbując zatrzeć ślady pochówku. Obecnie to Zbiorowa Mogiła Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd P, numer grobu 1. Nazwisko widnieje na listach strat powstania wielkopolskiego, Listy strat Wojska Polskiego z 1934 roku i wykazie poległych i zmarłych za Polskę z 2020 roku.

Źródło: RŚ USC T m 1920, Nr 35; APB w Inowrocławiu, Akta Miasta Trzemeszna, Sygnatura 485a; Ls. 1934, poz. 37214, s. 832; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 2100, s. 205; Olszewski, Jastrząb, Ls. powstania wlkp., poz. 1839, s. 349; Olszewski, Jastrząb, Ls. powstania wlkp., druga, poz. 1854, s. 386; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 64, 135, 137, 141-142, 144; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 256-257; Tomaszewski, Walki o Noteć..., s. 105-107; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. USC Trzemeszno.

C. 35

Nr. 35.

Tremesznów dnia 27^{go} marca 1920^{go}
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute

dziś co do osobistości _____ znan _____
der Persönlichkeit nach

legitymując się,
fanni,

Baon wartowniczy nr. 6/III w Gnieźnie
donosi

zamieszkał w _____
wohnhaft in _____
i zeznał, że *szeregowiec Andrzej Sternalski*
und zeigt an, daß *stojący przy 3 kompanii baonu wartowniczego 6/III w Gnieźnie*

w wieku *45* lat, *katolickiego* wyznania,
alt, Religion,

zamieszkał w *Tremesznowie*
wohnhaft in _____
urodzony w *Krzepownicy powiat oblegiłski,*
geboren zu *mał Stanisławy Sternalskiej wdowemu*
Heinbert, zamieszkała w Tremesznowie, syn
w Krzepownicy zmarłego robotnika Aleksa-
dra Sternalskiego i jego w Tremesznowie
żyjącej wdowy obywatelki wdowemu Jan-
nowskiemu.

umarł w *szpitalu św. Jana oddział chirurgiczny w Gnieźnie*
am *dnia następnego lutego*
am

des Jahres tausend neunhundert *dwudziestego*
vorher poßnd. o godzinie *pierwszej i pół*
mittags um Uhr

verstorben sei.

Odczytano, przyjęto i *Wzycię 22 słowa*
Bergelesen, genehmigt und *skreślono*

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
w zastępstwie
Lünig

Zgodność z księgą główną poświadczam
Die Übereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Tremesznów dnia 27^{go} marca 1920^{go}
Den ten

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
w zastępstwie
Lünig

T.-R.

Andrzej Szatek, szeregowy

Nie Szatka, nie starszy marynarz. Urodzony 6 września 1893 roku w Wymysłowie Dolnym gmina Trzemeszno, syn Jana i Julianny z domu Manickiej. Rolnik, kawaler. Powstaniec wielkopolski 1918-1919. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Podczas trwania działań wojennych żołnierz Kompanii Zapasowej Magazynowej w Mogilnie. Służąc w wojsku oddał życie dla Ojczyzny. Wiemy, że Andrzej Szatek zmarł na tyfus brzuszny w Szpitalu I w Poznaniu 21 października 1919 roku. Został pochowany na starym pruskim cmentarzu garnizonowym w Poznaniu usytuowanym na zboczu Cytadeli. Prawdopodobnie we wspólnym grobie. Akt zgonu sporządzono w Poznaniu z numerem 1171. Gdy Wojskowy Urząd Duszpasterski w Poznaniu 4 listopada 1920 roku przekazał dokument do trzemeszeńskiego magistratu, sporządzono Rejestr Śmierci. Nadal na listach strat powstania wielkopolskiego i Liście strat Wojska Polskiego odnajdujemy niejednakowo wpisane dane bohatera. Widnieje na wykazie poległych i zmarłych za Polskę sporządzonym w 2020 roku.

Źródło: Akt zgonu USC Poznań II, Rok 1919, Nr 1171; RŚ USC T m 1920, Nr 129; Jabłoński, Ls. powstania wlkp., (wpisano Szatka), Nr 1402, s. 80; Olszewski, Jastrząb, Ls. powstania wlkp., poz. 1868, s. 351; Ls. 1934, poz. 38127, s. 852; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 2133, s. 208; Fot. USC Trzemeszno.

Nr. 129.

C.

129

Memorandum dnia 4-go listopada 1920.
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute

dzisiaj co do osobistości znan-
der Persönlichkeit nach

legitymując się
annt.

Wojskowy Urząd Kuratorski Okręgu Ge-
neralnego w Poznaniu zameldował.

zamieszkał
wohnhaft in

i zeznał, że w rezerwie 100. pułku
und zeigte an, daß
przy kompanii masyżowej 1. pułku
w Łodzinie

w wieku 24 lat, katolickiego wyznania,
Religion,

zamieszkał w Wymysłowie solnym
wohnhaft in

urodzony w Wymysłowie solnym, nieżonaty,
geboren zu

syn robotnika Jena Szalek, i jego
Dziny przynajmniej z domu Kramarskiej,
słynącej z kamieńskich w Łodzinie powieści
Witkowskiej.

umarł w Poznaniu Szpital I.

dnia 200-go pierwszego października
am

roku tysiąc dziewięćset
des Jahres tausend neunhundert

południa o godzinie
mittags um

czternaście
Uhr

verstorben sei. Cyfrowa śmierć nieurzędowa.

Odczytano, przyjęło i
Vorgelesen, genehmigt und

drukowane skreślono.

Urządnik stanu cywilnego

Der Standesbeamte

Kowalski

Zgodność z księgą główną poświadczam

Die Abereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Memorandum dnia 4-go listopada 1920.
den ten

Urządnik stanu cywilnego

Der Standesbeamte

[Podpis]

Jakub Szygenda, starszy posterunkowy policji

Urodzony 18 lipca 1891 roku w Przyjmie, nieopodal Ławek w gminie Trzemeszno. Syn Michała i Antoniny. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Po wojnie zdemobilizowany. Za udział odznaczony Medalem Pamiątkowym za Wojnę 1918-1921 i Medalem Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości. Do policji wstąpił 15 lutego 1921 roku. Służbę pełnił w XIII okręgu wołyńskim (województwo wołyńskie ze stolicą w Łucku istniało w II Rzeczypospolitej w latach 1921-1939). Około lat 1936-1939 starszy posterunkowy Policji Państwowej w Zdobunowie pełnił służbę na posterunku kolejowym. Stopień był najwyższym w grupie zaszeregowania dla szeregowych policjantów. Jakuba Szygendę w uznaniu trudu pełnienia służby odznaczono Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę. Wobec zagrożenia wojną policjantów zmilitaryzowano. Uczestnik wojny obronnej 1939. Po 17 września 1939 roku i napaści na Polskę sowiektów wzięty do niewoli. Został zamordowany przez NKWD w Miednoje wiosną 1940 roku. Tam spoczywa na Polskim Cmentarzu Wojennym.

Źródło: Lista katyńska trzemesznian; Jakub Szygenda, MWP. Biogramy ofiar zbrodni katyńskiej; Lista osób zamordowanych w Katyniu, Charkowie, Twerze i Miednoje; Jakub Szygenda, Ogrody Wspomnień; Katedra Polowa WP; przeglądarka timenote; Fot. Miednoje. Księga cmentarna, tom 2, s. 908.

Józef Szykowny, szeregowy

Urodzony około 1901 roku w Gołąbkach, syn Michała i Pelagii. Stąd wyruszył na wojnę polsko-bolszewicką. Był żołnierzem 7 kompanii 58 pułku piechoty wielkopolskiej, (wcześniej 4 pułku strzelców wielkopolskich utworzonego 6 marca 1919 roku do reorganizacji 7 stycznia 1920 roku). Gdy 1 sierpnia 1919 roku odjeżdżający na wojnę eszelonem 4 pułk strzelców wielkopolskich zegnało gnieźnieńskie społeczeństwo, nie sądzono, że już 27 sierpnia toczył będzie ciężkie boje o Bobrujsk. Łapiński w historii wojennej pułku napisał: „Druga kolumna (5-a i 7-a kompanie, 2-a kompania ciężkich karabinów maszynowych, jedna bateria i 20 czołgów), przebiwszy czołgami zasieki z drutu kolczastego pozycji nieprzyjacielskich nad rzeczką Wołczanką, wolno podążała na wschód po rozmokłej drodze leśnej. Następną walkę stoczono pod Siemkowem, poczem kolumna, ostrzeliwana przez pociąg pancerny, zajęła dworzec Bobrujsk, a później o godzinie 15, wkroczyła do miasta”. Józef Szykowny walcząc 18 maja 1920 roku zginął trafiony pociskiem karabinowym w brzuch pod Wasilewiczami, rejon rzeczycki, obwód homelski na Białorusi. Pod tą datą w cytowanej historii zapisano: „Dnia 18 maja szczupła garstka obrońców przyczółka Jakimowskiej Słobody stawiała zdecydowany opór przeważającym siłom nieprzyjacielskim trzech pułków, które, wykorzystując mgłę poranną, zdołały podsunąć się blisko. Wywiązała się pięć godzin trwająca huraganowa walka ogniowa. Karabinom maszynowym stale brak było amunicji – tak wiele strzelały”. Na liście poległych spisanej historii wojennej pułku pod poz. 338 „szer. Józef Szykowny” został wykazany. Akt zgonu wytworzono w Trzemesznie po doniesieniu przez kapelana ks. L. Tomaszewskiego. Ujęty na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku i w wykazie poległych z 2020 roku. Dodajmy jeszcze chwalebne zdobycze pułku: sztandar nieprzyjacielski, 22 działa, 280 karabinów maszynowych i 6000 karabinów.

Źródło: RŚ USC T w Jastrzębowo 1920, Nr 33; Rejestr Śmierci USC Gniezno, obwód miejski 1920, Nr 415; Ls. 1934, poz. 39346, s. 880; Łapiński, Zarys historii wojennej 58 pp, s. 10, 12, 19, 35, 36; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 2197, s. 214; Fot. USC Trzemeszno.

C. 33

Nr. 33

Kowalski dnia 3. listopada 1920
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute
dzisiaj do osobistości znan
der Persönlichkeit nach

legitymując się
fanni,

M. L. Tomaszewski, Kapelański 58/4 p.p.
Włk. stwierdza 23. maja 1920.

zamieszkał w *re. powiatu Szykowny*
wohnhaft in
i zeznał, że *Józef Szykowny 58/4 p.p.*
und zeigte an, daß

w wieku *19* lat, *21000* lat, *Katolicki* wyznania,
alt, Religion,
zamieszkał w
wohnhaft in
urodzony w *Gólabkach, powiatu mogileńskiego*
geboren zu

umarł w *polu pod Kasilowianami pow. Moryc.*
zu
dnia *osiemnastego* maja
am
roku tysiąc dziewięćset *dwudziestego*
des Jahres tausend neunhundert
połudn. o godzinie *nie podano*
mittags um Uhr
verstorben sei.

*Powód wyjazdu: śmierć
strzał karabinowy w brzuch.*

Odczytano, przyjęto i *25 wyrazów przekładono.*
Vorgelesen, genehmigt und

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
Czarniecki

Zgodność z księgą główną poświadczam
Die Übereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Kowalski dnia 3-go listopada 1920
den tert

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
Czarniecki

Czesław Śrama, szeregowy

Urodzony około 1900 roku w Jerzykowie gmina Trzemeszno, syn kłodzieja Andrzeja i Marianny z domu Brzezińskiej. Kawaler, żołnierz 4 kompanii reflektorów II batalionu saperów wielkopolskich. Bataliony saperów od stycznia 1919 roku formowano w Poznaniu w koszarach przy ul. Rolnej. Struktura batalionu obejmowała cztery kompanie polowe i kompanię reflektorów. Od początku uzyskania zdolności bojowej pododdziały saperów angażowano do walk powstańczych. To z ich wsparciem 17 lutego pod Rynarzewem na Froncie Północnym powstania zdobyto pociąg pancerny. Przeszkolone pododdziały stopniowo wysyłano na front wschodni. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Z 4 kompanią wysłany na front wschodni zginął w rejonie miejscowości Radoszkowce pod Mińskiem na Białorusi. Śmierć poniósł podczas katastrofy kolejowej 5 października 1919 roku. Zapisano w akcie zgonu czas „po godzinie piętnastej”. Trasa kolejowa Wilno, węzeł kolejowy Mińsk, Homel wybudowana została w 1873 roku. Podczas wojny służyła do przegrupowywania walczących wojsk i zaopatrzenia sprzętowego. Stanowiła zatem cel ataków wroga. Czesława Śramę nie ujęto na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku. Bohatera wymieniono dopiero w wykazie poległych i zmarłych za Polskę wydany w 2020 roku. Dodajmy, w tejże kompanii służył i podczas jazdy tym samym pociągiem zginął mieszkaniec Duszna Stanisław Janik.

Źródło: RŚ USC T w 1920, Nr 38; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 2231, s. 218; Fot. USC Trzemeszno.

C. 40

Nr. 38.

Tremesawo dnia 07 kwietnia 19 2t.
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute

dzis co do osobistości — znan —
der Persönlichkeit nach

legitymując się
kennt.

*Czwarta kompanja reflektorów II Baku
Saperów Wielkopolskich nosi*

zamieszkał w —
wohnhaft in —
i zeznał, że *steregowiec Czesław Śrama*
und zeigte an, daß

w wieku *19* lat, *katolickiego* wyznania,
ab, Religion,

zamieszkał w *Jerzykowie*
wohnhaft in

urodzon w *Jerzykowie, nie kionaty, syn*
geboren zu *w Jerzykowie, zamieszkałego kolonkija*
Andrzeja Śramy i jego w Jerzykowie
zmarłej sony Maryjanny z domu
Brzezinskiej.

umarł w *pod obwiskiem podczas katastrofy kolej.*
zu *piątego października.*
am

roku tysiąc dziewięćset *dziewiętnastego*
des Jahres tausend neunhundert

po połudn. o godzinie *trzech*
mittags um *Uhr*

verstorben sei.

Odczytano, przyjęto i
Vorgelesen, genehmigt und
skreślono

Powziętych 23 słowa

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
w zastępstwie
Lüning

Zgodność z księgą główną poświadczam
Die Übereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Tremesawo dnia 0-go kwietnia 19 2t.
den ten

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
w zastępstwie
Lüning

Adam Tarnowski, szeregowy

Urodzony około 1899 roku w Wymysłowie Dolnym gmina Trzemeszno. Syn Franciszka i Apolonii. Mieszkał z rodzicami w Wymysłowie. Podczas wojny żołnierz 67 pułku piechoty wielkopolskiej. Pułk w lutym 1920 roku skierowano na front w rejon Kurzeniec-Wilejki. Stanowił straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty. Pododdział pozostawiony w garnizonie na tyłach frontu pełnił służbę wartowniczą i uczestniczył w szkoleniach rekruta. Adama Tarnowskiego nie wysłano na front. Pełnienie straży na tyłach wpisujemy w uczestnictwo w wojnie polsko-bolszewickiej. Oddał życie dla Ojczyzny. Wyczerpany trudami służby zmarł od chorób w szpitalu wojskowym w Poznaniu 29 lipca 1920 roku. Wpisany na Listę strat Wojska Polskiego z 1934 roku i wykazie poległych i zmarłych za Polskę sporządzonym w 2020 roku.

Źródło: Ls. 1934, poz. 40295, s. 904; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 2248, s. 219; Konieczny, Zarys historii wojennej 67 pp, s. 4, 6, 10, 13-14, 26.

Stefan Tobała, kapral

Urodzony 26 sierpnia 1898 roku w Robakowie gmina Kórnik, syn Wojciecha i Katarzyny z domu Kozak. Podczas I wojny światowej zmobilizowany do armii niemieckiej. W 1917 roku, walczył na froncie zachodnim w rejonie Lille, w północnej Francji. Do Robakowa powrócił w 1918 roku. Wstąpił 13 listopada 1918 roku w szeregi kompanii kórnickiej, batalion śremski oddziałów Rzeczypospolitej Kórnickiej. Po wybuchu powstania wielkopolskiego już wieczorem 27 grudnia wyruszył z kompanią kórnicką wesprzeć walczący Poznań. Stuosobowy oddział pod dowództwem Stanisława Celichowskiego około godziny 22 wzmocnił rejon Bazaru i Dworca Głównego rozbijając nadciągające z odsieczą oddziały niemieckie. Od 7 do 17 stycznia 1919 roku toczono walki pod Zbąszyniem, o miejscowości Łomnica i Strzyżewo. Gdy kompania kórnicka osiągnęła stan osobowy batalionu część ochotników skierowano w rejon Leszna. 23 lutego 1919 roku batalion wszedł w skład 11 pułku strzelców wielkopolskich, dowódca major Stanisław Thiel. Stefan Tobała był żołnierzem 1 batalionu 11 pułku, który zajął pozycje na południe od Miejskiej Górki, a do połowy września bronił granic w rejonie Rawicza i Leszna. 22 października 1919 roku pułk skierowano do pełnienia straży na linii demarkacyjnej na odcinku od Wieruszewa do Sulmierzyc pod Kępem. Po zluzowaniu pułk stacjonował w Ostrowie i Skalmierzycach. Stefan Tobała był uczestnikiem wojny polsko-bolszewickiej. 21 stycznia 1920 roku rozpoczął z pułkiem przygotowania do wymarszu na front wschodni. Jeszcze w styczniu pułk wyruszył transportem kolejowym do Lidy, gdzie 5 lutego 1920 roku przemianowany został na 69 pułk piechoty wielkopolskiej w składzie 17 Dywizji Piechoty. 30 marca pułk zajął przedmieście Borysowa na wschodnim brzegu Berezyny. Borysów utrzymano do 14 kwietnia 1920 roku. Na skutek ofensywy 15. armii sowieckiej bataliony pułku sukcesywnie wprowadzono do walki na zagrożonych odcinkach frontu. Podczas odwrotu i podjętej w czerwcu 1920 roku kontrofensywy 69 pp. toczył zacięte boje. Walczył od 4 do 8 sierpnia 1920 roku o Białobrzegi, a 14 sierpnia w rejonie Nasielska nieopodal twierdzy Modlin. Tam, w rejonie Stoczka, szeregowy Tobała został ranny. Podczas rozejmu połączone bataliony pułku skierowano, by strzegły granicy w rejonie Sejna. W potyczkach zdobyto na wrogu baterię artylerii ciężkiej, 11 karabinów maszynowych i wzięto jeńców. Pułk zluzowany 29 listopada 1920 roku powrócił pociągiem do garnizonu w Bydgoszczy. Stefana Tobałę w październiku 1920 roku odznaczono Krzyżem Walecznych, awansowano do stopnia starszego szeregowca, w listopadzie do stopnia kaprała i w następnym roku zdemobilizowano. Powrócił do Robakowa. W 1924

roku z rodzicami kupił gospodarstwo rolne w miejscowości Grabowo gmina Trzemeszno. Udzielającego się społecznie gospodarza wybrano sołtysem i członkiem Rady sołeckiej. Wtedy zaangażował się w rozbudowę szkoły powszechnej w Kruchowie. W 1928 roku poślubił Katarzynę Bosacką. Podczas II wojny światowej został 4 maja 1940 roku aresztowany. Osadzono go w trzemeszeńskim więzieniu, stąd w obozie przejściowym w Szczeglinie, po czym wywieziony do obozu koncentracyjnego KL Dachau, następnie KL Mauthausen-Gusen. Pracował w kamieniołomach i magazynie odzieży. Pomagał współwięźniom. Zginął 3 grudnia 1941 roku o godzinie 5.50 rano. Po latach nazwisko bohatera umieszczono na mogile powstańców wielkopolskich na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd P, numer grobu 1.

Źródło: WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Detale kartoteki personalno-odznaczeniowej. Toboła Stefan, 125/T-374; CZAT; Filary, Zarys historii 69 pp, s. 8, 10-15, 19-20, 23, 27; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 199, 220, 232; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 143, 152; Nowak, udział kompanii kórnickiej; Nowakowski, Dokumenty z martyrologii..., s. 106; Rezler, Nasze powstanie, s. 56, 184; Informacja od Maciej Adamski, wynotował Andrzej Leśniewski, 15 sierpnia 2020 r.; Fot. Stefan Toboła w mundurze żołnierza 1 batalionu 11 pułku Strzelców Wielkopolskich, fot. pow., zbiory rodzinne syna Zygmunta Toboły.

Józef Wegner, sierżant

Urodzony 2 lutego 1896 roku w Trzemesznie, syn młynarza Norberta i Marianny z domu Chudzińskiej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Przed wyruszeniem na wojnę mieszkał z rodziną we wsi Kornaty, gmina Strzałkowo, powiat Słupca. Żołnierza 7 brygady piechoty rezerwowej „WUG 7 bp” nie skierowano na front. Bataliony zapasowe szkoliły rekruta wysyłając uzupełnienia do macierzystych pułków walczących na froncie. Podczas wojny polsko-bolszewickiej Wegner w 7 brygadzie piechoty rezerwowej wypełniał obowiązki gospodarcze i wartownicze. Zapisano w akcie „poległ przez postrzał”. Zginął podczas pełnienia służby o godzinie czternastej 12 sierpnia 1920 roku. Wypadkowi uległ w koszarach artylerii w Inowrocławiu. Informację magistratowi w Trzemesznie przekazał Wojskowy Urząd Duszpasterski Okręgu Generalnego w Poznaniu. Widnieje na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku i w wykazie poległych i zmarłych za Polskę z 2020 roku.

Źródło: RŚ USC T m 1920, Nr 130; Akt zgonu Urząd Stanu Cywilnego, ówódmiejski Wólka, Rok 1920, Nr 40; Ls. 1934, poz. 42371, s. 952; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 2382, s. 232; Fot. USC Trzemeszno.

130 C. Nr. 130. 130

Przemocno dnia 4-go listopada 1920.
am

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute

dzisie co do osobistości znan
der Persönlichkeit nach _____
legitymując się
sonst.

Wojskowy Urząd Duchy pastorałski Okręgu
Episkopalnego w Toroniniu Zamładowa.

zamieszkał w _____
wohnhaft in _____
i zeznał _____ że _____
und zeigte an, daß _____

_____ w wieku _____ 24 lat, _____
alt, _____ wyznania, _____
Religion, _____

zamieszkał w _____
wohnhaft in _____
urodzon _____ w _____
geboren zu _____
syn _____
i jego żony _____
Schudwiskiej, obywateli _____
w niemieckiej miejscowości _____

umarł _____ w _____
zu _____
dnia _____
am _____
roku _____
des Jahres _____
tausend neunhundert _____
_____ po _____
_____ o godzinie _____
mittags um _____ Uhr
verstorben sei. _____

Odczytano, przyjęto i _____
Vorgelesen, genehmigt und _____
_____ skreślono. _____

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte

Zgodność z księgą główną poświadczam
Die Abereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Przemocno dnia 4-go listopada 1920.
den _____ ten _____

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte

97-98

Jan Franciszek Weiss, sierżant

Urodzony 26 stycznia 1899 roku w Wolsztynie, syn Jana i Rozalii z domu Tomys. Gdy uczęszczał do szkoły ludowej uczestniczył w strajku szkolnym. W 1910 roku rozpoczął naukę w Gimnazjum Realnym w Wolsztynie, następnie od 1914 roku w Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu. Był powstańcem wielkopolskim. Żołnierzem Armii Wielkopolskiej 5 kompanii kulomiotów (ciężkich karabinów maszynowych), od listopada 1919 roku przeniesiony do kompanii sztabowej VII Brygady Piechoty Rezerwy. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Walczył na froncie litewsko-białoruskim i wojnie z polsko-bolszewickiej. Syn Lech Jan Weiss pisał po latach: „Ojciec opowiadał nam swoje przeżycia i różne historie. Pamiętam epizody z wojny bolszewickiej. Ojciec był na froncie litewsko-białoruskim. Któregoś razu wspominał nam, jak cofając się przed bolszewikami przeprawiali się przez Niemen. Po żelaznym szkielecie mostu żołnierze przechodzili na czworakach”. Zdemobilizowany 17 listopada 1920 roku, jak zapisano, „urlopowany na kontynuowanie studiów” na Uniwersytecie Poznańskim, skończył kierunki polonistyczny i germanistyczny. Na posadę nauczyciela przyjęto Weissa do Gimnazjum Klasycznego w Trzemesznie we wrześniu 1925 roku. Wielkiej pasji pedagog założył drużynę harcerską nazwaną imieniem Stanisława Staszica. Był opiekunem kółka polonistycznego wystawiającego sztuki teatralne. Weiss pasjami fotografował. Oddany młodzieży nauczyciel Liceum i Gimnazjum otrzymał ministerialną nominację na profesora szkoły średniej. Zmobilizowany we wrześniu 1939 roku sierżant żandarmerii podlegał komendantowi miejscowej policji i jako członek Obrony Narodowej Trzemeszna patrolował najbliższą okolicę. Konwojował też internowanych kolonistów niemieckich w kierunku Warszawy. Uczestniczył w obronie stolicy. Powróciwszy do Trzemeszna za swoją działalność i odmowę podpisania niemieckiej listy narodowościowej zamordowany w miejscu nieznanym około 5-6 grudnia 1939 roku.

Źródło: RŚ USC T m 1946, Nr 45; Konieczka-Śliwińska, Wybór źródeł do dziejów Gimnazjum..., s. 91, 112, 134, 138-139, 158, 162-165, 198, 200, 214; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 129-131; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 151; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 308; Łuczak, Dzieje Trzemeszna, s. 222, 237, 242, 244, 249, 258; Łuczak, Leśny, Alma Mater Trzemesnensis, s. 120-121, 144, 146, 159, 173, 181; Weiss, Dawne lata..., s. 7-28; Wideliński, Pamięć o wychowawcach i wychowankach, s. 6-7; Kosynier TMI, s. 10; Fot. za: Lech Jan Weiss, Dawne lata..., s. 81; USC Trzemeszno; Tablica Bazylika Trzemeszno.

IV. Dane dotyczące małżonki osoby zmarłej:

1. Imię (imiiona) i nazwisko *Zofia Weiss z domu Obel*
2. Zawód (jeśli zwie) *brak zawodu*
3. Miejsce zamieszkania (jeśli zwie) *Przemysno - Włoc*

V. Dane dotyczące osoby, władzy lub instytucji zgłaszającej zgon

1. Imię (imiona) i nazwisko (nazwa) *Pełn Grodzki*
2. Zawód
3. Miejsce zamieszkania (siedziba) *Przemysno*

VI. Uwagi:

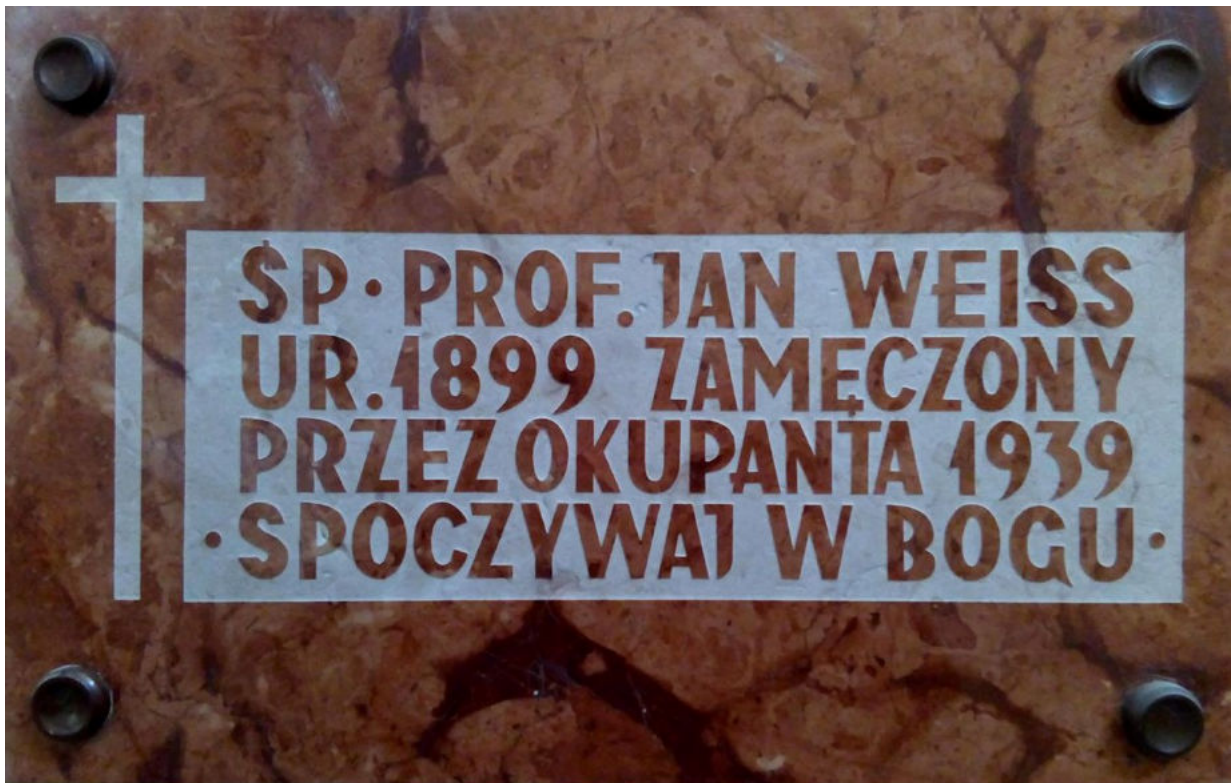
Opisano na podstawie protokołu Pełn Grodzkiego z dnia 24 marca 1946 r. Str. 29. 13/46 na mocy załącznika

Podpis zgłaszającego:

Zastępca Urzędnik Stanu Cywilnego:
Franciszek Jaskiewicz

1. Akt urodzenia zmarłego sporządzony w Urzędzie Stanu Cywilnego w Nr.

2. Akt małżeństwa zmarłego sporządzony w Urzędzie Stanu Cywilnego w *Chetmie Str. 50/25 z dnia 17.8.1925*

Władysław Wichłacz, kapral

Urodzony około 1895 roku w Brzozówcu gmina Trzemeszno. Kawaler, syn nieżyjącego kowala Wichłacza (imienia nie podano w akcie) i Marianny z domu Janiszewskiej. Matka mieszkała w Otocznie powiat Września. Natomiast miejscowość Linno (obecnie Krefeld), powiat Dortmund, Nadrenia Północna Westfalia w Niemczech wskazuje Józefiak. Władysław Wichłacz po I wojnie światowej powrócił do kraju. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Żołnierz 3 kompanii 5 batalionu zapasowego 59 pułku piechoty wielkopolskiej. Gdy pułk skierowano na front, pododdział pozostawiony w garnizonie pełnił służbę wartowniczą. Bataliony zapasowe szkoliły rekruta i wysyłały uzupełnienia do macierzystych pułków walczących na froncie. Chociaż kaprala Wichłacza nie skierowano na front, służbę wojskową wpisujemy jako wspieranie walczących. W obliczu trwającej wojny w batalionie zapasowym na tyłach frontu wypełniał patriotyczny obowiązek wobec Ojczyzny. Zmarł w szpitalu wojskowym we Wrześni 30 grudnia 1919 roku. Trzemeszeński akt zgonu sporządzono 27 października 1920 roku na wniosek dowództwa batalionu. Wpisany na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 roku oraz wykazie poległych i zmarłych za Polskę sporządzonym w 2020 roku.

Źródło: RŚ USC T m 1920, Nr 39; Akt zgonu USC Września, 1920, Obwód Miejski, Nr 23; Ls. 1934, poz. 42736, s. 95; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 2399, s. 234; Fot. USC Trzemeszno.

C. 39

Nr. 39

Tremestru dnia 27^{go} marca 19 20.
am ten

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stawil się
Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute
dzisie do osobistości znan-
der Persönlichkeit nach

legitymując się
tamt.

*Doniesienie brona kapra rowego nr. 59/5
Wielkopolski donosi*

zamieszkał w
wohhaft in
i oznaj- że
und zeigte an, daß

*kapral Władysław Wichłacz
stojący przytem broni 3. kompanji*

w wieku 25 lat, katolickiego wyznania,
alt, Religion,

zamieszkał w *Wrocławiu, powiat Wrocławia*
wohhaft in
urodzon w *Baranowie, powiat Kępno*
geboren zu

*nie żonaty, syn wnioskowny miejscowosci
umarłego kowala Wichłacza niek nazego
imiona i jego wdowy Elżbianny
wdomu Janiszewska, Kamińska
w Wrocławiu powiat Wrocławia.*

umarł w *Wrocławiu w szpitalu wojskowym*
am 30
dnia *trzydziestego* *grudnia*
am
roku tysiąc dziewięćset *dwudziestego*
des Jahres tausend neunhundert
po połudn. o godzinie *szóstej i pół*
mittags um Uhr

verstorben sei.

Odczytano, przyjęto i
Borgelesen, genehmigt und
skreślono

Tomyrej 22 słowa

Urzędnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
w zastępstwie
Luning

Zgodność z księga główną poświadczam
Die Übereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Tremestru dnia 27^{go} marca 19 20.
den ten

Urzędnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
w zastępstwie
Luning

37. R.

Stefan Wilkosz, kapral

Urodzony 22 sierpnia 1895 roku w Ławkach gmina Trzemeszno, syn Ludwika i Katarzyny z domu Janka. Ochotnik powstania wielkopolskiego 1918-1919. Żołnierz Wojsk Wielkopolskich 9 kompanii II batalionu 4 pułku strzelców wielkopolskich. Pułk 6 stycznia 1919 roku stoczył krwawy bój pod Chodzieżą. Od 27 maja do 20 czerwca pułk stacjonował w rejonie Ryczywołu stanowiąc odwód 2 Dywizji Strzelców Wielkopolskich. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Skierowany z pułkiem na front odjechał z Gniezna 1 sierpnia 1919 roku eszelonem na wschód. Wyładowany w Krasnem, już 8 sierpnia uczestniczył w natarciu na Mińsk. Przeszedł szlak bojowy walcząc o Błóń, Osipowicze i do 31 marca 1920 roku w rejonie Bobrujska. Tam 7 stycznia 1920 roku pułk w twierdzy zajętej przez 14 Dywizję Piechoty, 4 pułk strzelców przemianowano na 58 pułk piechoty wielkopolskiej. Szlak bojowy pułku obejmował, w kwietniu 1920 roku Parycze i Starkowicze, od maja do lipca toczone walki odwrotowe od Jakimowskiej Słobody po Dęblin, a po przełamaniu frontu sowieckiego zwycięskie potyczki pod Garwolinem. Pułk pomaszerował na Łomżę i Mały Płock. We wrześniu 1920 roku toczył zwycięskie boje o Żabin, Prużany, Słonin i Baranowicze, do 18 października 1920 roku o Nieśwież i Kojdanów. Pułk walczył do czasu zawarcia rozejmu. Stefan Wilkosz awansowany został do stopnia kaprała i zdemobilizowany 25 listopada 1920 roku. Pozostał w straży granicznej pełniąc straż na rubieżach wschodnich. Posiadał stopień służbowy starszego przodownika Straży Granicznej, najwyższy z szarży szeregowych. Po wybuchu II wojny światowej, po 17 września 1939 roku, wzięty do sowieckiej niewoli. Długi czas uważany za zaginionego. Tymczasem aresztowanego zamordowało NKWD, prawdopodobnie w uroczysku Kuropaty koło Mińska na Białorusi. Egzekucji dokonywali funkcjonariusze komendantury NKWD BSRR. Kuropaty to jedno z miejsc masowych egzekucji, w 1993 roku upamiętnione wpisem do państwowego spisu zabytków historyczno-kulturowych.

Źródło: Łapiński, Zarys historii wojennej 58 pp, s. 5, 10, 14; Ogrody wspomnień; Pazniak, Szmyhalou, Krywalcewicz, Kurapaty, s. 180; Wilkosz, Rodowód Biuletyn Informacyjny, s. 22; Fot. zbiory rodzinne, RBI udostępnił Zdzisław Wilkosz.

Ludwik Wiśniewski, starszy szeregowy

Urodzony w 1896 roku w Trzemesznie, syn rolnika Franciszka i Marii. Kawaler, powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej. Pod rozkazami Władysława Wlekińskiego oswabadzał Mogilno, walczył o Inowrocław i na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Podczas wojny polsko-bolszewickiej pełnił służbę w garnizonie w Gnieźnie, w 3 batalionie pułku piechoty. Zmarł od chorób w szpitalu wojskowym w Gnieźnie. Pierwszy szwadron 3 pułku ułanów wielkopolskich w Gnieźnie poinformował o zgonie magistrat Trzemeszna. Podano w Rejestrze Śmierci datę 30 lipca 1919 roku. Ciało zmarłego przewieziono do Trzemeszna, gdzie odbył się uroczysty pogrzeb. Po wybudowaniu Mauzoleum Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 szczątki Andrzeja Sternalskiego złożono w krypcie grobowej. Po wrogim działaniu Niemców podczas II wojny światowej Mauzoleum zniszczono, a ciała bohaterów przeniesiono do oddalonego miejsca i zatarto ślady pochówku. Obecnie to Zbiorowa Mogiła Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd P, numer grobu 1. Nazwisko odszukamy na listach strat powstania wielkopolskiego z lat 1936, 2008, 2009 oraz w wykazie poległych i zmarłych za Polskę z 2020 roku.

Źródło: RŚ USC T m 1920, Nr 22; Jabłoński, Ls. powstania wlkp., poz. 1619, s. 93; Olszewski, Jastrząb, Ls. powstania wlkp., poz. 2136, s. 369; Olszewski, Jastrząb, Ls. powstania wlkp., druga, poz. 2162, s. 369; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 2439, s. 440; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 44, 64, 135, 141-142, 144; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 267-268; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. USC Trzemeszno.

22 C. Nr. 22. 11 22

Trzemeszno dnia 18-go lutego 1920.
am

~~Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego stał się~~
~~Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute~~

~~dzis co do osobistości~~ ~~am~~ ~~legitymując się,~~
~~der Persönlichkeit nach~~ ~~fanni,~~

*Sierżant szwadron trzeciego pułku Wojsk
Wielkopolskich w Gnieźnie kameldował*

~~zamieszkał w~~
~~wohnhaft in~~ *Głarski szeregowiec Ludwik*
~~zwrócił uwagę, że~~ *Wiśniewski*
~~und zeigte an, daß~~

w wieku *22 lata, katolickiego* wyznania,
alt, Religion,
zamieszkał w *Trzemesznie*
~~wohnhaft in~~
urodzony w *Trzemesznie, nie żonaty,*
~~geboren zu~~ *Syn robotnika Franciszka Wiś-*
niewskiego i jego żony Marii z do-
nam Kieliniskiej, oboje kamieszkują
w Trzemesznie

umarł w *Gnieźnie w łazience wojskowej*
dnia *trzydziestego lipca*
am
roku *tysiąc dziewięćset* *dziewiętnastego*
~~des Jahres tausend neunhundert~~ *przed*
~~mittags um~~ *połudn. o godzinie* *dziesiątej* Uhr
verstorben sei.

~~Odczytano, przyjęło i~~ *Powyciej 22 stów*
~~Vorgelesen, genehmigt und~~ *skresłono.*

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
W następstwie
Chiniń

Zgodność z księgą główną poświadczam
Die Abereinstimmung mit dem Hauptregister beglaubigt

Trzemeszno dnia 18-go lutego 1920.
den ten

Urządnik stanu cywilnego
Der Standesbeamte
W następstwie
Chiniń

Szczepan Wiśniewski, starszy szeregowy

Urodzony w 1896 roku w Trzemesznie, syn Michała i Emilii z domu Radke. Pracował jako robotnik kolejowy. Powstaniec wielkopolski ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej. Walczył pod rozkazami Władysława Wleklińskiego na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. Po reorganizacji Wojsk Wielkopolskich żołnierz 2 kompanii II batalionu, 9 pułku strzelców wielkopolskich, później przemianowanego na 67 pułk piechoty wielkopolskiej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Służył w II batalionie 67 pp. Brak wiedzy o szlaku bojowym bohatera zastąpić należy założeniem, że prawdopodobnie walczył jako podkomendny Władysława Wleklińskiego. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Podczas odwrotu stanowił straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty. Szczepan Wiśniewski zmarł od chorób w szpitalu polowym Nr 305 w Wilejce, obwód miński na Białorusi (nie w Gnieźnie). Tam prawdopodobnie pochowany. Podano w Rejestrze Śmierci USC Trzemeszno dzień 29 marca (zatem nie 10 kwietnia) 1920 roku.

Źródło: RŚ USC T m 1921, Nr 9; Wlekliński, Wspomnienia dowódcy kompanii trzemeszeńskiej..., s. 150a; Lista poległych i zmarłych z ran, poz. 276 [w:] Koniczny, Zarys historii wojennej 67 pp, s. 26; Karwat, Ziemia Gnieźnieńska..., s. 336; Ls. 1934, poz. 43470, s. 976; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 2432, s. 237; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 39, 135, 137, 144; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 81, 120, 129, 268; Tomaszewski, Walki o Noteć..., s. 105-107; Fot. USC Trzemeszno.

C.

Nr. 9.

Strumień, dnia *28* stycznia 1921.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego
stawił się dziś co do osobistości znan

legitymując się,

*Artygu baon diewiątego pułku Artylerii
Wielkopolskich dowództwa,*

zamieszkał w

i zeznał, że *starszy szeregowiec 105szej
Kompanii Szeregowi Wiśniewski, robotnik
kolejowy, wolnego stanu*

w wieku *24* lat, *Katolickiego* wyznania,

zamieszkał w *Strumieniu, pałacu inżynierskiego nr. 15.*

urodzony w *Strumieniu* jako syn robotnika
*Michała Wiśniewskiego i jego żony
Emilji z Radków, zamieszkałych
w Strumieniu*

umarł w *szpitalu polowym nr. 305 w Wilejce*
dnia *dwudziestego dziewiątego* marca
roku *tysiąc dziewięćset dwudziestego.*

połudn. o godzinie

godzinę i minierci nie podano.

Odczytano, przyjęto i

Powyższy tekst skrócono.

Urzędnik stanu cywilnego

Kowakowski

Zgodność z księgą główną poświadczam

Strumień, dnia *28*-go *stycznia* 1921.

Urzędnik stanu cywilnego

Wiśniewski

Franciszek Wlekliński, starszy szeregowy

Urodzony 20 listopada 1891 roku w Szamarzewie (nie Szamażewie) powiat Pyzdry, obecnie gmina w powiecie wrzesińskim. Syn Andrzeja, powstańca styczniowego 1863 roku i matki Józefy z domu Owczarzak. Według rodzinnego przekazu bracia Antoni, Józef i Franciszek byli powstańcami wielkopolskimi. Franciszek w latach 1901-1905 mieszkał we Wszemborzu. Uczeń szkoły elementarnej brał udział w strajku szkolnym. Do wojska niemieckim powołany został 15 października 1912 roku. Służbę odbywał w jednostce w Neurupin koło Berlina. Wtedy wybuchła I wojna światowa. Początkowo walczył na froncie zachodnim we Francji i Belgii, w 1915 na froncie bałkańskim w Serbii i na Węgrzech, rok później ponownie we Francji. W okopach pod Verdun został ranny. Po wyjściu ze szpitala skierowany na front wschodni w Rosji, a w 1918 roku po raz trzeci do Francji. Podczas wojny rodzina zamieszkała w okolicy Trzemeszna. Ochotniczo wstąpił do kompanii trzemeszeńskiej walcząc pod komendą Władysława Wleklińskiego na II odcinku łabiszyńskim Frontu Północnego powstania. (Brak informacji o pokrewieństwie z Władysławem Wleklińskim). Następnie walczył pod rozkazami Henryka Kajetaniaka w 2 kompanii trzemeszeńskiej, po reorganizacji Wojsk Wielkopolskich w 9 pułku strzelców wielkopolskich. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Uczestniczył w 1920 roku w wyprawie na Kijów, walczył w okolicach Zamościa, Sejn, Suwałk, Grodna i wzdłuż rzeki Niemen. Po zakończeniu wojny zdemobilizowany w 1921 roku. Osiadł w Orzechowie gmina Miłosław powiat wrzesiński. Poślubił Annę z domu Gmerek i razem gospodarzyli na 30 hektarach. W 1933 roku był wśród założycieli Ochotniczej Straży Pożarnej. Podczas okupacji wywieziony do GG, do Koniecpola, następnie Janowa Lubelskiego. Po zakończeniu wojny powrócił do Orzechowa, gdzie w latach 1957-1976 sprawował funkcję sołtysa. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym i Medalem Strajku Dzieci Wrzesińskich. Zmarł 21 lutego 1992 roku. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Orzechowie.

Źródło: WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Kolekcja akt Powstańców Wielkopolskich 1918-1919, sygnatura I.487.7618; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 215, 269-271; Tomaszewski, Walki o Noteć..., s. 106; Fot. ze zbiorów wnuczki powstańca udostępniła sołtys Małgorzata Bzowa.

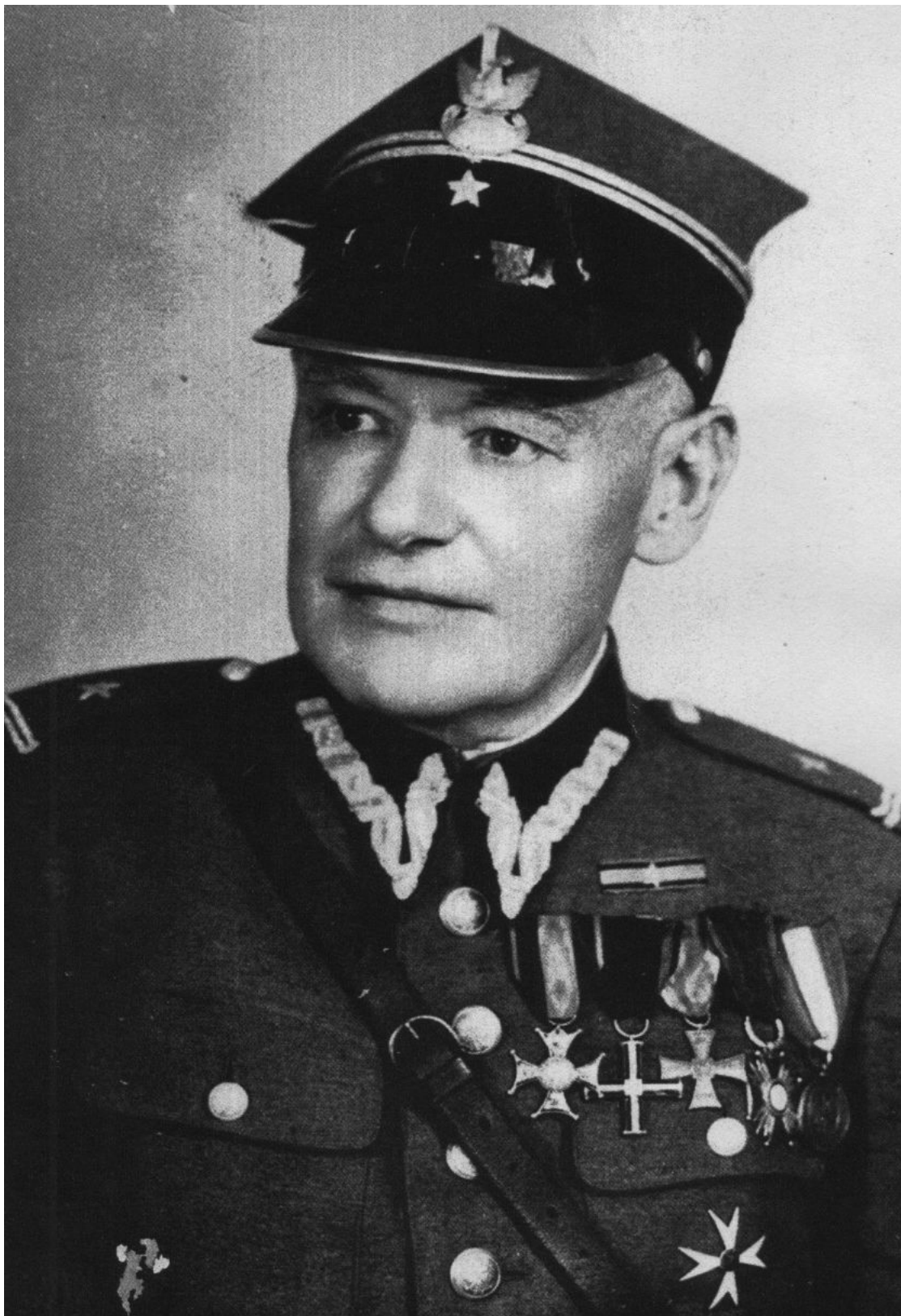
Władysław Wlekliński, major

Urodzony 21 listopada 1886 roku w Trzemesznie, syn Marcina i Rozalii z domu Galewskiej. Po ukończeniu szkoły elementarnej podjął w szkole zawodowej w Trzemesznie naukę fachu stolarskiego. Członek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. W latach 1907-1909 odbył służbę wojskową w armii niemieckiej skierowany do pułku saperów w Nadrenii. Pozostał w Niemczech robiąc kursy budowlane w Duisburgu. Pracował i angażował się w działalność organizacji polonijnych. Gdy wybuchła I wojna światowa zmobilizowany, walczył na froncie zachodnim we Francji. Dwukrotnie ranny w boju, we wrześniu 1915 roku i październiku 1918 roku. Wypisany ze szpitala i zwolniony ze służby 29 listopada w stopniu plutonowego, do Trzemeszna powrócił 12 grudnia 1918 roku. Powstaniec wielkopolski 1918-1919. Zaprawiony w boju frontowiec zorganizował pododdział ochotników kompanii trzemeszeńskiej. Rankiem 28 grudnia 1918 roku wyswobodził Trzemeszno, wsparł odcinek w Gnieźnie i Zdziechowie. Po przyłączeniu do sił Pawła Cymśa 1 stycznia 1919 roku poprowadził kompanię trzemeszeńską oswabdzając Mogilno, a kilka dni później do walki o Inowrocław. Zdobywając dworzec kolejowy po raz kolejny został ranny. Kompania trzemeszeńska 11 stycznia stanowiła odwód powstańców walczących o Żnin. Walczyła o Łabiszyn, Rudę, Florentynowo, Antoniewo – na II odcinku Frontu Północnego powstania. Gdy 23 stycznia dowódca frontu Kazimierz Grudzielski przyjmował przysięgę od zgromadzonych wojsk powstańczych, przysięgano na sztandar kompanii trzemeszeńskiej, który uszyty przez panie Nowakowskie wręczył Wleklińskiemu proboszcz Marcele Kowalski. Po utworzeniu Wojsk Wielkopolskich awansowany na stopień sierżanta dowodził 130-osobowym pododdziałem 2 kompanii technicznej i miotaczy min II batalionu 9 pułku strzelców wielkopolskich. Wlekliński otrzymał szlify oficerskie, a jego kompanię 17 stycznia 1920 roku skierowano do rewindykacji Leszna. Stefan Konieczny w historii pułku napisał „Dnia 17 stycznia 1920 roku wkroczyła 6-a kompanja (dawniejsza trzemeszeńska), jako pierwsza do Leszna”. Działający na froncie wschodnim pułk 9 przemianowano na 67 pułk piechoty wielkopolskiej. Dowódca przeszedł z podkomendnymi szlak bojowy w wojnie polsko-bolszewickiej. Pułk w lutym 1920 roku skierowano w rejon Kurzeniec-Wilejki. Podczas odwrotu stanowił straż tylną wycofującej się 17 Dywizji Piechoty. Walcząc na pierwszej linii frontu w pobliżu Ossowa, rejon Budstawa na Białorusi śmiałym kontratakiem 2 czerwca 1920 roku poprowadził żołnierzy na okopy atakujących bolszewików i po zaciętej walce zmusił wroga do wycofania. Napisano o nim we wniosku o odznaczenie: „prowadził swą kompanię do kontrataku na okopy bolszewików w pobliżu wioski Ossowo (zachód od stacji kolejowej Krzewicze). W momencie, gdy pod

ostrzałem bolszewickim z karabinów maszynowych i artylerii, nie można było posunąć się do przodu, dzięki dowódcy Wleklińskiemu i jego energii i postawie, kompania ruszyła naprzód i uderzyła na okopy” oraz: „zaatakował okopy przeciwnika obsadzone przez podwójnie silniejsze oddziały bolszewików, zmusił je po zaciętej walce do wycofania się”. Uderzenie na 1 armię polską trzech armii sowieckich wspartych korpusem kawalerii i atakującymi tyły Litwinami opisał cytowany już Konieczny: „Powstrzymując oddziały sowieckie, pułk jako straż tylna i boczna, w łączności z innymi oddziałami dywizji odchodzi w kierunku Wilejki. Tu pułk wstrzymuje silne uderzenie sowieckie i po ostrych walkach skierowany zostaje do niemieckich okopów pod Smorgoniami. Pozycję pułk broni w przeciągu dwóch dni, odpierając kilkakrotnie ataki nieprzyjaciela, w ośmiu do dziesięciu linjach. Wszelkie jednak jego próby zawładnięcia okopami załamują się pod ogniem artylerji i karabinów maszynowych. Gdy w walce nocnej nieprzyjaciel wtargnął do okopów, podporucznik Wlekliński śmiało przeciwuderzeniem wyrzucił wroga z pozycji, przyczem wziął jeńców. Przytomność umysłu oraz odwaga tego dowódcy nagrodzona została krzyżem «virtuti militari». Pułk odzyskał pozycję, wziął jeńców, zdobył 2 karabiny maszynowe, 5000 sztuk amunicji, materiał techniczny, telefony i sprzęt wojskowy. Wlekliński dowodził kompanią 67 pp m.in. w bitwach pod Litowcami, Czerkasami i Dziadkami. Pułk 15 sierpnia 1920 roku toczył boje o Nasielsk. Po zakończeniu wojny pozostał w Wojsku Polskim. Pełniąc obowiązki dowódcy 17 batalionu 7 pułku saperów DOK VII w Poznaniu awansował do stopnia kapitana. Za wojnę odznaczony 18 lutego 1922 roku Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari V klasy, Krzyżem Walecznych i Krzyżem Niepodległości. Wleklińskiego w lutym 1928 roku awansowano na stopień majora, a w listopadzie przeniesiono do rezerwy. Powrócił do Trzemeszna i rok później poślubił trzemeszniczkę Mariannę Galewską. W 1933 roku mianowany został komisarycznym wójtem na obwód Chełmce. W 1938 roku przeniósł się do Poznania. Ukrywając powstańczą przeszłość szczęśliwie przeżył II wojnę światową. Ochotnika w służbie krajowi 14 maja 1945 roku mianowano kierownikiem Zarządu Kwaterunkowo-Budowlanego w Jarocinie, a w lipcu 1946 roku zdemobilizowano z czynnej służby wojskowej. W 1957 roku otrzymał Wielkopolski Krzyż Powstańczy. Zmarł 16 grudnia 1964 roku w Poznaniu. Zgodnie z ostatnią wolą pochowany został przy swoich podkomendnych w Zbiorowej Mogile Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 na cmentarzu parafialnym w Trzemesznie, sektor B1, rząd P, numer grobu 1.

Źródło: M.P. Nr 167, poz. 198, str. 2; WBH CAW w Warszawie, Kwestionariusz Władysława Wleklińskiego o nadanie Orderu Virtuti Militari, I.482.15-975; WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Detale kartoteki personalno-odznaczeniowej. Wlekliński Władysław, 134/W-1954; Konieczny, Zarys historii wojennej 67 pp, s. 4, 6, 11, 13-15, 26; Maciej Adamski, Trzy życiorysy – trzy drogi do niepodległości [w:] Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 45-48; Krystian Jabłoński, Władysław Wlekliński – dowódca ochotniczej kompanii trzemeszeńskiej [w:] Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 155-170; Karwat, Ziemia Gnieźnieńska..., s. 60, 83, 88, 105-106, 129, 159, 266-267; Andrzej Leśniewski, Dowódca kompanii trzemeszeńskiej major Władysław Wlekliński [w:] Jankowski, Nasze zrywy powstańcze, s. 65-66; Cmentarz w Trzemesznie; Fot. WBH CAW w Warszawie; MRT.

Stanisław Woźniak, strzelec

Urodzony około 1900 roku w Gnieźnie, syn robotnika Marcina i Katarzyny z domu Macioszek. Zamieszkały w Kozłowie gmina Trzemeszno, skąd wyruszył na wojnę. Nie podano daty poboru do wojska, sądzić jednak powinniśmy, że nastąpiło to pomiędzy marcem 1919 roku, a kwietniem 1920 roku. Rodowód pułku nawiązuje do zwycięskiego zajęcia Inowrocławia przez powstańców wielkopolskich. Przemianowanie 1 pułku grenadierów kujawskich 6 marca 1919 roku na 5 pułk strzelców wielkopolskich w Inowrocławiu, następnie 17 stycznia 1920 roku na 59 pułk piechoty wielkopolskiej. Po walkach z Niemcami zluzowany pułk wsparty rekrutem przechodzi w Żninie „energiczne wyszkolenie”. To moment, gdzie mógł zostać wcielony Stanisław Woźniak. Pułk wyruszył za ustępującymi wojskami niemieckimi. Broniąc granic przejmował tereny przyznane Polsce traktatem wersalskim. Na Pomorzu siłami pułku obsadzono granicę w rejonie Chojnic. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. W marcu przez Toruń-Kutno-Koluszki-Sandomierz-Przemyśl-Lwów pułk skierowany został do Brodów na front wołyńsko-ukraiński. Stacjonując w kwietniu w rejonie kolei Połonne-Berdyczów nad rzeką Słuczą otrzymał uzupełnienie z batalionu zapasowego. Rezerwy z komendy uzupełnień w Inowrocławiu to 25 podoficerów i 571 szeregowców. To drugi moment, gdzie mógł być wcielony Stanisław Woźniak, żołnierz 5 kompanii II batalionu 59 pp. Po uzupełnieniu stanu osobowego pułk skierowano na wojnę z bolszewikami. W składzie 15 Dywizji Piechoty na froncie ukraińskim w kwietniu 1920 roku pułk walczył pod Machnówką i Koziatynem, a 8 maja wkroczył do Kijowa. Zluzowany, jeszcze w maju powrócił na front północno-wschodni. Zaciętą bitwę z bolszewikami stoczył w czerwcu 1920 pod Domżerycami. Podczas bitwy na przedpolach Warszawy toczył boje na linii miejscowości Michałówka-Wiązowna-Emów w rejonie Mińska Mazowieckiego. Przy przełamywaniu frontu pułk okrył się sławą w bitwie o Łomżę stoczoną 22 sierpnia. Tak opisano skutki walki: „Przed wieczorem Łomża wraz z przyczółkami mostowymi opanowana była przez 59-y pułk. 2000 jeńców, w tym dwóch wyższych dowódców, 9 armat, 22 karabiny maszynowe, 7 wagonów amunicji, 12 kuchen polowych, wielką ilość taborów i sprzętu, stanowiło zdobycz pułku”. Waleczni żołnierze przyczynili się do rozbitcia 3 armii sowieckiej. Dzień ten ustanowiono świętem pułku. Strzelec Woźniak poległ 25 sierpnia 1920 roku pod Wincentowem, powiat Kolno. (Obecnie miejscowość Wincenta, gmina Kolno, województwo podlaskie). Spisana przez Nowickiego historia

wojenna pułku wymienia poległego pod pozycją 354. Nazwisko odnajdujemy na Liście strat Wojska Polskiego z 1934 i w wykazie poległych za Polskę z 2020 roku. Miejsce pochówku bohatera nieznane. Spoczywa w jednej z mogił wojennych na wschodzie bądź na cmentarzu inowrocławskim. Tu Mogiła kryje ciała 20 bezimiennych bohaterów.

Źródło: RŚ USC T w 1921, Nr 35; Ls. 1934, poz. 44406, s. 998; Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę, Lp. 2519, s. 245; Nowicki, Zarys historii wojennej 59 pp, s. 24-29, 34, 38-40, 47; Fot. USC Trzemeszno.

C.

Nr. 35.

Przemysno, dnia 8. lipca 19 21.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego
stawił się dziś co do osobistości ~~znan~~

~~legitymując się,~~
*Nowodwór 5 kompanji i baonm 5 pułku
piechoty wielkopolskiej dowódcy*
~~zamieszkał w~~
i zeznał, że *strzelec Stanisław Woźniak*
wolnego stanu

w wieku *20 lat*, *katolickiego* wyznania,
zamieszkał w *Korostowie powiat Mogileński*
urodzony w *Guziowie jako syn robotnika
Katarzyny z domu Macioszek*
*obecnie zamieszkałych w Koros-
lewie powiat Guzowieński*

umarł w *prolegi pod Vincentem w parafii St. Józef*
dnia *dwudziestego i piątego sierpnia*
roku tysiąc dziewięćset *dwudziestego*

~~połudn. o godzinie~~
Godzina śmierci nie podano.

Odczytano, przyjęto i
Powyżej 25 słowa skreślono.

Urządnik stanu cywilnego

Nowakowski

Zgodność z księgą główną poświadczam

Przemysno, dnia 8. -go lipca 19 21.

Urządnik stanu cywilnego

Nowakowski

Bolesław Wojciech Jan Zawalicz-Mowiński, pułkownik

Urodzony 5 czerwca 1903 roku w miejscowości Skrzyszewo powiat Kartuszy, syn ziemianina Alojzego Stefana i Anny z domu Deskowskiej-Skoroszewskiej. Czternastolatek włączył się w walkę konspiracyjną POW we Włocławku. Wykonywał zadania łącznika w powiatach toruńskim i chełmińskim. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Szesnastolatek ochotniczo przystąpił do szwadronu 1 pułku ułanów krechowieckich w marcu 1920 roku. Trzy miesiące później urlopowany z wojska zdawał w Toruniu maturę. Siedemnastolatek, od 10 czerwca do 17 listopada 1920 roku walczył w 25 pułku ułanów. Rannego, po opatrzeniu przewieziono na rekonwalescencję do rodzinnego Skrzyszewa. Od tej pory przeplatał czas nauki i służby wojskowej. Jesienią 1920 roku podjął studia na Uniwersytecie Poznańskim i kontynuował na Uniwersytecie w Królewcu. Od 1 października 1923 roku odbywał roczną służbę wojskową w 9 pułku strzelców konnych i 5 stycznia 1924 roku awansował na starszego strzelca. Do 6 lipca był słuchaczem Szkoły Podchorążych Kawalerii w Suwałkach. Po awansie do stopnia plutonowego podchorążego został 30 września 1924 roku przeniesiony do rezerwy. Zawieszony w Królewcu studia ukończył w 1926 roku zdobywając tytuł inżyniera rolnictwa. Dowodząc plutonem 1 szwadronu 9 pułku strzelców konnych na ćwiczeniach rezerwy odbytych od 1 lipca do 27 września 1926 roku otrzymał awans na wachmistrza podchorążego. Ponownie powrócił na studia i obronił dysertację doktorską. Otrzymał stopień naukowy doktora inżyniera rolnictwa. Jesienią 1927 roku odbył ćwiczenia doskonalące umiejętności teoretycznego i praktycznego dowodzenia plutonem. Awans na pierwszy stopień oficerski podporucznika rezerwy kawalerii otrzymał, jak zapisano w Dzienniku Personalnym Ministerstwa Spraw Wojskowych, ze starszeństwem od 1 stycznia 1928 roku. Rodzinne Skrzyszewo opuścił w 1929 roku. Nabył majątek Kierzkowo w gminie Trzemeszno. Gospodarzył wzorcowo. Ponownie dzielił czas, tym razem między obowiązkiem zarządcy majątku, odbywaniem ćwiczeń wojskowych i pracą społeczną. W latach 1931 – 1934 odbył kursy oficerskie pionierów i słuchaczy Centrum Wyszkozenia Saperów w Modlinie. W grudniu 1934 roku założył na terenie Trzemeszna organizację rezerwistów Koło Związku Rezerwistów Trzemeszno-wieś i został jej komendantem. Podkomendni rezerwiści i przedpoborowi osiągnęli nieprzeciętne wyniki w wyszkoleniu wojskowym. Po kursie na dowódców szwadronów rezerwy w 9 pułku 17 Dywizji Piechoty Mowiński otrzymał awans na porucznika rezerwy. Angażował się w działalność Sekcji Trzemeszno Związku Oficerów Rezerwy. Został dowódcą szwadronu

kawalerii dywizyjnej, tzw. Krakusów. Jesienią 1937 roku współtworzył tygodnik „Kosynier”, periodyk, którego nazwy był pomysłodawcą. Od 1937 do 1939 roku był wójtem na obwód Trzemeszno-wieś. Podjął plany budowy nowej siedziby wójtostwa. Obecnie to gmach urzędu przy ulicy Dąbrowskiego. W pierwszych miesiącach 1939 roku skierowany do służby wojskowej odbył szkolenie, po którym otrzymał przydział pełniącego obowiązki dowódcy szwadronu 16 pułku ułanów. Prowadził w Wielkopolsce rozpoznanie wpływu poparcia Hitlera przez zamieszkałych tu kolonistów niemieckiego pochodzenia. Wiosną 1939 roku, za namową sąsiada Feliksa Zielińskiego z majątku Lubiń położonego nieopodal Kierzkowa, odbył sentymentalno-rozpoznawczą podróż do Bradford w Anglii lobbując za poparciem Polski w ewentualnym konflikcie z Niemcami. Awans na rotmistrza rezerwy (jak ustalił Łukasz Wolak), otrzymał 10 sierpnia 1939 roku. Przed wybuchem wojny o umiejętności członków Koła Związku Rezerwistów Trzemeszno-wieś oparł patrolowanie gminy. Drugiego dnia wojny utworzył struktury Obrona Narodowa Trzemeszna. Dowodził formacją do czasu konieczności opuszczenia miasta przez urzędników państwowych. Wójt Mowiński i burmistrz Kazimierz Jarosław Szymański opuścili Trzemeszno nocą z 6 na 7 września 1939 roku. Rotmistrz Mowiński walczył w wojnie obronnej 1939, podziemnej Armii Krajowej i powstaniu warszawskim 1944. Aresztowany, do końca wojny był więziony w obozach jenieckich. Po wyzwoleniu emigrantowi nie dane było powrócić. Otrzymał awanse, 1 października 1944 roku na stopień majora potwierdzony w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie 1946 roku; w 1965 roku ze starszeństwem od 1 stycznia 1964 roku na stopień podpułkownika; w 1990 roku ze starszeństwem na rok 1964 przez Prezydenta RP na uchodźstwie Ryszarda Kaczorowskiego na pułkownika. Zmarł 31 stycznia 1993 roku w Toronto, Kanada. Odznaczony, patrząc chronologicznie, za POW Medalem Niepodległości; za wojnę 1920 Medalem Pamiątkowym za Wojnę 1918-1921. Polska Swemu obrońcy; za AK otrzymał Krzyż Armii Krajowej; za powstanie warszawskie Krzyż *Virtuti Militari* V Klasy i Krzyż Walecznych.

Źródło: KM USC T w 1939, Nr 37, Dz. Pers. MSW 1928, Nr 11; Kazimierz Majewski, Rzut oka wstecz [w:] TMI, nr 4 (56) z 8 stycznia 1939 r.; Z życia Koła Związku Rezerwistów Trzemeszno-wieś [w:] TMI, nr 7 z 30 stycznia 1938 r. s. 3, nr 9 z 13 lutego 1938 r. s. 3, nr 31 z 1 lipca 1938 r. s. 3, nr 31 z 17 lipca 1938 r. s. 3; Zwycięstwo naszego Szwadronu Krakusów [w:] TMI, nr 28 z 26 czerwca 1938 r. s. 3; Urszula Cynalewska, Trzemeszno w odrodzonym państwie (1919-1939) [w:] Łuczak, Dzieje Trzemeszna, s. 242, 249; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 34, 43, 48-49, 53-54, 58, 64, 79, 80, 108-114, 116-118, 127-129, 182, 187-188, 246, 292; Wolak, Podpułkownik Zawalicz-Mowiński, s. 435-476; Fot. 1938 rok, pow., zbiory Michał Nowak.

Mieczysław Zdrojewski

Urodzony 6 września 1895 roku (WBH odnotowało datę 4 września) w Wylatowie powiat Mogilno. Syn Kazimierza i Julianny z domu Orzechowskiej. Uczęszczając do szkoły ludowej uczestniczył w 1905 roku w strajku szkolnym. Terminując jako czeladnik rzeźnicki zamieszkał w Trzemesznie. Zmobilizowany przez zaborcę walczył na froncie zachodnim I wojny światowej. Pod koniec wojny wzorem służących przymusowo w armii niemieckiej Polaków wstąpił do formacji gen. Józefa Hallera we Francji. Z Błękitną Armią powrócił do Polski. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Po zakończeniu wojny powrócił do Trzemeszna. Mieszkał przy ulicy św. Michała 24. Był współzałożycielem Stowarzyszenia Weteranów b. Armii Polskiej we Francji, Placówka Trzemeszno. Stowarzyszenie wspierał do czasu kryzysu gospodarczego w kraju, kiedy i jego dotknęło bezrobocie. Pełnił funkcję sekretarza, a od 26 lutego 1939 roku do wybuchu wojny komendanta. W okresie międzywojennym złożono wniosek do Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości. Za działalność na polu pracy społecznej Stowarzyszenie Weteranów złożyło wniosek o odznaczenie go Brązowym Krzyżem Zasługi. Odznaczony Odznaką Pamiątkową Armii Generała Hallera, tzw. Mieczami Hallerowskimi, a Medal pamiątkowy za wojnę 1918-1921 otrzymał w Inowrocławiu 7 października 1936 roku.

Źródło: APP wyszukiwarka zasobu, teka Polskie Partie Polityczne, Organizacje, Stowarzyszenie i Związki z lat 1841-1952, sygn. 295, mikrofilm nr 066468, k. 132-133; WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Detale kartoteki personalno-odznaczeniowej. Zdrojewski Mieczysław, 54/100, karta nr 31-9351; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 122; Fot. pow. za APP.

Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia zatwierdza niniejszym Zarząd Placówki TRZEMESZNO, wybrany na Walnym Zebraniu dnia 26 lutego 1939 r. w składzie następującym:

Prezes	Jeliński Hieronim
Wiceprezes	Hinc Andrzej
Sekretarz	Wyrkowski Jan
Skarbnik	Pekalski Mikołaj
Komendant	Zdrojewski Mieczysław
Członek Zarz.	Stasik Franciszek
" "	Szypuła Antoni

Komisja Rewizyjna:

Przewodniczący	Koczorowski Stanisław
Członek	Kasprzyk Franciszek
" "	Imbierowicz Antoni.

SEKRETARZ GENERALNY

W. Giżycki
WACŁAW GIŻYCKI
MJR. REZ.

PREZES

W. Wolkowicki
JERZY WOLKOWICKI
GEN. BRYG. W S.S.

Feliks Zieliński, rotmistrz rezerwy

Urodzony 6 (5?) sierpnia 1885 roku w Gniewkówcu niem. Grundbesitzer (nie Gniewkowicach), obecnie gmina Złotniki Kujawskie powiat inowrocławski. Syn gospodarza Jana i Marianny z domu Sobczak. Tam kończył szkołę ludową. W latach 1907-1908 odbył służbę wojskową w Berlinie, a czasie jej trwania z innymi żołnierzami „pod nadzorem porucznika” uczęszczał na kurs rolniczy. Przed wielką wojną nabył majątek ziemski Lubiń w gminie Trzemeszno i tu z rodzicami zamieszkał. Członek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. W latach 1914-1915 zasiadał w radzie nadzorczej spółdzielni „Rolnik”. Podczas I wojny światowej walczył na froncie zachodnim we Francji w szeregach 6 pomorskiego pułku piechoty 49 Infanterie-Regiment Gnesen, koszary w Gnieźnie. Walczył na froncie zachodnim we Francji. Wtedy od 1915 roku w Lubiniu przebywali angielscy jeńcy wojenni skierowani do pracy, którzy znaleźli tu schronienie. Z wojny Feliks Zieliński powrócił w stopniu podporucznika. Był członkiem Tajnego Komitetu Narodowego, organizacji mającej siedzibę na Rynku w Trzemesznie, obecnie plac Jana Kilińskiego. Po utworzeniu rad ludowych został członkiem Powiatowej Rady Ludowej w Mogilnie, a od 3 do 5 grudnia 1918 roku delegatem powiatu na Sejm Dzielnicowy w Poznaniu. Po wybuchu powstania wielkopolskiego przystąpił doń 1 stycznia 1919 roku oddając się pod rozkazy Pawła Cymśa, któremu przekazał przechowywaną w majątku Lubiń broń Tajnego Komitetu Narodowego. Powołany do sztabu Cymśa brał udział w zdobywaniu Inowrocławia i działaniach na Froncie Północnym powstania w rejonie Złotnik Kujawskich, Łabiszyna i Brzozy. Pozostał w Wojsku Wielkopolskim dowodząc kompanią kulomiotów (karabinów maszynowych) 1 pułku strzelców wielkopolskich w Poznaniu sformowanego rozkazem generała Dowbor-Muśnickiego 19 stycznia 1919 roku, późniejszego 55 pułku piechoty. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Prawdopodobnie służył w 59 pułku piechoty, którego szlak bojowy wiódł przez Kijów, Baranowicze, Mińsk i Warszawę. Po demobilizacji zaewidencjonowany z przydziałem porucznika rezerwy pułku ułanów wielkopolskich. W 1930 roku awansowany do stopnia rotmistrza rezerwy. W okresie międzywojennym udzielał się społecznie zasiadając jako przysięgły Sądu Powiatowego w Trzemesznie. Członek Koła Trzemeszno Związku Weteranów Powstań Narodowych RP 1914-1919. Inicjator powołania w Mogilnie Związku Towarzystw byłych Powstańców i Wojaków. Za udział w wojnie 1920 odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari V klasy, Krzyżem Niepodległości z Mieczami. Jako wiceprezes Powia-

towego Oddziału Wielkopolskiego Towarzystwa Kółek Rolniczych współorganizator zaprezentowanej 8-9 września 1928 roku Powiatowej Wystawy Rolniczej. Był w 1929 roku członkiem Komitetu Powiatowego Medalu Pamiątkowego za wojnę 1918-1921. W 1930 roku angażował się w pomoc z ramienia Komitetu Powiatowego Pomocy Bezrobotnym. Angażował się w popularyzowanie rolnictwa. W 1937 mianowany w dziedzinie rolnictwa biegłym sądowym Sądu Okręgowego w Gnieźnie. Pisywał artykuły wspomnieniowe. W latach 1937-1939 był członkiem zespołu redakcyjnego tygodnika „Kosynier” w Trzemesznie. Wiosną 1939 roku z wójtem na Trzemeszno-wieś Bolesławem Zawalicz-Mowińskim oraz siostrą Heleną Krzymowską odbył „sentymentalno-rozpoznawczą” podróż do Bradford w Anglii. Z niej w czerwcu opublikował w „Dzienniku Bydgoskim” trzy artykuły podejmujące sojusz Polski z Anglią w perspektywie nadchodzącej wojny. Dziennik ten 3 września 1939 roku opublikował jeszcze wspomnieniowy artykuł Zielińskiego o I wojnie światowej zatytułowany „Wyjazd na wojnę”. Podczas II wojny światowej jesienią 1939 roku deportowany z majątku w Lubiniu. Osiadł w miejscowości Biskupie koło Ślesina. Tam został administratorem polskiego majątku. Zmarł w szpitalu w Ślesinie 29 czerwca 1943 roku i tam prawdopodobnie został pochowany.

Źródło: WBH CAW wyszukiwarka zasobu, Detale kartoteki personalno-odznaczeniowej. Zieliński Feliks, 9-10/100; Odznaczeni Orderem „Virtuti Militari” [w:] Jednodniówka 55 pp, s. 4; Adamski, Haber i Zieliński, wydruk komputerowy; Zieliński, Z pierwszych dni..., s. 154, 188-189; Jesionek, Zarys historii 55 pp, s. 28; Karwat, Ziemia Gnieźnieńska..., s. 51, 84, 88; Leśniewski, II wojna światowa..., s. 129, 350-351; Leśniewski, Drogi do niepodległości..., s. 20, 32, 120; Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania..., s. 272-273; Przybylski, Biogram Feliksa Zielińskiego, maszynopis; Przybylski, Porucznik Zieliński, s. 116; Trzemeszno24info, Zygmunt Nowaczyk, Feliks Zieliński – powstaniec, społecznik, właściciel majątku w Lubiniu, 3 listopada 2020 r.; tegoż, Ziemiańin, powstaniec, ale też poeta, 7 sierpnia 2022 r.; Fot. udostępnili, potomkini z rodu Feliksa Zielińskiego Monika Pudykiewicz i regionalista Marian Przybylski.

Post scriptum wydawcy

Trzemeszeńska lista uczestników walk o niepodległość w 102. rocznicę Bitwy na przedpolach Warszawy, pamięci bohaterów poległych i zmarłych w wojnie polsko-bolszewickiej oraz walczących na kresach wschodnich 1919-1921. Przedstawiona lista uczestników walk o niepodległość nie pretenduje do całościowej. Zestawienia alfabetycznego na podstawie ksiąg metrykalnych, zasobów Muzeum Regionalnego w Trzemesznie i kwerendy w zbiorach potomków uczestników dokonał dr Andrzej Leśniewski. Zestawienie nie byłoby pełne bez możliwości zamieszczenia odkrywanych wizerunków bohaterów oraz dokumentów potwierdzających bohaterstwo żołnierzy.

Podziękowanie należy się wszystkim osobom i instytucjom za nieodpłatne udostępnienie ilustracyjnego materiału dokumentującego. Ilustracje wzmacniają bowiem przekaz biograficzny w dwójnasób. Stanowią ważny filar odkrywania zakłamywanej latami pamięci. Stąd dozwolenie prawa do dalszego wykorzystywania zawartych tu treści i zdjęć będących w dyspozycji wydawcy, szczególnie pochodzących ze źródeł opisanych: MRT i Polona. Prawa dozwolone są nieodpłatnie, jedynie oczekiwane jest rzetelne podawanie źródeł. Natomiast wobec pozostałych zdjęć dołożono staranności w rozumieniu art. 355 §2 Kc w celu odnalezienia aktualnych dysponentów praw do fotografii. „Należytej staranności” wymaganej przy kwerendach naukowych dla potrzeb publikacji naukowych i popularnonaukowych. Rozumianej w kontekście ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, w tym zapisu art. 81 pkt. 2., gdzie „Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku: 1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych”. Takimi uznano uczestników wojny polsko-bolszewickiej, niekwestionowanego dobra narodowego pamięci zbiorowej. Celem szczytnym wskażemy odkrywanie biogramów osób poświęcających zdrowie i życie dla społeczności, w której żyli. Realizowanie niekomercyjnej publikacji zdjęć mieści się w granicach dozwolonego użytku gdyż fotografie wykorzystano w celach poznawczych.

Z uwagi, że nie wszystkie poszukiwania przed cyfrowym udostępnieniem książki zakończono pomyślnym rezultatem, wydawca zobowiązuje się dopełnić praw. Wypłacenia zwyczajowej stawki z tytułu wykorzystania zdjęcia aktualnemu dysponentowi praw majątkowych niezwłocznie po zgłoszeniu się do wydawcy osoby bądź reprezentanta instytucji i wykazaniu ich posiadania.

Źródła

Wykaz źródeł archiwalnych:

- [AAG wyszukiwarka zasobu] zasoby Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, www.archiwum.archidiecezja.pl/pl/katalog-on-line.html (dostęp 2020-2021);
- [APB w Inowrocławiu] zasoby Archiwum Państwowe w Bydgoszczy Oddział w Inowrocławiu;
- [AP w Poznaniu] zasoby Archiwum Państwowego w Poznaniu;
- [APP wyszukiwarka zasobu] zasoby Archiwum Państwowe w Poznaniu, www.poznan.ap.gov.pl; www.szukajwarchiwach.gov.pl/wyszukiwarka (dostęp 2020-2022).
- [Cmentarze w Poznaniu, Open Map] Poznan.pl-Plan Poznania-Cmentarze, https://www.poznan.pl/mim/public/necropolis/plan.html?mtype=cemeteries&cm_id=22&id=628064&surname=Mikulski&name=Sylwester#OpenMap (dostęp 17 maja 2021 r.);
- [Cmentarz w Damasławku] Cmentarz parafialny w Damasławku, Czesław Nowacki 1864-1929, mogily.pl/damaslawek/pochowani (dostęp 13 maja 2021 r.);
- [Cmentarz w Legionowie] Cmentarz parafialny w Legionowie, Kwatera wojenna 1939-1945, graedu.pl/kontent/486p.html (dostęp 15 marca 2021 r.);
- [Cmentarz w Poznaniu, Minikowo] Grobonet Poznań-Minikowo, www.poznan.pl/mim/necropolis/search.html (dostęp 20 maja 2021 r.);
- [Cmentarz w Trzemesznie] Grobonet Trzemeszno, www.trzemeszno.grobonet.com/grobonet/start.php (dostęp 2019-2022);
- [Cmentarz Wojskowy Powązki] Cmentarz wojskowy na Powązkach, Kwatery żołnierzy wojny polsko-bolszewickiej 1919-1920, Zarząd Cmentarzy Komunalnych w Warszawie, cmentarze.komunalne.com.pl (dostęp 9 czerwca 2022 r.);
- [Cmentarz w Wołkowysku] Wołkowysk, Cmentarz powstańców z 1863-64 i żołnierzy Wojska Polskiego poległych w latach 1919-1920, <https://rodzima.org/pl/foto/34810.html> (dostęp 27 kwietnia 2021 r.);
- [Cmentarz w Żyrardowie] Cmentarz w Żyrardowie, www.rowery.olsztyn.pl/wiki-miejsca-1920-mazowieckie-zyrardow (dostęp 29 października 2020 r.);
- [CZAT] Cyfrowe Zbiory Archiwaliów Trzemeszańskich, wpis 15 sierpnia 2020, <https://www.facebook.com/CZAT.TRZEMESZNO> (dostęp 31 maja 2021 r.);
- [Dūkšto, Google Maps] Dūkšto sen. - Google Maps, <https://www.google.com/maps/place/Dūkšto+sen.,+Lithuania/@55.4698761,26.383301,3117m/data=!3m> (dostęp 21 listopada 2020 r.);
- [Dz. Pers. MSW 1928, Nr 11] Dziennik Personalny nr 11 Ministerstwa Spraw Wojskowych z dnia 24 lipca 1928 r., Nr 11, s. 200, www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication?id=5335&tab=3 (dostęp 13 września 2018 r.);
- [Dz. Rozk. MSW 1928, Nr 39/25, poz. 382] Dziennik Rozkazów nr 39/25 Ministerstwa Spraw Wojskowych z dnia 10 grudnia 1928 r., poz. 382;
- [Dz. U. R. P. 1920 Nr 87, poz. 572] Rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 r. o ustanowieniu Krzyża Walecznych, Dz. U. R. P. 1920 Nr 87, poz. 572;
- [Dz. U. R. P. 1930 Nr 75, poz. 591] Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 października 1930 r. o Krzyżu i Medalu Niepodległości, Dz. U. R. P. 1930 Nr 75, poz. 591;
- [Dz. U. R. P. 1937 Nr 18, poz. 117] Ustawa z dnia 10 marca 1937 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 października 1930 r. o Krzyżu i Medalu Niepodległości, Dz. U. R. P. 1937 Nr 18, poz. 117;
- [Katedra polowa WP] Katedra Polowa Wojska Polskiego pw. NMP Królowej Polski, <https://katedrapolowa.pl/kaplica-katynska/> (dostęp 15 maja 2021 r.);
- [KM USC T m] Księga Małżeństw Urzędu Stanu Cywilnego w Trzemesznie, Obwód miejski;
- [KM USC T w] Księga Małżeństw Urzędu Stanu Cywilnego w Trzemesznie, Obwód wiejski;
- [Kosynier] „Kosynier”. Tygodnik Informacyjno-Gospodarczy, Trzemeszno, lata 1937-1939;
- [Księgi cmentarne Muzeum katyńskie] ksiegi.cmentarne.muzeumkatynskie.pl/wpis/572 (dostęp 15 lipca 2020 r.);
- [KPBC] Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa, www.kpbc.ukw.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=93670&from=publication (dostęp 28 lutego 2020 r.);
- [Kronika ZBoWiD 1969-1976] Kronika ZBoWiD Koło w Trzemesznie za lata 1969-1976;
- [Legionowo, Pomnik i kwatera wojenna] Legionowo. Pomnik i kwatera wojenna, polska.niezwykla.pl/web/place/30515,legionowo-pomnik-i-kwatera-wojenna.html (dostęp 15 marca 2021 r.);
- [Lista katyńska] Lista katyńska, <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/form/r5329119298572,Czulkowski-Franciszek.html>; <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/form/r3569545882648,Dabinski-Florentyn.html>; <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/form/r87768664355959,Jakubiak-Jozef.html>; <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/form/r12331030097,Mikulski-Wladyslaw.html>; <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/ludzie/ofiary/baza-wyszukiwarka/r487972065368.SKORNIA.html> (dostęp 2020-2022);
- [Lista katyńska trzemesznian] Lista katyńska obejmująca trzemesznian, ofiary mordów sowieckich, osoby urodzone bądź zamieszkałe na terenie gminy Trzemeszno, oprac. Andrzej Leśniewski, www.trzemeszno.pl/aktualnosci/lista-katynska-obejmujaca-trzemesznian-ofiary-mordow-sowieckich-osoby-urodzone-badz-zamieszkałe-na-terenie-gminy-trzemeszno.html (dostęp 2020-2022 r.);
- [Lista odznaczonych Wlkp. Krzyżem Powstańczym] Lista odznaczonych Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym, powstasncy-wielkopolscy.pl/search (dostęp 2020-2021);
- [Lista strat Artylerzystów Konnych, Genoroots] Aleksandra Kacprzak Lista strat Artylerzystów Konnych/Genoroots – Aleksandra Kacprzak – profesjonalne poszukiwania genealogiczne w Polsce i USA, <https://genoroots.com/pl/lista-strat-artyleryzstow-konnych> (dostęp 31 maja 2021 r.);
- [Lista zamordowanych w Katyniu, Charkowie, Twerze i Miednoje] Lista osób zamordowanych w Katyniu, Charkowie, Twerze i Miednoje mianowanych pośmiertnie na kolejne stopnie, <http://www.policja.pl> (dostęp 2020-2021);
- [M.P. 1932 Nr 167 poz. 198] Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o nadaniu Krzyża Niepodległości z Mieczami, Krzyża Niepodległości i Medalu Niepodległości, M.P. 1932 Nr 167 poz. 198;
- [M.P. 1932 Nr 259 poz. 296] Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o nadaniu Krzyża Niepodległości

z Mieczami, Krzyża Niepodległości i Medalu Niepodległości, M.P. 1932 Nr 259 poz. 296;

[M.P. 1938 Nr 177 poz. 323] Zarządzenie o nadaniu Krzyża Niepodległości z Mieczami, Krzyża Niepodległości i Medalu Niepodległości, M.P. 1938 Nr 177 poz. 323;

[M.P. 1947 Nr 25, poz. 118] Uchwała Prezydium Krajowej Rady Narodowej z dnia 20 lipca 1946 r. za zasługi położone w dziele organizacji administracji Kolejowej oraz odbudowy i uruchomienia komunikacji i transportu kolejowego na terenie kraju, M.P. 1947 Nr 25, poz. 118;

[MRW, Spis spoczywających w kwaterze w Wolsztynie] Muzeum Regionalne w Wolsztynie, Spis wszystkich spoczywających w kwaterze w Wolsztynie, https://www.poznan.uw.gov.pl/system/files/karty_ewidencyjne/spis_wszystkich_spoczywajacych_w_kwaterze_20192.pdf (dostęp 1 czerwca 2021 r.).

[MWP, Biogramy ofiar zbrodni katyńskiej] Muzeum Wojska Polskiego, Biogramy Ofiar Zbrodni Katyńskiej, ksiegicmentarne.muzeumkatynskie.pl/wpis/13036 (dostęp 10 czerwca 2021);

[Nowe nazwiska na liście ofiar zbrodni katyńskiej] Nowe nazwiska na liście ofiar zbrodni katyńskiej, naszemiasto.pl/piotrkow-trybunalski,12.07.2002.r.,https://piotrkowtrybunalski.naszemiasto.pl/nowe-nazwiska-na-listie-ofiar-zbrodni-katynskiej/ar/c8-5577837 (dostęp 28 lutego 2020 r.);

[Ogrody wspomnień] Ogrody wspomnień – Lista pomordowanych Katyń, Miednoje, Charków, <https://www.ogrody.wspomnien.pl/index/> (dostęp 2019-2022);

[Polona] zasoby Polska Biblioteka Narodowa, Siedziba Główna w Warszawie, cyfrowa domena publiczna, bn.org.pl/uslugi/centrum-kompetencji/udostepnianie-zbiorow-cyfrowych/polona (dostęp 2019-2022);

[przeglądarka timenote] Franciszek Ksawery Czulkowski, <https://timenote.info/pl/Franciszek-Ksawery-Czulkowski> (dostęp 25 lutego 2020 r.); Edmund Marian Kaźmierski, <https://timenote.info/en/person/view?id=3069478&=pl> (dostęp 5 marca 2020 r.); Jakub Szygenda, <https://timenote.info/pl/Jakub-Szygenda> (dostęp 17 listopada 2020 r.);

[RŚ USC T m] Rejestr Śmierci poboczny Urzędu Stanu Cywilnego w Trzemesznie, Obwód miejski;

[RŚ USC T w] Rejestr Śmierci poboczny Urzędu Stanu Cywilnego w Trzemesznie, Obwód wiejski;

[Trzemeszno24.info] Trzemeszno24.info Portal informacyjny Miasta i Gminy Trzemeszno, www.trzemeszno24.info/ (dostęp 2020-2022);

[WBH CAW w Warszawie] Wojskowe Biuro Historyczne (Centralne Archiwum Wojskowe) zasób Archiwum dokumentów w Warszawie, Rembertów.

[WBH CAW wyszukiwarka zasobu] Wojskowe Biuro Historyczne (Centralne Archiwum Wojskowe), https://wbh.wp.mil.pl/pl/skanywyszukiwarka_zaawansowana/ (dostęp 2019-2022)

[Wlekiński, Wspomnienia dowódcy kompanii trzemeszeńskiej...] Wspomnienia Władysława Wlekińskiego, dowódcy kompanii trzemeszeńskiej, zapisane w ankiecie osobowej. Odpowiedzi do kwestionariusza osobowego wypełnionego przez powstańca kpt. Władysława Wlekińskiego w Poznaniu 17 maja 1927 roku. Egzemplarz następnego dnia złożono za potwierdzeniem: pieczęć Trzemeszno, Magistrat, Urząd Policyjny. Teczka: mjr Władysław Wlekiński, Archiwum Urzędu Gminy Trzemeszno, bez paginacji.

Literatura przedmiotu:

[Adamski, Haber i Zieliński, wydruk komputerowy] Maciej Adamski Major Kazimierz Haber i porucznik Feliks Zieliński – o dwóch zapomnianych powstańcach na kanwie pewnego konkursu historycznego, Konkurs „Bóg, Honor i Ojczyzna – wartości polskiego ziemiaństwa” 2016/2017, wydruk komputerowy, [Trzemeszno 2017].

[Antropow, Zarys historii wojennej 7 dak] Jerzy Antropow, Zarys historii wojennej 7-go dywizjonu artylerii konnej Wielkopolskiej, Warszawa 1928.

[Biskupski, Historia 61 pp] Antoni Biskupski, Historia 61 Pułku Piechoty Wielkopolskiej (7 Pułku Strzelców Wlkp.) Tom I. Walki powstańcze na froncie zachodnim i północnym Wielkopolski. Organizacja pułku, Bydgoszcz 1925.

[Błaszak, Rocznica śmierci...] Roman Błaszak, Rocznica śmierci, 01.10.1991, druk okolicznościowy maszynopis, (b. m., 1 października 1991);

[Charków. Księga cmentarna...] Charków. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego, red. pod kierunkiem Jędrzeja Tucholskiego, Warszawa 2003;

[Czarnecki, Zarys historii 15 pułku ułanów] Jan Janusz Czarnecki, Zarys Historji Wojennej 15-go Pułku Ułanów Poznańskich, Warszawa 1929;

[Czubiński, Polak, Słownik Biograficzny Powstańców] Antoni Czubiński, Bogusław Polak, Słownik Biograficzny Powstańców Wielkopolskich 1918-1919, Poznań 2002.

[Dzisiaj, WE PWN] Dzisiaj w: Wielka Encyklopedia PWN. Tom 7, Warszawa 2002.

[Encyklopedia Gniezna] Encyklopedia Gniezna i Ziemi Gnieźnieńskiej, red. naukowa Aleksander Wojciech Mikołajczak, Gniezno 2011.

[Filary, Zarys historii 69 pp] Jan Filary, Zarys Historji wojennej 69-go pułku piechoty, Warszawa 1928.

[Jabłoński, Ls. powstania wlkp.], Lista strat Powstania Wielkopolskiego, oprac. Tadeusz Jabłoński, Warszawa 1936.

[Jankowski, Miejsca Pamięci Narodowej...] autor [Dariusz Jankowski], Miejsca Pamięci Narodowej Miasta i Gminy Trzemeszno, Trzemeszno 1999.

[Jankowski, Nasze zrywy powstańcze] Nasze zrywy powstańcze. Mogilno, Trzemeszno, Strzelno, Dąbrowa, Orchowo, Zespół redakcyjny pod kierownictwem Dariusza Jankowskiego, Stanisław Kaszyński, Andrzej Leśniewski, Marian Przybylski i inni, Mogilno, Warszawa 2022.

[Jednodniówka 55 pp] Jednodniówka 55 Poznańskiego Pułku Piechoty, Warszawa 19 stycznia 1927 r.

[Jesionek, Zarys historii 55 pp] Stefan Jesionek, Zarys historii 55-go poznańskiego pułku piechoty, Warszawa 1928.

[Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę] Sławomir Józefiak, Wykaz poległych i zmarłych za Polskę w latach 1918-1921 (na podstawie akt urzędów stanu cywilnego z zasobów archiwów państwowych w województwie wielkopolskim), Poznań 2020.

[Karwat, Ziemia Gnieźnieńska...] Janusz Karwat, Ziemia Gnieźnieńska w powstaniu wielkopolskim 1918/1919, Gniezno 2018.

[Katyń, Księga cmentarna] Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego, red. pod kierunkiem Marka Tarczyńskiego, Warszawa 2000;

[Katyń... Ocalić od zapomnienia] Katyń... Ocalić od zapomnienia, Bohaterowie, Nr 6450, s. 205, katyn-pamietam.pl/bohaterowie/page/205/, dostęp 7 listopada 2020 r.;

- [Kaźmierski, Edmund Kaźmierski – powstaniec zamordowany w Katyniu] Henryk Kaźmierski, Edmund Kaźmierski – Powstaniec Wielkopolski zamordowany w Katyniu, Rodowód. Biuletyn informacyjny, Stowarzyszenie „Rodzina Katyńska” w Gdyni, Nr 6 (102) czerwiec 2004.
- [Kiciński, Zarys historii wojennej 7 pac] Adam Kiciński, Zarys historii wojennej 7-go pułku artylerii ciężkiej, Warszawa 1928.
- [Kierczyński, Część II] Antoni Kierczyński, Trzemeszno. Święta miłości kochanej Ojczyzny, Część II, maszynopis;
- [Kierczyński, Część VIII] Antoni Kierczyński, Z woli społeczności, Część VIII, maszynopis;
- [Kiński, Malanowska, Olech, Katyń. Księga...] Katyń. Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego, opracowanie Jan Kiński, Helena Malanowska, Urszula Olech i inni, Warszawa 2000.
- [Konieczka-Śliwińska, Mogilno w powstaniu...] Mogilno w powstaniu wielkopolskim (1918-1919), red. Danuta Konieczka-Śliwińska, Poznań 2008.
- [Konieczka-Śliwińska, Wybór źródeł do dziejów Gimnazjum...] Wybór źródeł do dziejów Gimnazjum i Liceum w Trzemesznie, red. Danuta Konieczka-Śliwińska, Poznań 2006.
- [Konieczny, Zarys historii wojennej 67 pp] Stefan Konieczny, Zarys historii wojennej pułków polskich 67 pułku piechoty wielkopolskiej, Warszawa 1929.
- [Kosynier TMI] Żyją w naszej pamięci, Kosynier, TMI. Wydanie specjalne, Trzemeszno 23 czerwca 2001.
- [Kościański, Wartel, Zachowane mogiły powstańców...] Zdzisław Kościański, Zenon Czesław Wartel, Zachowane mogiły powstańców wielkopolskich poległych i zmarłych w czasie walk powstańczych 1918/1919, Poznań 2003.
- [Krajewski, Ziemia Dobrzyńska w cieniu gwiazdy...] Mirosław Krajewski, Ziemia Dobrzyńska w cieniu czerwonej gwiazdy. Rok 1920, Rypin 2010.
- [Kubski, Moja mama i dom rodzinny] Stanisław Kubski, Moja mama i dom rodzinny, maszynopis, bez paginacji, [Gdynia 2005];
- [Kubski, Mój ojciec Leon Kubski] Stanisław Kubski, Mój ojciec Leon Kubski, maszynopis, bez paginacji, [Gdynia 2005];
- [Kubski, Przed laty w Trzemesznie istniał majątek] Stanisław Kubski, Przed laty w Trzemesznie istniał majątek Winnica. Wspomnienia, maszynopis [Gdynia 2005];
- [Laskowski, Relacja z pojmania...] Relacja z pojmania do niewoli, Florentyn Dabiński, dodane przez Wojciech Laskowski, 3 kwietnia 2017 r., <https://www.ogrodywspomnien.pl/indeks/showd/3420#wspo> (dostęp 11 listopada 2020 r.);
- [Lechowski, Moje wspomnienia...] Jan Stanisław Lechowski, Moje wspomnienia z lat 1939-1945, Trzemeszno styczeń 2000, maszynopis, zbiory MRT, bez paginacji
- [Leśniewski, Bankowość spółdzielcza...] Andrzej Leśniewski, Bankowość spółdzielcza społeczności lokalnej Gniewkowa, Trzemeszna, Janikowa 1864-2014, Janikowo 2014.
- [Leśniewski, Domowo w 102. Rocznice powstania...] Andrzej Leśniewski, Domowo w 102. Rocznice powstania wielkopolskiego 1918-1919, 27-12-2020, <https://trzemeszno.pl/aktualności/domowo-w-102-rocznice-powstania-wielkopolskiego-1918-1919.html> (dostęp 15 czerwca 2021 r.);
- [Leśniewski, Drogi do niepodległości...] Drogi do niepodległości. Trzemeszno w powstaniu wielkopolskim 1918-1919, red. Andrzej Leśniewski, Trzemeszno 2008.
- [Leśniewski, Medal Honorowy] Andrzej Leśniewski, Medal Honorowy wręczono rodzinie poległego na wojnie siedemnastolatka, Portal informacyjny Urzędu Miejskiego Trzemeszna, trzemeszno.pl/aktualności/medal-honorowy-wreczono-rodzinie-poległego-na-wojnie-siedemnastolatka.html (dostęp 19 sierpnia 2021 r.).
- [Leśniewski, Trzemeszno w dobie powstania...] Trzemeszno w dobie powstania wielkopolskiego 1918-1919, red. Andrzej Leśniewski, Trzemeszno 2018.
- [Leśniewski, II wojna światowa...] Andrzej Leśniewski, II wojna światowa w Trzemesznie. Tom I, Trzemeszno 2019.
- [Ls. 1934] Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918-1920, Wojskowe Biuro Historyczne, Warszawa 1934.
- [Ls. 2020] Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918-1920, straty.genealodzy.pl/index.php?lastname=jankowski&sid=0&oid=0&op=se, poz. 49 (dostęp 30 października 2020 r.).
- [Łapiński, Zarys historii wojennej 58 pp] Jerzy Łapiński, Zarys historii wojennej 58-go pułku piechoty wielkopolskiej, Warszawa 1928.
- [Łuczak, Leśny, Alma Mater Tremesnensis] Alma Mater Tremesnensis (1776-1996), red. Jan Leśny, Czesław Łuczak, Poznań 1996.
- [Łuczak, Szulc, Studia z dziejów Ziemi Mogileńskiej 3] Studia z dziejów Ziemi Mogileńskiej. Tom 3, red. Czesław Łuczak i Witold Szulc, Poznań 1996.
- [Miednoje. Księga cmentarna, tom 1] Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego. Tom 1 A-Ł, red. pod kierunkiem Grzegorza Jakubowskiego, Warszawa 2005.
- [Miednoje. Księga cmentarna, tom 2] Księga Cmentarna Polskiego Cmentarza Wojennego. Tom 2 M-Ż, red. pod kierunkiem Grzegorza Jakubowskiego, Warszawa 2005.
- [Nowak, udział kompanii kórnickiej] Piotr Nowak, Opis Powstania Wielkopolskiego roku 1918-1919; udział Kompanii Kórnickiej, rękopis, wspomnienie zbiory specjalne Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, Dębiec 1968.
- [Nowakowski, Dokumenty z martyrologii...] Antoni Nowakowski, Dokumenty z martyrologii ludności polskiej na Ziemi Mogileńskiej podczas okupacji hitlerowskiej w latach od 1939 r. do 1945 r., Tom I, maszynopis opracował Leon Niewiadomski, maszynopis, [Mogilno 1978 – 1979].
- [Nowicki, Zarys historii wojennej 59 pp] Franciszek Nowicki, Zarys historii wojennej 59-go pułku piechoty wielkopolskiej, Warszawa 1929.
- [Nyka, Dzieje Władysława Błaszaka...] Katarzyna Nyka, Dzieje Władysława Błaszaka powstańca wielkopolskiego, wydruk komputerowy, Trzemeszno 8 września 2008 r.
- [Ochał, Słownik oficerów i chorążych KOP] Artur Ochał, Słownik oficerów i chorążych Korpusu Ochrony Pogranicza w Suwałkach (1929-1939), Suwałki 2009.
- [Olszewski, Jastrząb, Ls. powstania wlkp.] Lista strat Powstania Wielkopolskiego, oprac. Wiesław Olszewski, Łukasz Jastrząb, Koszalin 2008.
- [Olszewski, Jastrząb, Ls. powstania wlkp., druga] Wiesław Olszewski, Łukasz Jastrząb, Lista strat Powstania Wielkopolskiego od 27 grudnia 1918 roku do 8 marca 1920 roku, Koszalin 2009.

- [Osiński, 6 pułk strzelców podhalańskich] Robert Osiński, 6 pułk strzelców podhalańskich, Pruszków 1996.
- [Pamarański, Pierwsza wojna polska...] Stefan Pomarański, Pierwsza wojna polska (1918-1919). Zbiór wojennych komunikatów prasowych Sztabu Generalnego (za czas od 26 XI 1918 r. do 20 X 1920 r.) uzupełniony komunikatami Naczelnej Komendy W.P. we Lwowie (od 2 XI 1918 r. do 23 XI 1918 r.) i Dowództwa Głównego W. P. w Poznaniu (od 11 I 1919 r. do 14 IX 1919 r.), Warszawa 1920.
- [Panufnik, Zarys historii wojennej 15 pap] Ładysław Panufnik, Zarys historii wojennej 15-go pułku artylerii polowej wielkopolskiej, Warszawa 1929.
- [Pazniak, Szmyhalou, Krywalcewicz, Kuropaty] Zianon Pazniak, Jauhien Szmyhalou, Mikoła Krywalcewicz, Kurapaty, Mińsk 1994.
- [Polegli na Polu Chwały] Polegli na Polu Chwały [w:] Jednodniówka 55 Poznańskiego Pułku Piechoty, Warszawa 19 stycznia 1927 r.
- [Przybylski, Biogram Feliksa Zielińskiego, maszynopis] Marian Przybylski, Biogram Feliksa Zielińskiego do: Słownik Delegatów na PSD, maszynopis, Strzelno 2019.
- [Przybylski, Mogilnianie odznaczeni Krzyżem Powstańczym] Marian Przybylski, Mogilnianie odznaczeni Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym 1918-1919, Mogilno 2018.
- [Przybylski, Porucznik Zieliński] Marian Przybylski, Porucznik Feliks Zieliński 1885-1943 [w:] Rocznik Wielkopolskiego Towarzystwa Genealogicznego „Gniazdo”, red. Joanna Lubierska, Gniezno 2019, s. 111-119.
- [Rezler, Nasze powstanie] Marek Rezler, Nasze powstanie, Szamotuły 2018.
- [Rezler, Piechota Wojsk Wielkopolskich] Marek Rezler, Piechota Wojsk Wielkopolskich, pw.ipn.gov.pl-pwi-historia-oddzialy-powstancze/8611,Piechota-Wojsk-Wielkopolskich.html?poz=1#:text (dostęp 5 listopada 2020 r.).
- [Rogowski, Wspomnienia i przeżycia weterana...] Franciszek Rogowski, Wspomnienia i przeżycia weterana 3-ch wojen, maszynopis, zbiory Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, Włocławek 1968.
- [ROR 1934] Rocznik Oficerski Rezerw, Ministerstwo Spraw Wojskowych, Biuro Personalne – L. dz, 250/mob. 34, Warszawa 1934;
- [Smoleń, Zarys historii 60 pp] Bogusław Makary Smoleń, Zarys historii wojennej 60-go pułku piechoty wielkopolskiej, Warszawa 1930.
- [Śmigiel, Ks. Witold Gronkowski...] ks. Kazimierz Śmigiel, Ks. Witold Gronkowski (1900-1964). Biblista nie spełnionych nadziei [w:] Zrodziła ich Ziemia Mogileńska, red. Czesław Łuczak, Poznań 1997, s. 285-289.
- [Tokarski, Ziółek, Wspomnienia powstańców wielkopolskich] Wspomnienia powstańców wielkopolskich, red. Lesław Tokarski, Jerzy Ziółek, Poznań 1970.
- [Tomaszewski, Walki o Noteć...] Jan Tomaszewski, Walki o Noteć (Żnin-Łabiszyn-Szubin-Rynarzew), Rok 1918/1919, Poznań 1930.
- [Wasiutyński, Zarys historii wojennej 17 pułku ułanów gnieźnieńskich...] Jerzy Wasiutyński, Zarys historii wojennej 17-go pułku Ułanów Gnieźnieńskich, Warszawa 1929.
- [Weiss, Dawne lata...] Lech Jan Weiss, Dawne lata, dawne dni..., Bydgoszcz 1999.
- [Widawski, Kwaterna żołnierzy...] Maciej Widawski, Kwaterna żołnierzy odzyska dawny blask, eGłos, eglos.pl/aktualnosc/item/34897-kwaterna-żołnierzy-odzyska-dawny-blask, dostęp 30 października 2020 r.;
- [Widelicki, Pamięć o wychowawcach i wychowankach] Zbigniew Widelicki, Pamięć o wychowawcach i wychowankach – ofiarach wojny 1939-1945, Poznań-Trzemeszno 1986.
- [Wilkosz, Rodowód Biuletyn Informacyjny] Zdzisław Wilkosz, Stefan Wilkosz, Rodowód Biuletyn Informacyjny Stowarzyszenia „Rodzina Katyńska” w Gdyni, Nr 6 (102), czerwiec 2004.
- [Wolak, Podpułkownik Zawalicz-Mowiński] Łukasz Wolak, Podpułkownik doktor inżynier Bolesław Zawalicz-Mowiński „Zawalicz”, „Gończ”, „Dyrektor”, „Stef”, „Witold” (1903-1993). Przyczynek do badań biograficznych oficera i działacza społeczno-politycznego [w:] Studia z dziejów Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie (1939-1947), red. Piotr Chmielów, Krzysztof A. Tochman, Rzeszów-Warszawa 2019.
- [Wolniewicz, Ks. prof. Gronkowski] ks. Marian Wolniewicz, Ks. prof. dr Witold Gronkowski [w:] Ruch Biblijny i Liturgiczny, Tom 17, Nr 5, Kraków 1964, s. 318-323.
- [Woźny, Historia w kamieniu...] Przemysław Woźny, Historia w kamieniu pisana. Zarys dziejów trzemeszeńskiej nekropolii, Trzemeszno 2004.
- [Występski, Przewodnik po cmentarzach gnieźnieńskich] Walerian Występski, Przewodnik po cmentarzach gnieźnieńskich, Gniezno 2007.
- [Zieliński, Z pierwszych dni...] Feliks Zieliński, Z pierwszych dni powstania na Kujawach [w:] Szkice i fragmenty z powstania wielkopolskiego 1918/19, red. Zygmunt Wieliczka, Poznań 1933.

Wykaz skrótów:

- AK – Armia Krajowa;
- DOK – Dowództwo Okręgu Korpusu, terytorialny organ Ministerstwa Spraw Wojskowych w II RP;
- FJN – Front Jedności Narodu;
- GG – Generalna Gubernia;
- GSSCh – Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska;
- KOP – Korpus Ochrony Pogranicza;
- LOPP – Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej powołana w 1928 roku;
- MRT – zbiory Muzeum Regionalnego w Trzemesznie;
- NKWD – Narodnyj Kommissariat Wnutriennich Dieł czyli Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych;
- PKU – Powiatowa Komenda Uzupełnień;
- POW – Polska Organizacja Wojskowa;
- RKU – Rejonowa Komenda Uzupełnień;
- RRŻ – Rada Robotniczo-Żołnierska;
- SSB – Wacht- und Sicherheitsdienst czyli Służba Straży i Bezpieczeństwa, niemieckie i polskie siły zbrojne tworzone od 15 listopada 1918 roku w Poznaniu. Szybko zdominowana przez Polaków za sprawą członków POW i tzw. grupy Mieczysława Palucha;
- TMI – Trzemeszeński Miesięcznik Informacyjny „Kosynier”;
- UMG Trzemeszno – Urząd Miasta i Gminy w Trzemesznie;
- ZBoWiD – Związek Bojowników o Wolność i Demokrację;
- ZKRPiBWP Trzemeszno – Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych Koło w Trzemesznie.

ISBN 978-83-911444-7-3